

Załącznik do Uchwały
Nr VIII/54/15
Rady Powiatu Włoszczowskiego
z dnia 29 czerwca 2015 r.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU WŁOSZCZOWSKIEGO NA LATA 2014 - 2020

Styczeń, 2015

SPIS TREŚCI

1	Wstęp	4
2	Raport o stanie Powiatu Włoszczowskiego wraz z jego diagnozą	6
1.	Rys historyczny ziemi włoszczowskiej oraz obszaru Powiatu Włoszczowskiego	6
2.	Położenie oraz układ osadniczy Powiatu Włoszczowskiego	9
3.	System oraz uwarunkowania przyrodnicze Powiatu Włoszczowskiego	13
3.1.	Uwarunkowania geograficzne oraz użytkowanie terenu	13
3.2.	Wody powierzchniowe i podziemne	15
3.3.	Środowisko przyrodnicze oraz formy ochrony przyrody	17
4.	Charakterystyka dziedzictwa kulturowego powiatu	24
5.	Infrastruktura techniczna Powiatu Włoszczowskiego	30
5.1.	Drogi i struktura komunikacyjna	30
5.2.	Infrastruktura wodno - kanalizacyjna	33
5.3.	Gospodarka odpadami	36
5.4.	Łączność, elektroenergetyka, ciepłownictwo oraz infrastruktura gazowa	36
6.	Infrastruktura społeczna Powiatu Włoszczowskiego	38
6.1.	Edukacja	38
6.2.	Kultura	42
6.3.	Bezpieczeństwo i porządek publiczny	44
6.4.	Ochrona zdrowia	47
6.5.	Opieka społeczna	48
6.6.	Sport	50
7.	Analiza zasobów turystycznych i rekreacyjnych powiatu	53
8.	Gospodarka	58
8.1.	Struktura działalności gospodarczej na terenie powiatu oraz główne sektory gospodarki	58
8.2.	Rolnictwo jako istotny sektor gospodarki powiatu	61
8.3.	Ocena potencjału gospodarczego powiatu oraz główne kierunki rozwoju gospodarki	63
9.	Sfera społeczna	64
9.1.	Struktura demograficzna i społeczna mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego	64
9.2.	Prognoza demograficzna do 2035 roku	68
9.3.	Rynek pracy i struktura bezrobocia	69
9.4.	Wykształcenie mieszkańców powiatu	74
9.5.	Źródła utrzymania ludności oraz warunki mieszkaniowe	75
9.6.	Problemy społeczne	77
9.7.	Organizacje pozarządowe i społeczne	78
3	Ocena potencjału i możliwości rozwojowych Powiatu Włoszczowskiego	80
1.	Analiza możliwości budżetowych powiatu dotyczących realizacji przedsięwzięć prorozwojowych	80
2.	Promocja powiatu	82
3.	Kapitał społeczny oraz pozycja konkurencyjna powiatu na tle innych jednostek	83
4.	Analiza badań ankietowych - wnioski i wskazania rozwojowe dla Powiatu Włoszczowskiego	85
4.1.	Wyniki badań ankietowych - mieszkańcy	85
4.2.	Wyniki badań ankietowych - gminy	93
5.	Analiza SWOT	95
4	Założenia Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego	98

1.	Zdiagnozowane problemy oraz podstawowy kierunek rozwojowy powiatu	98
2.	Okres realizacji Strategii	99
3.	Plan finansowy realizacji Strategii	100
5	Plan Strategiczny	104
1.	Misja Powiatu Włoszczowskiego	104
2.	Priorytety rozwoju Powiatu Włoszczowskiego - cele strategiczne i operacyjne	105
3.	Wizja strategiczna rozwoju powiatu	106
6	Plan Operacyjny	107
1.	Kierunki działań i zadania w ramach wypracowanych celów operacyjnych	107
2.	Schemat Strategii - kluczowe elementy	125
7	Nawiązanie do strategicznych dokumentów wyższego rzędu na poziomie województwa, kraju oraz Unii Europejskiej	126
1.	EUROPA 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu	126
2.	Strategia Rozwoju Kraju 2020	127
3.	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie	129
4.	Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020	130
5.	Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	131
8	System wdrażania Strategii	132
9	Monitorowanie, ocena i sposoby komunikacji społecznej	135
9.1	System monitoringu Strategii oraz sposoby jej oceny	135
9.2	Public Relations Strategii	138
10	Podsumowanie Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego oraz Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko	139

1 Wstęp

Strategia to wieloletni plan pokazujący najważniejsze cele, które trzeba zrealizować w pewnym czasie; a także sposoby ich realizacji (metody, działania).

Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju określa, że „Politykę rozwoju prowadzą: Rada Ministrów; samorząd województwa; samorząd powiatowy i gminny”. Ustawa wskazuje także, że „Politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, przy pomocy programów służących osiągnięciu celów, z wykorzystaniem środków publicznych”.

Strategia Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego na lata 2014–2020 to zatem jeden z najważniejszych dokumentów przygotowanych przez samorząd. Określa on priorytety i kierunki rozwoju, które będą realizowane na terenie powiatu w najbliższych siedmiu latach.

Posiadanie Strategii ma istotne znaczenie dla szans pomyślnego rozwoju samorządu lokalnego. Stanowi ona istotną przesłankę pozytywnych, pożądaných zmian, ułatwiając władzy samorządowej podejmowanie właściwych decyzji. Dzięki opracowaniu Strategii zapewniona zostanie kompleksowość działań oraz znacznie lepsza efektywność gospodarowania zasobami i środkami finansowymi. Odpowiednie zaplanowanie rozwoju lokalnego jest również niezwykle ważne, w kontekście możliwości pozyskania przez powiat środków z funduszy UE na lata 2014-2020 oraz wszelkich innych środków publicznych.

Ustalenia zawarte w Strategii stanowią podstawę do prowadzenia przez władze powiatu długookresowej polityki rozwoju społeczno-gospodarczego. Ponadto, Strategia wskazuje jakie są najważniejsze do rozwiązania problemy społeczne, gospodarcze oraz infrastrukturalne, na których powinna być skoncentrowana uwaga Rady Powiatu, ale również Rad Gmin i Miejskiej wchodzących w skład powiatu włoszczowskiego w założonym horyzoncie czasowym. Stąd dokument ten nie wskazuje tylko zadań własnych powiatu, ale jest wyznacznikiem dla działań, które winny być realizowane na poziomie każdej gminy, a także przez inne podmioty publiczne i prywatne, dla osiągnięcia wspólnego sukcesu jakim jest podwyższenie poziomu i jakości życia w całym powiecie.

Metodyka prac nad opracowaniem Strategii opierała się na zasadzie partycypacji społecznej oraz przy współudziale ekspertów zewnętrznych. Zapisy Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego podlegały konsultacjom społecznym z mieszkańcami. Ich celem było włączenie wspólnoty lokalnej w procesy decyzyjne zachodzące w urzędzie. Jednocześnie, głos mieszkańców (ich pomysły) pozwala na pełniejsze spojrzenie na zagadnienia związane z kierunkami rozwoju oraz najpilniejszymi sprawami do rozwiązania. Sugestie i uwagi mieszkańców zostały uwzględnione w procesie opracowania niniejszego dokumentu.

Ponadto, dla celów opracowania Strategii Starosta Włoszczowski skorzystał z wiedzy oraz doświadczenia ekspertów z zakresu rozwoju lokalnego, planowania strategicznego, pozyskiwania funduszy zewnętrznych oraz realizacji procesu inwestycyjnego.

Przebieg prac nad Strategią Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego:

1. Przeprowadzenie badania ankietowego dotyczącego polityki rozwoju wśród mieszkańców Powiatu oraz gmin wchodzących w jego skład
2. Zebranie oraz przeanalizowanie danych statystycznych, informacji i materiałów niezbędnych do opracowania Raportu o stanie Powiatu oraz diagnozy jego stanu
3. Identyfikacja i analiza potrzeb, a także najważniejszych problemów powiatu i jego mieszkańców
4. Opracowanie koncepcji Strategii Rozwoju Powiatu
5. Opracowanie roboczej wersji Strategii przez ekspertów zewnętrznych
6. Weryfikacja roboczej wersji dokumentu przez pracowników Starostwa Powiatowego
7. Akceptacja projektu dokumentu przez władze powiatowe
8. Przeprowadzenie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii
9. Konsultacje społeczne projektu Strategii
10. Opracowanie ostatecznej wersji dokumentu
11. Akceptacja Strategii oraz jej przyjęcie Uchwałą Rady Powiatu.

Struktura Strategii – najważniejsze elementy:

Pierwsza część dokumentu to Raport o stanie Powiatu oraz diagnoza jego stanu. Część ta bazuje na danych Głównego Urzędu Statystycznego i innych podmiotów, informacjach znajdujących się w dokumentach powiatu oraz gmin, a także zasobach internetowych (przede wszystkim strona internetowa powiatu <http://www.powiat-wloszczowa.pl/>).

W drugiej części dokumentu oceniono potencjał powiatu i jego możliwości rozwojowe, a także przeanalizowano wyniki badań ankietowych oraz dokonano analizy SWOT (słabe i mocne strony powiatu oraz szanse i zagrożenia związane z jego rozwojem).

Trzecia część dokumentu to plan strategiczny i operacyjny Strategii. W części tej m.in. zidentyfikowano problemy i potrzeby powiatu, skonstruowano plan finansowy jej realizacji, określono Misję i Wizję Powiatu, wskazano cele strategiczne i operacyjne, a także działania i zadania wraz z okresem ich realizacji. Ponadto, przeanalizowano zgodność Strategii Powiatu Włoszczowskiego z najważniejszymi dokumentami wyższego rzędu (wojewódzkimi, krajowymi, europejskimi), a także wypracowano system wdrażania, monitorowania oraz komunikacji społecznej Strategii.

2 Raport o stanie Powiatu Włoszczowskiego wraz z jego diagnozą

1. Rys historyczny ziemi włoszczowskiej oraz obszaru Powiatu Włoszczowskiego

Początki osadnictwa na terenach obecnego powiatu włoszczowskiego są bardzo dawne. Jak dowiodły badania archeologiczne najstarsze ślady pobytu człowieka pochodzą z wczesnego mezolitu. W okresie wczesnego średniowiecza, gdy kształtowało się państwo polskie, tereny te z racji budowy geologicznej i ukształtowania terenu pokryte lasami Puszczy Pilickiej, bagnami i mokradłami, były bardzo słabo zaludnione. O zorganizowanym osadnictwie i udziale tych ziem w procesach historyczno – gospodarczych kraju można mówić dopiero w XII w. gdy Kronika Galla Anonima wymienia zburzony w 1106 r. przez Bolesława Krzywoustego “potężny gród Gallusa” identyfikowany z Kurzelowem. Bulla gnieźnieńska z 1136 r.

dotycząca uposażenia archidiecezji gnieźnieńskiej wymienia natomiast takie miejscowości jak Kurzelów, Konieczno, Danków i Jeżowice, wchodzące w skład archidiakonatu kurzelowskiego.

Udokumentowane dzieje Włoszczowy – późniejszej stolicy regionu – datuje się od 1154 r., kiedy to Henryk Sandomierski nadaje ją Joannitom z Zagościa. Z XII i XIII w. pochodziło większość fundacji kościołów parafialnych na tym terenie. Były to jednak budowle drewniane i nie dotrwały do naszych czasów. Zachowały się natomiast budowane na ich miejscu gotyckie XIV-wieczne kościoły w Kurzelowie, Moskorzewie i Seceminie. Z tym też okresem związane jest powstanie grodziska we Włoszczowie, którego relikty można oglądać do dziś.

U schyłku XIV w. Włoszczowa była wsią królewską, przekazaną następnie w prywatne ręce. Od 1395 r. datują się związki tych ziem z możnym rodem Szafranców z Pieskowej Skały, początkowo jako właściciele Secemina, później Włoszczowy i znacznej części obecnego powiatu, aż po Oleszno i Krasocin. W 1539 r. Hieronim Szafraniec uzyskał od Zygmunta Starego przywilej na lokację miasta we Włoszczowie (prawa miejskie posiadały już wówczas Secemin i Kurzelów, a także Kossów i Oleszno). W okresie tym Szafrancowie wybudowali we Włoszczowie okazały zamek po którym zachowały się do dziś jedynie zarysy fos i szczątki fundamentów. W późniejszym okresie przez kilka wieków Włoszczowa była w rękach prywatnych.

Od lat 50-tych XVI w. Włoszczowa i jej okolice stały się ważnym ośrodkiem ruchu reformacyjnego. Oprócz kurzelowskiego klucza dóbr arcybiskupich objął on prawie cały teren obecnego powiatu.

Na XVI i początek XVII w. przypadają czasy świetności założonej w 1369 r. szkoły kolegiackiej w Kurzelowie, kiedy to wydała ona grono wybitnych profesorów i rektorów Akademii Krakowskiej, rodowitych kurzelowian z Janem Brożkiem na czele.

W XVIII i pierwszej połowie XIX wieku częstokroć niszczące miasto pożary przyniosły Włoszczowie upadek, do tego stopnia, iż utraciła ona prawa miejskie. Odzyskała je w 1815 r., po to by ponownie utracić w 1869 r. (ostatecznie odzyskała je

w 1919 r.). Wtedy to, na mocy ukazu carskiego, prawa miejskie straciły również Kurzelów, Secemin oraz pobliskie Koniecpol i Szczekociny.

Powiat Włoszczowski został utworzony w 1867 r. z zachodniej części guberni kieleckiej z czternastu gmin: Chrzastów, Irządze, Kluczewsko, Krasocin, Kurzelów, Lelów, Moskorzew, Oleszno, Radków, Rokitno, Secemin, Słupia, Szczekociny i Włoszczowa. Powierzchnia obszaru powiatu wynosiła około 1 400 km² i była zamieszkiwana przez 49 791 osób.

Do znaczącego rozwoju powiatu przyczyniła się budowa linii kolejowej Kielce – Częstochowa na początku XX w.

W czasie II wojny światowej mieszkańców regionu dotknęły liczne represje; wiele miejscowości zostało spacyfikowanych, niemal doszczętnie zgładzono liczną ludność żydowską. Działające licznie w powiecie włoszczowskim oddziały partyzanckie przeprowadziły szereg akcji bojowych, które upamiętniono później dziesiątkami pomników i tablic pamiątkowych. W okresie okupacji władze niemieckie połączyły Powiat Włoszczowski z jędrzejowskim, ustalając siedzibę w Jędrzejowie.

Terytorium powiatu ulegało zmianom: w latach trzydziestych XX w. przyłączono gminę Dobromierz, po II wojnie światowej odłączono gminę Słupia, w 1960 r. włączono miasto i gromadę Koniecpol (połączoną z Chrzastowem), w 1972 r. gminę Kurzelów włączono do gminy Włoszczowa, a Oleszno do gminy Krasocin.

Na skutek likwidacji powiatów w 1975 r. teren powiatu podzielono na rzecz 3 województw: kieleckiego, piotrkowskiego i częstochowskiego.

Lata 90. XX w. to okres inwestowania w infrastrukturę techniczną miasta i okolicznych gmin. Budowane są wodociągi, kanalizacja sanitarna, drogi i chodniki. We Włoszczowie powstała nowoczesna oczyszczalnia ścieków, obsługująca kilka gmin wysypisko odpadów komunalnych, magistrala ciepłownicza, a także pełnowymiarowa hala sportowa. Mimo, iż po 1975 roku Włoszczowa nie była siedzibą urzędu rejonowego, zdołała utrzymać, bądź zorganizować, szereg instytucji ponadgminnych (sąd, prokuraturę, ZOZ, "Sanepid" i inne).

Po prawie ćwierćwieczu, w wyniku reformy administracji publicznej, od 1 stycznia 1999 r. ponownie utworzony został Powiat Włoszczowski. Powstał on

z sześciu gmin: Kluczevska, Krasocina, Moskorzewa, Radkowa, Secemina i Włoszczowy.

2. Położenie oraz układ osadniczy Powiatu Włoszczowskiego

Współczesna struktura Powiatu Włoszczowskiego została utworzona w 1999 r. w ramach reformy administracyjnej. Ośrodkiem powiatowym jest położone centralnie miasto Włoszczowa, skupiające funkcje usługowo-przemysłowe oraz administracyjne.

Powiat Włoszczowski leży obecnie w zachodniej części województwa świętokrzyskiego i jest częścią regionu wschodniego oraz podregionu sandomiersko - jędrzejowskiego. Powiat Włoszczowski jest jednym z 13 powiatów zlokalizowanych w województwie i zajmuje powierzchnię 908 km² (7,75% powierzchni województwa i 0,29% powierzchni Polski), a jego siedziba znajduje się przy ulicy Wiśniowej 10. Powiat obejmuje swoim terytorium 6 gmin: 1 miejsko - wiejską oraz 5 wiejskich. W gminach zlokalizowanych w powiecie znajduje się 1 miasto, 160 miejscowości oraz 125 sołectw.

W skład Powiatu Włoszczowskiego wchodzi następujące gminy:

- **miasto i gmina Włoszczowa:** gmina miejsko - wiejska o powierzchni ok. 254 km², z czego ok. 40% to obszary leśne; położona jest na obszarze mezoregionu Niecki Włoszczowskiej w makroregionie Wyżyny Przedborskiej; najliczniejsza pod względem ludności (ok. 21 tys. mieszkańców) gmina położona na terenie powiatu.
- **gmina Kluczewsko:** gmina wiejska o powierzchni ok. 137 km²; położona w obrębie Wyżyny Środkowo-Małopolskiej; przez jej teren ciągną się wzniesienia Pasma Przedborsko - Małogoskiego, które daje początek Górom Świętokrzyskim; czyste powietrze oraz położenie w obszarze chronionego krajobrazu sprawiają, iż obszar gminy stanowi doskonałą bazę dla turystyki i rekreacji; 75% powierzchni gminy znajduje się w otulinie Przedborskiego Parku Krajobrazowego.
- **gmina Krasocin:** gmina wiejska o powierzchni ok. 193 km²; znajduje się na pograniczu dwóch dużych jednostek fizyczno-geograficznych: Niecki

Nidziańskiej na południowym zachodzie i Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej na wschodzie; dużym bogactwem gminy są lasy; teren gminy jest zasobny w kopaliny mineralne.

- **gmina Moskorzew:** gmina wiejska, która zajmuje obszar 71,29 km²; położona na obszarze Niecki Włoszczowskiej; przez gminę przebiegają dwa ważne szlaki turystyczne: szlak kościuszkowski oraz rowerowy szlak „Miejsca Mocy”; charakterystyczne cechy przestrzeni gminy to: znaczne ilości terenów ornych (ponad połowa), zróżnicowana jakość gleb, średnio korzystne warunki wodne oraz wysoka lesistość.
- **gmina Radków:** gmina wiejska o powierzchni 86,3 km²; znajduje się w zachodniej części makroregionu Wyżyny Małopolskiej; leży w górnej części dorzecza rzeki Biała Nida oraz jej prawego dopływu – Kwilinki; charakteryzuje się walorami przyrodniczymi oraz dużym poziomem lesistości; na terenie gminy zlokalizowane są także znaczące kompleksy stawów rybnych.
- **gmina Secemin:** gmina wiejska o obszarze ok. 164 km²; położona w mezoregionie Niecki Włoszczowskiej, która wchodzi w skład Wyżyny Przedborskiej; rolnictwo to najważniejsza gałąź gospodarki; cały teren gminy leży w zasięgu zlewni rzeki Pilicy.

Powiat Włoszczowski graniczy z 6 innymi powiatami. Należą do nich:

- od północy: powiat konecki
- od północnego-wschodu: powiat kielecki
- od południa i południowego – wschodu: powiat jędrzejowski
- od zachodu: powiat zawierciański i powiat częstochowski (województwo śląskie)
- od północnego-zachodu: powiat radomszczański (województwo łódzkie).

Odległość Powiatu Włoszczowskiego do ważnych ośrodków przemysłowych i regionalnych wynosi: 62 km do Kielc, 75 km do Częstochowy, 125 km do Katowic, 130 km do Krakowa, 140 km do Łodzi oraz 210 km do Warszawy.

Mapa 1. Powiat Włoszczowski

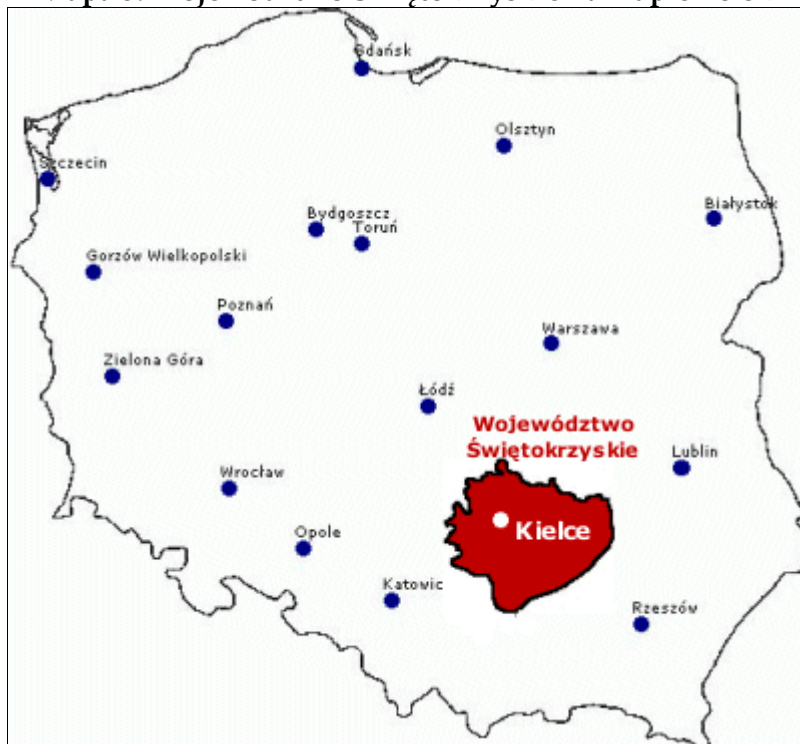
Źródło: <http://pl.wikipedia.org/wiki/>

Mapa 2. Powiat Włoszczowski na tle Województwa Świętokrzyskiego

Źródło: Świętokrzyskie w liczbach 2013, publikacja Urzędu Statystycznego w Kielcach

Mapa 3. Województwo Świętokrzyskie na mapie Polski

Źródło: <http://www.geodezja.kielce.pl>

3. System oraz uwarunkowania przyrodnicze Powiatu Włoszczowskiego

3.1. Uwarunkowania geograficzne oraz użytkowanie terenu

Powiat Włoszczowski wchodzi w skład prowincji Małopolskiej oraz podprowincji Wyżyny Środkowo-Małopolskiej. Przeważająca część powiatu położona jest na obszarze makroregionu **Wyżyna Przedborska** (mezoregiony: Niecka Włoszczowska i Pasma Przedborsko-Małoskie). Jedynie południowe obrzeża powiatu znajdują się w makroregionie **Niecka Nidziańska** (mezoregion Płaskowyż Jędrzejowski).

Niecka Włoszczowska ma charakter nieckowatego obniżenia o płaskim dnie zbudowanego z osadów kredowych. Podłoże to jest przykryte utworami czwartorzędowymi – piaskami tworzącymi wydmy, pomiędzy którymi często występują obszary podmokłe. Jej środkową część przecina rozległa dolina rzeki Pilicy, stanowiąca główną oś przyrodniczo-krajobrazową mezoregionu. Większą część tego obszaru zajmują duże kompleksy leśne.

Północno-wschodnie obrzeżenie Niecki Włoszczowskiej stanowi Pasma Przedborsko-Małoskoskie. Jest to pasmo wzniesień zbudowanych z wapieni jurajskich i piaskowców kredowych. Ciągnie się na przestrzeni ok. 60 km od doliny Pilicy w okolicach Przedborza, przez Małoszycz, aż do doliny Białej Nidy. Wysokość względna wzgórz wynosi 60–100 m, zaś bezwzględna do 351 m n.p.m. (wzgórze pod wsią Cieśle). Cechą charakterystyczną tego obszaru są liczne wyrobiska po eksploatacji na potrzeby lokalne.

Część gminy Radków i Moskorzew położona jest na Płaskowyżu Jędrzejowskim. Granicę pomiędzy tym mezoregionem, a Niecką Włoszczowską tworzy Biała Nida. Płaskowyż ten to łagodnie sfalowana wyżyna zbudowana z margli kredowych, na których zalegają utwory plejstocen – holocen.

Bogactwem powiatu są surowce mineralne -zwłaszcza wapienie i piaski. Surowce mineralne mające znaczenie gospodarcze koncentrują się w północnej i centralnej części powiatu. Kopaliny tu występujące to: surowce węglanowe (wapienie, margle, opoki) – gmina Krasocin; piaski (budowlane, formierskie, do produkcji cegły wapienno-piaskowej i betonów komórkowych); surowce ilaste (iły, gliny) i ziemia krzemionkowa (opoka odwapniona). Ponadto na znacznej powierzchni powiatu włoszczowskiego występują torfy.

Powiat Włoszczowski jest obszarem typowo rolniczym. Blisko 50% gruntów stanowią użytki rolne; 41,6% użytki leśne, a 9% nieużytki i inne. Struktura użytkowania gruntów rolnych w powiecie włoszczowskim przedstawia się następująco: grunty orne 71% oraz użytki zielone 26%.

Największą powierzchnię w powiecie zajmują gleby brunatne, bielicowe oraz pseudobielicowe. Gleby bielicowe są zaliczane do mało urodzajnych i spotykane są głównie w strefie występowania lasów, natomiast gleby pseudobielicowe w okolicach silnie wilgotnych. Gleby urodzajne takie jak czarnoziemy i gleby brunatne zajmują mniejszą część powierzchni powiatu. Dominują gleby słabe (klasa V) i najslabsze (klasa VI).

Powiat Włoszczowski posiada znaczne obszary leśne. Wskaźnik lesistości powiatu wynosi 41,6% (najwyższy w gminie Kluczewsko: 43,8%; najniższy w gminie Moskorzew: 27,4%) i jest znacznie wyższy od średniego wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego – 28%. Naturalna, pierwotna pokrywa leśna złożona była głównie z ciepłolubnych postaci grądu, świetlistej dąbrowy, lasów mieszanych i borów sosnowych na glebach piaszczystych. W podmokłych dolinach rzecznych występowały lasy łąkowe i olsy. Dzisiaj pozostały jedynie fragmenty takich naturalnych i półnaturalnych lasów. Dominują natomiast sztuczne monokultury sosnowe ze sztucznych nasadzeń.

Do największych zagrożeń stanu zdrowotnego lasów w powiecie zaliczają się m.in.: zaśmiecanie ich przez ludzi, ograniczona odporność na czynniki chorobotwórcze, zanieczyszczenie powietrza, powstające często pożary, wyręby drewna, ale także duże skupiska niektórych gatunków zwierząt (np. zgryzanie pędów przez sarny).

3.2. Wody powierzchniowe i podziemne

Powiat Włoszczowski charakteryzuje się średnimi sumami rocznych opadów na poziomie 650-700 mm. Powiat położony jest w najdalej na zachód wysuniętej części województwa świętokrzyskiego. Sieć rzeczną powiatu tworzą Biała Nida i Pilica z dopływami: Czarną Włoszczowską, Zwleczą, i Kurzelówką. Ponadto, na terenie powiatu znajdują się liczne bagna oraz zbiorniki retencyjne i stawy rybne. Pod względem hydrograficznym Powiat Włoszczowski leży w lewostronnym dorzeczu rzeki Wisły. Przez obszar powiatu przebiega ważny wododział rozgraniczający zlewnie Nidy i Pilicy.

Generalnie, rzeki omawianego obszaru prowadzą wody niskiej jakości. Zła jakość wód związana jest głównie z niskim stopniem skanalizowania gmin. Wśród podstawowych przyczyn utrzymywania się niskiej jakości wód powierzchniowych wymienić należy również spływy obszarowe z pól.

Zasoby wód powierzchniowych powiatu uzupełniają: zbiorniki wodne, stawy rybne, ciek, kanały i rowy. W ramach dużej retencji (powyżej 5 mln m³) powiat nie posiada żadnego zbiornika. Pozostałe zbiorniki wodne tworzą tzw. małą retencję wód.

Przeważająca część powiatu włoszczowskiego położona jest w szerokim obniżeniu zwanym Niecką Miechowską (Nidziańską), stanowiącą fragment dużej jednostki geologicznej jaką jest Niecka Szczecińsko-Łódzko-Miechowska. Pozostały obszar powiatu, obejmujący wschodnie fragmenty gmin Kluczewsko i Krasocin, znajduje się w obrębie mezozoicznego obrzeżenia Gór Świętokrzyskich. Starsze, paleozoiczne utwory znane są jedynie z profili głębokich otworów wiertniczych. Obydwie jednostki geologiczne, Niecka Nidziańska i obrzeżenie mezozoiczne zbudowane są z osadów mezozoicznych, głównie kredowych.

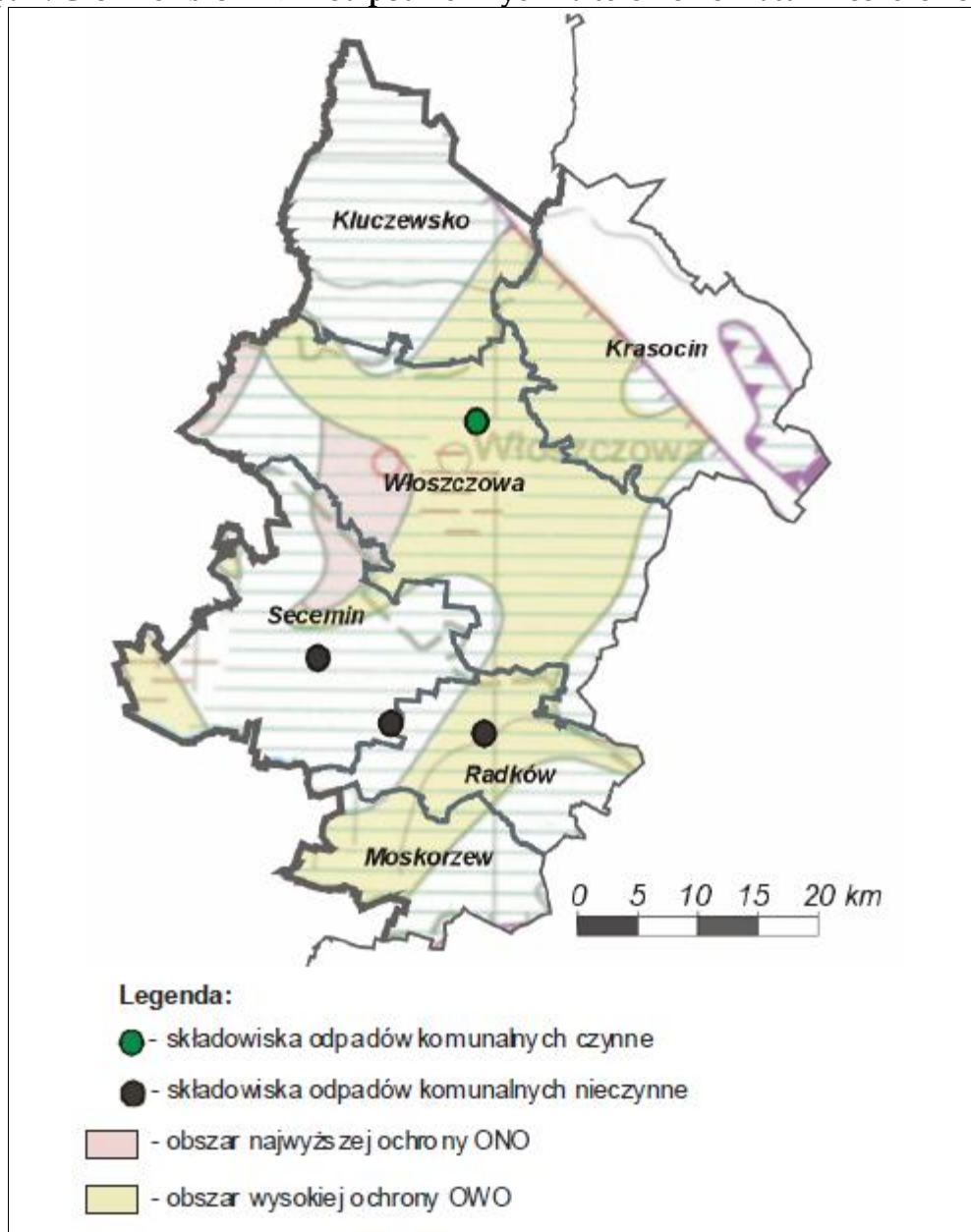
Występowanie poziomów wodonośnych jest ściśle związane z budową geologiczną. Poziomy wodonośne na obszarze powiatu włoszczowskiego są przeważnie poziomami użytkowymi. Głównym poziomem użytkowym jest poziom kredowy. Stanowią one źródło zaopatrzenia w wodę do picia i na potrzeby przemysłu. Powiat Włoszczowski, zlokalizowany jest na obszarze występowania margli i opok kredy górnej. Warunki hydrogeologiczne są ustabilizowane i nie ma problemów z pozyskaniem wód podziemnych. Utwory węglanowe cechują się średnią wodonośnością, a wydajności studni sięgają to 100 m³/h.

Kredowy zbiornik wód podziemnych, nie posiada dostatecznej izolacji utworami nieprzepuszczalnymi i w związku z tym, zachodzi konieczność szczególnej ochrony przed degradacją wód np. ze strony składowisk odpadów komunalnych.

Powiat Włoszczowski położony jest w zasięgu głównych zbiorników wód podziemnych. Wszystkie zbiorniki wód podziemnych podlegają ochronie - obowiązuje na nich system zakazów, nakazów i ograniczeń. Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie Powiatu Włoszczowskiego:

- **GZWP nr 408 i 409 – Niecka Miechowska** (zbiornik górnokredowy, szczelinowy (margle, wapienie, opoki)).
- **GZWP nr 416 – Małogoszcz** (zbiornik górnourajski, szczelinowo-krasowy (wapienie, margle)).

Mapa 4. Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie Powiatu Włoszczowskiego

Źródło: Rys. w: Kleczkowski A.S red. 1990, za: Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Włoszczowskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019

3.3. Środowisko przyrodnicze oraz formy ochrony przyrody

Pod względem geobotanicznym obszar powiatu włoszczowskiego położony jest w Krainie Świętokrzyskiej, w dwóch okręgach – Włoszczowsko-Jędrzejowskim oraz Chęcińskim.

Okręg Włoszczowsko-Jędrzejowski nie wykazuje cech swoistych i ma charakter przejściowy. Występują tutaj duże, w większości naturalne kompleksy leśne (grądy, lasy mieszane świeże i wilgotne oraz w dolinach rzecznych lasy łąkowe i olsy).

Najcenniejsze przyrodniczo na tym obszarze są doliny Pilicy, Białej Nidy i Czarnej Włoszczowskiej z naturalnymi, silnie meandrującymi korytami rzecznyymi i towarzyszącymi im starorzeczami. Wzdłuż koryt ciągną się gęste zarośla wierzbowe, które przechodzą w podmokłe łąki o dużych walorach florystycznych. Bagna i torfowiska są najbardziej zagrożonym ekosystemem na tym obszarze. Ich powierzchnia systematycznie się kurczy w wyniku nieprzemyślanych, osuszających zabiegów melioracyjnych, które zaburzają stosunki wodne oraz w wyniku naturalnych zmian sukcesyjnych.

Równie cenny przyrodniczo jest największy na Wyżynie Małopolskiej płat lasów jesionowo-olszowych (obręb Oleszno). Występujące lokalnie na tym obszarze murawy kserotermiczne mają charakter ekstrazonalny (występują poza terenem swojego naturalnego zasięgu) i cechuje je bogactwo gatunków.

Okręg Chęciński obejmujący jedynie część gminy Krasocin charakteryzuje się występowaniem pasm wapiennych wzgórz. Na takim podłożu wykształciły się lasy mieszane i liściaste. Las mieszany tworzą dąb i sosna z domieszką lipy, jaworu, klonu pospolitego, grabu osiki i brzozy. Na wydmach piaszczystych dominują drzewostany sosnowe. W miejscach szczególnie ciepłych można spotkać płaty świetlistej dąbrowy, zarośla kserotermiczne oraz murawy ciepłolubne.

Ze względu na duże walory przyrodniczo-krajobrazowe znacząca część powiatu włoszczowskiego została objęta prawną ochroną przyrody. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni powiatu ogółem wynosi ponad 46%. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, na terenie powiatu utworzono:

- 1) część **Przedborskiego Parku Krajobrazowego** wchodzącego w skład Zespołu Nadpilicznych Parków Krajobrazowych wraz z otuliną (park położony jest na pograniczu dwóch województw łódzkiego i świętokrzyskiego);
- 2) część **Włoszczowsko-Jędrzejowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu** (część gminy Włoszczowa i Krasocin);
- 3) **Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu** - utworzony w 2002 r. na obszarze części otuliny Przedborskiego Parku Krajobrazowego położonej w obrębie województwa świętokrzyskiego. Powierzchnia 13 049 ha, w tym na

terenie poszczególnych gmin powiatu włoszczowskiego: Kluczewsko: 7 293 ha oraz Krasocin: 1 721 ha. Obszar obejmuje fragmenty trzech mezoregionów: Niecki Włoszczowskiej, Pasma Przedborsko-Małogoskiego i Wzgórz Łopuszniańskich. Najważniejsza funkcja to południowa i wschodnia otulina Przedborskiego Parku Krajobrazowego;

4) fragment Konecko - Łopuszniańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (część gminy Krasocin);

5) 4 rezerwy przyrody:

- Rezerwat leśny Bukowa Góra
- Rezerwat faunistyczny (ornitologiczny) Ługi
- Rezerwat leśny Oleszno
- Rezerwat stepowy Murawy Dobromierskie;

Największym rezerwatem w powiecie jest rezerwat Oleszno (prawie 263 ha). Dwa z rezerwatów znajdują się na terenie gminy Kluczewsko, po jednym w gminie Krasocin oraz Włoszczowa.

Tabela 1. Rezerwy przyrody w Powiecie Włoszczowskim

Lp.	Nazwa	Nr ewidencyjny (rejestr Woj./Reg. Konserwatora Przyrody)	Typ i charakter	Rok utworzenia	Powierzchnia (ha)	Położenie	Przedmiot ochrony
1.	Bukowa Góra	008	leśny, częściowy	1959	34,80	Rączki (gmina Kluczewsko)	fragment lasu bukowego o charakterze pierwotnym z gatunkami roślin chronionych w runie
2.	Murawy Dobromierskie	012	stepowy, częściowy	1989	36,29	Dobromierz (gmina Kluczewsko)	nawapienne murawy i zarośla kserotermiczne z bogatą i unikalną florą i fauną
3.	Oleszno	036	leśny, częściowy	1971, 2006 (zmiana granic)	262,73	Zabrody (gmina Krasocin)	fragment drzewostanów wielogatunkowych o charakterze naturalnym z udziałem olszy czarnej i jesionu wyniosłego

4.	Ługi	043	ornitologiczny, częściowy	1981	90,23	Jeżowice (gmina Włoszczowa)	naturalny zespół wodno-błotno- bagienny i leśny, z lęgowiskami i warunkami bytowania rzadkich i chronionych ptaków
----	------	-----	------------------------------	------	-------	-----------------------------------	--

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Włoszczowskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019 oraz <http://www.powiatwloszczowa.pl/>

6) na terenie powiatu zostały utworzone **obszary NATURA 2000** mające znaczenie dla Wspólnoty:

- **Ostoja Przedborska (PLH260004)**

Ostoja jest zlokalizowana na obszarze 4 gmin województwa świętokrzyskiego, w tym dwóch powiatu włoszczowskiego: gminy Kluczewsko (1 818,50 ha) oraz gminy Krasocin (1 964,28 ha). Ostoja Przedborska obejmuje fragment Przedborskiego Parku Krajobrazowego oraz Konecko-Łopuszniańskiego OChK (część ostoi znajduje się w województwie łódzkim). Zachodnia jej część stanowi zbocze Pasma Przedborsko-Małogoskiego. Sieć rzeczną stanowią liczne dopływy Czarnej Włoszczowskiej. Znajdują się tutaj rozległe kompleksy podmokłych łąk oraz największy na Wyżynie Małopolskiej płat lasów jesionowo - olszowych (obręb Oleszno). Obszar ostoi cechuje się bardzo wysoką bioróżnorodnością, chroni duże bogactwo flory (ok. 900 gatunków roślin naczyniowych) i fauny. Do ważniejszych siedlisk zaliczyć należy: niżowe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie; kwaśne buczyny; grąd środkowoeuropejski; lasy lęgowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe; świetlista dąbrowa subkontynentalna.

Ważniejsze gatunki zwierząt to: derkacz, dzięcioł średni, orlotań, cietrzew, żuraw, błotniak stawowy, kumak nizinny, koza złotawa.

Szczególnie cenne są gatunki charakterystyczne dla siedlisk wilgotnych.

Północna część powiatu włoszczowskiego obejmująca Przedborski PK została włączona, zgodnie z koncepcją krajowej sieci ekologicznej ECONET-PL, do węzła ekologicznego o randze krajowej (Obszar

Przedborski). Jest on ważnym elementem krajowego i europejskiego systemu przyrodniczego.

- **Dolina Górnej Pilicy (PLH260018)**

Dolina jest zlokalizowana na obszarze 6 gmin województwa świętokrzyskiego, w tym 5 wchodzących w skład powiatu włoszczowskiego (nie obejmuje gminy Radków). Łączna powierzchnia Doliny Górnej Pilicy na terenie powiatu wynosi 4 652,02 ha, z czego największa część znajduje się w granicach gminy Kluczewsko (1 434,50 ha). Dolina obejmuje jeden z większych ciągów ekologicznych zlokalizowanych w naturalnych dolinach rzecznych w kraju. Na terenie ostoi występują zbiorowiska łąkowe, bardzo dobrze zachowane lasy łąkowe, bory bagienne, rzadziej bory chrobotkowe. Obszar ma też znaczenie dla ochrony starorzeczy. W ostoi zlokalizowane są liczne populacje gatunków roślin chronionych i ginących (ponad 60). Dolina Górnej Pilicy należy do najistotniejszych ostoi fauny w środkowej Polsce. Jedne z najliczniejszych i najlepiej zachowanych populacji w tej części kraju mają tu: bóbr europejski, traszka grzebieniasta, kumak nizinny, minóg ukraiński, koza, głowacz białopłetwy, trzepla zielona, czerwończyk fioletek i zatoczek łamliwy. Przy czym populacje trzepli zielonej, czerwończyka fioletka i zatoczka łamliwego należą do kluczowych w skali kraju. Wśród rozlewisk Dolinie Pilicy występują liczne mikrosiedliska dogodne dla występowania poczwarówki jajowatej. Pilica i jej dopływy są dobrym siedliskiem dla występowania skójkki gruboskorupowej. Ponadto, istotnymi w skali regionu są populacje: pachnicy dębowej, piskorza, modraszka telejusa i modraszka nausitousa. Ostoja posiada bogaty zestaw gatunków owadów i innych organizmów wpisanych na czerwoną listę lub wymienianych w załącznikach do konwencji międzynarodowych. W "Dolinie Górnej Pilicy" licznie reprezentowane są, cenne przyrodniczo gatunki ptaków.

- **Dolina Białej Nidy (PLH260013)**

Dolina jest zlokalizowana na obszarze 9 gmin województwa świętokrzyskiego, w tym 3 wchodzących w skład powiatu włoszczowskiego (gmina Moskorzew: 301,89 ha; gmina Radków: 964,37 ha; gmina Włoszczowa: 151,74 ha). Łączna powierzchnia Doliny Białej Nidy na terenie powiatu wynosi 1 418 ha.

Dolina stanowi zespół podmokłych siedlisk łąkowych i leśnych oraz licznych stawów rybnych. Teren ten jest miejscem rozrodu wielu zagrożonych w swym istnieniu gatunków. W regionie świętokrzyskim Dolina Białej Nidy to jeden z obszarów najbogatszych w siedliska przyrodnicze z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej (14 typów). Niemal wszystkie są dobrze i bardzo dobrze zachowane, stanowią miejsce bytowania dla wielu rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Ostoja zabezpiecza ciąg dolin i wyniesień wzdłuż rzeki Białej Nidy i jej dopływów, cieką częściowo uregulowanego, ale z obecnością rzadkich zbiorowisk włosieniczników i tzw. "lili wodnych" związanych z wodami czystymi i zasobnymi w substancje odżywcze. Biała Nida jest łącznikiem pomiędzy rzeką Nidą a rzeką Pilicą, a zatem łączy znaczące korytarze ekologiczne. Ostoja Dolina Białej Nidy to obszar występowania bardzo dobrze zachowanych zbiorowisk lasów bagiennych, głównie łągów olszowo-jesionowych. Są to jedne z najlepiej zachowanych lasów łągowych w województwie świętokrzyskim z obecnością gatunków chronionych i górskich. W Dolinie Białej Nidy wykształciły się szczególne warunki hydrologiczne związane z rodzajem podłoża geologicznego, rzeka przepływa przez utwory węglanowe. Dolna terasa zalewowa rzeki to wykształcone cenne torfowiska niskie. Obszar ma dobre i stabilne warunki wilgotnościowe dlatego też stanowi gwarancję dla zachowania silnych populacji mięczaków. Na odcinku rzeki gdzie bardzo spokojny nurt i płaska powierzchnia wyraża się meandrowaniem rzeki i występowaniem licznych rozlewisk porośniętych turzycami i pałąką wodną. Zawodnione

o stabilnym poziomie lustra wody siedliska są zasiedlone przez poczwarówkę jajowatą.

- **Wzgórza Chęcińsko - Kieleckie (PLH260041)** – powierzchnia całego obszaru wynosi 8 616,5 ha; na terenie Powiatu Włoszczowskiego niewielka część ok. 0,19 ha.

Na terenie tym występują rozległe doliny rzeczne. Obszar wyróżnia się charakterem hydrogeologicznym związanym z położeniem w widłach dwóch rzek. Ostoja charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu oraz występowaniem zjawisk krasowych związanych ze skałami węglanowymi. Na terenie tym występują skały z prawie wszystkich okresów geologicznych.

Szata roślinna ostoi charakteryzuje się bogactwem i dużym zróżnicowaniem. Wśród siedlisk leśnych występują bory sosnowe i mieszane, dąbrowy, grądy, olsy i łągi. Na stromych zboczach wzniesień i w kamieniołomach utrzymują się ciepłolubne murawy zwane murawami kserotermicznymi, a w dolinach – łąki i pola uprawne. Na terenie ostoi zidentyfikowano 25 rodzajów siedlisk ważnych dla Europy. Rośnie tu około 1200 gatunków flory naczyniowej. Znajdują się tu również liczne stanowiska rzadkich bezkręgowców.

7) **37 pomników przyrody** (najwięcej stanowią m.in. dęby szypułkowe, lipy drobnolistne, kasztanowce białe czy sosny pospolite):

- Gmina Kluczewsko: 14,
- Gmina Krasocin: 7,
- Gmina Moskorzew: 1,
- Gmina Radków: 1,
- Gmina Secemin: 7,
- Gmina Włoszczowa: 7.

8) **24 użytki ekologiczne** (położone na obszarze leśnictw; największa ich liczba obejmuje terytorium Gminy Kluczewsko):

- Gmina Moskorzew: 2 (bagno „Płynik”, bagno)
- Gmina Radków: 1 (starorzecze „Stara Nida”)

- Gmina Secemin: 3 (wydma piaskowa „Na Stoku”, bagno - ostoja zwierzyny „Łosiowy Dół”, bagno „Koński Dół”)
- Gmina Kluczewsko: 18 bagien.

Łączna powierzchnia użytków ekologicznych na terenie powiatu włoszczowskiego wynosi 22,1 ha.

Ponadto, przez teren powiatu przebiegają 4 centralne korytarze ekologiczne (Częstochowa - wschód; Dolina Nidy; Dolina Pilicy Pd oraz Częstochowa - zachód) oraz lokalne korytarze m.in. w rejonie cieków powierzchniowych.

W Powiecie Włoszczowskim stwierdzono występowanie 743 gatunków roślin naczyniowych, z czego 64 taksony zostały objęte ochroną gatunkową. Stopień naturalności zbiorowisk i zespołów roślinnych występujących na tym terenie jest wysoki (od 50% do 75%). Na szczególną uwagę zasługują występujące w dolinach rzecznych zbiorowiska wodne, łąkowe i bagienne.

Świat zwierząt, szczególnie bezkręgowych wykazuje bardzo silne związki z szatą roślinną, warunkami mikroklimatycznymi i siedliskowymi. Fauna tego obszaru nie jest szczegółowo rozpoznana. Najlepiej rozpoznana jest awifauna, stwierdzono tutaj występowanie 136 gatunków ptaków (ok. 1/3 wszystkich krajowych gatunków), w tym szereg gatunków rzadkich i chronionych. Szczególnie godne uwagi jest występowanie na tych terenach: bociana czarnego, żurawia i bielika.

Uzupełnieniem zespołów roślinności naturalnej jest urządzona roślinność parków, cmentarzy czy zieleni osiedlowej. W obrębie powiatu wyróżnia się przede wszystkim: zieleńce (13 szt.); zieleń uliczną (1,5 ha); parki, zieleńce, tereny zieleni osiedlowej (12,8 ha); cmentarze (23 szt. - 35,7 ha).

4. Charakterystyka dziedzictwa kulturowego powiatu

O tradycji i bogatym dziedzictwie kulturowym danego obszaru świadczą liczne zabytki. Powiat Włoszczowski posiada na swoim obszarze wiele ważnych obiektów i miejsc o charakterze zabytkowym.

Najstarsze ślady osadnictwa ludzkiego na terenie powiatu datowane są na wczesny mezolit. Szczególnie intensywne było ono w dobie tzw. kultury łużyckiej,

czego dowodem są licznie odkrywane ślady osad i cmentarzysk ciałopalnych. Najstarsze zachowane zabytki budownictwa mają jednak rodowód dopiero średniowieczny. Należy tu wymienić pozostałości **grodziska we Włoszczowie**, które zostało zbudowane (prawdopodobnie) w XIII w. Obecnie znajduje się na nim późnobarokowa kamienna figura św. Jana Nepomucena z 2 połowy XVIII w. Podobny charakter posiada **gródek w Bebelnie**, który reprezentuje typ tzw. grodzisk ostrosłupowych. W wyniku prowadzonych tu badań stwierdzono dwa okresy osadnictwa przypadające na XIII i XV-XVI w.

Średniowiecznymi zabytkami są gotyckie kościoły w Kurzelowie, Moskorzewie oraz Seceminie. Najcenniejszym z nich jest pokolegiacki **kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Kurzelowie**, który został wzniesiony ok. roku 1360. Na uwagę zasługują tutaj m.in. marmurowy nagrobek Marianny z Pieniążków Baranowskiej i spizowa chrzcielnica z 1414 r.

Z tego samego okresu pochodzi **kościół p.w. św. Małgorzaty w Moskorzewie** wzniesiony ok. 1380 r. Godne odnotowania są zachowane żelazne drzwi do wieży z gotyckim napisem i datą 1380. **Kościół p.w. św. Katarzyny i Jana Ewangelisty w Seceminie** został wzniesiony w 1402 r. Na ścianach kościoła zachowało się kilka ciekawych epitafiów. W tej grupie należy też wymienić **kościół p.w. św. Jakuba w Stanowiskach** pierwotnie gotycki, po przebudowie w XVII w. o charakterze barokowym.

Wiele zabytków powiatu włoszczowskiego pochodzi z XVI-XVII w. Należą do nich: **zbór ariański w Ludyni** z połowy XVI w., zamieniony później na spichlerz dworski, **ruiny zboru w Łapczynej Woli** z początku XVII w., **tzw. murowaniec w Moskorzewie** z XVI w. wg tradycji mieszczący szkołę ariańską oraz **gotyckie ruiny w Gruszczynie** z 2 połowy XVI w. identyfikowane jako zbór ariański, albo jako kościół klasztorny p.w. św. Michała.

Kolejną grupę zabytków sakralnych stanowią kościoły barokowe będące najczęściej fundacjami rodów szlacheckich - ówczesnych właścicieli miast czy wiosek, w których je wznoszono. Wczesnobarokowy **kościół p.w. Wniebowzięcia NMP i św. Floriana w Czarnicy** został wybudowany w latach 1640-1659. W bocznej kaplicy kościoła znajduje się m.in. niewielki XVI-wieczny obraz Matki Boskiej. Z tego samego

okresu pochodzi **kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Olesznie** z ciekawą dekoracją stiukową oraz obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem przeniesionym w 1680 r. ze zlikwidowanego kościoła w pobliskim Chotowie.

Najokazalsza budowla sakralna w powiecie to **kościół p.w. Wniebowzięcia NMP we Włoszczowie** z XVII w. Stanowi on sanktuarium maryjne z łaskami słynącym obrazem NMP ze śś. Józefem i Joachimem z 2 połowy XVII w. w ołtarzu głównym. Ma ona charakter barokowy z neobarokową wieżą zegarową z 2 połowy XIX w. We wnętrzu kościoła znajdują się: nagrobek kolatora świątyni Mikołaja Małachowskiego oraz XVII-wieczny obraz św. Jana Kantego. Późnobarokowy charakter posiada również **kościół p.w. św. Wawrzyńca w Kluczewsku** z końca XVIII w.

Ciekawą architekturę posiadają kościoły klasycystyczne: **p.w. Wszystkich Świętych we Włoszczowie** z 1786 r., **p.w. Nawiedzenia NMP w Koniecznie** wzniesiony w latach 1796-1812 i **p.w. św. Tekli w Krasocinie** z 1856 r. Wśród murowanych kościołów należy wymienić również neogotycki **kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Dzierzgowie** z 1903 r. z cudownym obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem z początku XVII w.

Cennymi zabytkami architektury sakralnej są nielicznie zachowane budowle drewniane: **kaplica cmentarna św. Anny w Kurzelowie** z 1 poł. XVII w. oraz **kościół parafialne p.w. Wszystkich Świętych w Kossowie** z początku XVII w. i **p.w. św. Michała Archanioła w Bebelnie** z 1745 r. Tym ostatnim towarzyszą również współczesne im drewniane dzwonnice. Na ich tle wyróżnia się mająca obronny charakter drewniana dzwonnica przy kościele parafialnym w Kurzelowie z XVII-XVIII w.

Z kilkunastu istniejących po II wojnie światowej na terenach obecnego powiatu drewnianych dworów szlacheckich do dziś zachowały się dwa. **Dwór w Ludyni** z ok. połowy XVIII w. oraz **Dwór w Woli Świdzińskiej**.

Nieco liczniej zachowały się dwory i pałace murowane, najczęściej otoczone interesującymi parkami podworskimi. Najcenniejsze z nich to: XVIII-wieczny **dwór w Olesznie** oraz **dwór w Kwilinie**. Późniejsze, z przełomu XIX i XX wieku, znajdują się w Bieganowie, Bichniowie, Radkowie, Moskorzewie, Chlewicach

i Nieznanowicach. Z założeniami dworskimi związane są często zabudowania gospodarcze i przemysłowe. W powiecie należą do nich dwa obiekty z połowy XIX w.: holenderski **wiatrak w Krasocinie** oraz **spichlerz w Kluczewsku** zbudowany w stylu romantycznego neogotyku.

Z krajobrazem ziemi włoszczowskiej związane są także przydrożne kapliczki, krzyże i figury świętych. Najczęściej spotykane i najciekawsze są **rzeźby św. Jana Nepomucena** - chroniącego przed powodzią i utopieniem (Moskorzew, Włoszczowa, Kolonia Mrowina, Czarnca, Dąbie-Podłazie, Silpia, Krasocin, Kwilina, Rogienice) oraz **św. Floriana** - patrona strażaków (Włoszczowa, Oleszno, Nieznanowice, Krasocin).

Wykaz zabytków nieruchomych Powiatu Włoszczowskiego wpisanych do rejestru zabytków (stan na 31 marca 2014 r., źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa):

Gmina Kluczewsko:

- park dworski z aleją dojazdową w Dobromierzu (XVIII/XIX w.)
- kaplica, ob. kościół par. p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Januszewicach (1 połowa XVII w.)
- kościół par. p.w. św. Wawrzyńca w Kluczewsku (1797 r.)
- pozostałości zespołu dworskiego w Kluczewsku: park (XVIII-XIX w.), tzw. wozownia (XIX w.) oraz oficyna - rządówka (XIX w.)
- zbór ariański (ruina) w Łapczynej Woli (XVI w.)
- park dworski w Rączkach (XIX w.)
- kościół par. p.w. św. Jakuba w Stanowiskach (1511 r.)
- park dworski w Stanowiskach (XIX w.).

Gmina Krasocin

- założenie krajobrazowe w Chotowie
- park dworski w Gruszczynie (1 połowa XIX w.)
- kościół par. p.w. św. Tekli w Krasocinie (1856 r.), dzwonnica
- wiatrak holender w Krasocinie

- zespół dworski w Ludyni (XVI-XVIII w.): drewniany dwór (2 połowa XVIII w.), zbór ariański (XVI w.) oraz park
- kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP w Olesznie (1623-80)
- zespół dworski: dwór - dec. pałac (koniec XVIII w.) oraz park z układem wodnym (XVIII/XIX w.)
- zespół dworski w Woli Świdzińskiej (XIX w.): dwór, budynki gospodarcze (XIX/XX w.): rządówka; stajnia cugowa, obecnie obora; obora, obecnie stodoła oraz park.

Gmina Moskorzew

- „Kopiec Kościuszki” w Chebdiu - zbiorowa mogiła poległych w bitwie pod Szczekocinami, wraz z drogą dojazdową (1794 r.)
- park w Chlewicach (XVIII w.)
- park w Chlewskiej Woli
- zespół dworski w Mękarzowie (XVII-XIX w.): dwór i park
- kościół par. p.w. św. Małgorzaty w Moskorzewie
- zespół dworski w Moskorzewie: dwór, budynek dworski, tzw. murowaniec, oficyna oraz park
- park w Zagórzcu (1 połowa XIX w.).

Gmina Radków

- zespół dworski w Bieganowie (XVIII-XIX w.): dwór oraz park
- kościół par. p.w. Wszystkich Świętych w Kossowie oraz dzwonnica
- park w Krasówku
- zespół dworski w Kwilinie: dwór (koniec XVIII w., XIX/XX w.) oraz park (XVIII w.)
- park dworski w Ojsławicach (XVIII w.)
- zespół dworski w Radkowie (XVIII, XIX w.): dwór i park
- założenie zieleni folwarcznej (aleja i szpalery) w miejscowości Świerków - Kwilina.

Gmina Secemin

- zespół dworski w Bichniowie: dwór i park
- park dworski i 2 aleje w miejscowości Czaryż (XVIII w.)
- park dworski w Krzepinie
- kościół par. p.w. Podwyższenia Krzyża w Kuczkowie
- kościół par. p.w. śś. Katarzyny i Jana w Seceminie
- park dworski (z fosą) w Seceminie.

Gmina Włoszczowa

- drewniany kościół par. p.w. św. Michała Archanioła oraz drewniana dzwonnica w miejscowości Bebelno
- zespół dworski w Boczkowicach (2 połowa XIX w.): dwór i park
- kościół fil. p.w. św. Floriana oraz dzwonnica w Czarnicy
- park i założenie krajobrazowe w Czarnicy
- kościół par. p.w. Nawiedzenia NMP w miejscowości Konieczno
- kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP w Kurzelowie
- drewniana kaplica p.w. św. Anny na cmentarzu w Kurzelowie
- park w Nieznanowicach
- założenie folwarczne: park ze stawami oraz część gospodarcza z zabudowaniami w miejscowości Rogienice
- kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP we Włoszczowie
- kaplica p.w. Wszystkich Świętych na cmentarzu we Włoszczowie.

Część zabytków Powiatu Włoszczowskiego znajduje się w złym stanie materialnym i wymaga przeprowadzenia prac konserwatorsko-remontowych. Poprawa stanu i wyglądu obiektów zabytkowych powinna stać się elementem swoistej „rewitalizacji przestrzennej”, ale także rozwoju turystyki na terenie powiatu. Część zabytków jest aktualnie własnością innych podmiotów, w związku z czym działania na rzecz poprawy tkanki zabytkowej będą wymagały podjęcia konsultacji oraz współdziałania.

5. Infrastruktura techniczna Powiatu Włoszczowskiego

5.1. Drogi i struktura komunikacyjna

Głównym węzłem drogowym w powiecie jest miasto Włoszczowa. Jest to węzeł dróg wojewódzkich o znaczeniu regionalnym. Przez teren Powiatu Włoszczowskiego przebiegają cztery rodzaje dróg publicznych: drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe oraz gminne. Sieć dróg na terenie powiatu obejmuje ogółem **828 862 mb**, w tym:

– **drogi krajowe: dł. 9 859 mb**

- Nr 78 Chałupki - Chmielnik: dł. 9 859 mb – przebiega przez gminę Moskorzew

– **drogi wojewódzkie: dł. 89 300 mb**

- Nr 742 Przyglów – Włoszczowa – Nagłowice: dł. 33 000 mb – przebiega przez gminę Kluczewsko oraz gminę i miasto Włoszczowa
- Nr 795 Secemin - Szczekociny: dł. 6 700 mb – przebiega przez gminę Secemin
- Nr 785 Ciężkowice – Żytno - Włoszczowa: dł. 12 700 mb – przebiega przez gminę i miasto Włoszczowa
- Nr 786 Częstochowa - Koniecpol – Włoszczowa - Kielce: dł. 36 900 mb – przebiega przez gminy: Secemin, Krasocin oraz gminę i miasto Włoszczowa.

Droga krajowa nr 78 krzyżuje się poza granicami powiatu z drogą wojewódzką nr 742 (w Nagłowicach) i drogą wojewódzką nr 795 (w Szczekocinach). Drogi wojewódzkie nr 742 i 785, 786 krzyżują się ze sobą na obszarze miasta Włoszczowa, natomiast drogi wojewódzkie nr 786 i 795 krzyżują się ze sobą w Seceminie.

– **drogi i ulice powiatowe: dł. 372 303 mb**

- drogi powiatowe: dł. 361 949 mb - w powiecie są zlokalizowane 52 drogi powiatowe, z czego:
 - ✓ najdłuższe drogi to:

- a) Nr 0229 T: fragment drogi wojewódzkiej Nr 742 - Wola Wiśniowa - Ludwinów - Bebelno - Krzepin - Wałkonowy - Ropocice - fragment drogi wojewódzkiej nr 786: dł. 20 333 mb
- b) Nr 0237 T: Moskorzew - Perzyny - Dzierzgów - Radków - Kossów - Chlewice: dł. 18 490 mb
- c) Nr 0401 T: Stąporków - Przyłogi - Smyków - Radoszyce - Pijanów - Wólka - Budziszlaw - Oleszno - Włoszczowa: dł. 16 920 mb
- ✓ najkrótsze drogi powiatowe to:
 - a) Nr 0253 T: Łapczyzna Wola - Stanowiska: dł. 1 470 mb
 - b) Nr 0232 T: Kuczków - Wolica - granica województwa świętokrzyskiego - Brzostek: dł. 1 380 mb
- ulice powiatowe: dł. 10 354 mb
 - ✓ najdłuższe ulice:
 - a) ulica Przedborska: dł. 1 500 mb
 - b) ulica Koniecpolska: dł. 1 400 mb
 - ✓ najkrótsze ulice:
 - a) ulica Kusocińskiego: dł. 585 mb
 - b) ulica Mleczarska: dł. 300 mb.
 - **drogi gminne: dł. 357 400 mb**
- zlokalizowane we wszystkich 6 gminach wchodzących w skład powiatu włoszczowskiego.

Jedną z kategorii dróg publicznych w Polsce są drogi powiatowe. Stanowią one własność właściwego samorządu powiatu. Do dróg powiatowych zalicza się drogi, inne niż drogi krajowe i drogi wojewódzkie, stanowiące połączenie miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą. Często jednak rzeczywistość dotycząca własności oraz funkcjonalności dróg jest bardziej złożona.

Zadania Powiatu Włoszczowskiego w zakresie planowania, budowy, modernizacji, utrzymania i ochrony dróg powiatowych wykonuje jednostka organizacyjna powiatu - Zarząd Dróg Powiatowych zlokalizowany we Włoszczowie.

Wśród dróg i ulic powiatowych na terenie powiatu włoszczowskiego 93,5% stanowią drogi o nawierzchni twardej, z czego ponad 96% to drogi twarde o nawierzchni ulepszonej. Długość dróg o nawierzchni twardej na 100 km² to 38 400 mb. Drogi gruntowe stanowią zaledwie ok. 6,5% wszystkich dróg powiatowych.

Pozytywnym zjawiskiem jest również spadek wypadków drogowych na terenie powiatu włoszczowskiego: w 2011 r. – 62; w 2012 r. – 46.

Pomimo, iż w ostatnich latach podjęto na terenie powiatu przedsięwzięcia w zakresie poprawy stanu dróg to nadal istotna pozostaje konieczność zwiększenia funkcjonalności układu komunikacyjnego powiatu.

Istotnym czynnikiem rozwojowym powiatu oraz poszczególnych gmin powinno być również stworzenie sieci dróg rowerowych. Obecnie, zakres korzystania ze ścieżek rowerowych jest utrudniony z uwagi na znaczące braki w zakresie infrastruktury komunikacji rowerowej. Dostępne są niewielkie odcinki ścieżek rowerowych zlokalizowane przede wszystkim w mieście Włoszczowa. Długość wydzielonych ścieżek rowerowych na terenie powiatu wynosi 0,5 km – długość ścieżek na 10 tys. ludności to 0,1 km.

Przez obszar powiatu włoszczowskiego przebiegają dwie ważne linie kolejowe o znaczeniu ogólnokrajowym krzyżujące się w rejonie wsi Czarncza i wsi Psary. **Centralna Magistrala Kolejowa Warszawa - Katowice (linia nr 4)** prowadzi znaczny ruch szybkich pociągów osobowych - ekspresowych, a **linia nr 61: Kielce - Częstochowa** ruch mieszany towarowo - osobowy.

Na terenie Powiatu Włoszczowskiego są zlokalizowane następujące stacje i przystanki kolejowe:

- Bukowa (gmina Krasocin) - przystanek kolejowy, obsługuje lokalny ruch pasażerski
- Czarncza (gmina Włoszczowa) - przystanek kolejowy, obsługuje lokalny ruch pasażerski
- Ludynia (stacja kolejowa) – przystanek kolejowy w Czostkowie (gmina Krasocin), obsługuje lokalny ruch pasażerski

- Ludynia Dwór (gmina Krasocin) – przystanek kolejowy w Ludyni, obsługuje lokalny ruch pasażerski
- Psary (gmina Secemin) - stacja kolejowa, znajduje się na linii Centralnej Magistrali Kolejowej
- Włoszczowa (gmina Włoszczowa) – stacja kolejowa, obsługuje lokalny ruch pasażerski oraz ruch dalekobieżny
- Włoszczowa Północ (gmina Włoszczowa) - jedyna stacja kolejowa położona na Centralnej Magistrali Kolejowej, na której zatrzymują się pociągi pasażerskie, została otwarta dla ruchu w 2006 r.
- Żelisławice (gmina Secemin) – stacja kolejowa, obsługuje lokalny ruch pasażerski.

Stacje Włoszczowa oraz Włoszczowa Północ są skomunikowane specjalną linią autobusową (Dworcówka), uruchamianą przez PKS Włoszczowa i jadącą także przez centrum miasta Włoszczowa. Linia ta umożliwia przesiadki z dworca herboskiego na CMK, a także dojazd z miasta do obu dworców.

W centrum miejscowości Włoszczowa jest zlokalizowany dworzec autobusowy PKS (ul. Sienkiewicza 45). Pomimo, iż w powiecie, pasażerskie usługi przewozowe świadczone są przez m.in. taksówkarzy oraz innych prywatnych przewoźników – busy, autobusy (m.in. PKS Włoszczowa Sp. z o.o.) istotnym ograniczeniem dla wielu mieszkańców są niewystarczające usługi w zakresie komunikacji publicznej (zwłaszcza w godzinach popołudniowych).

5.2. Infrastruktura wodno - kanalizacyjna

Powiat Włoszczowski nie posiada zintegrowanego systemu wodociągowego, a zasilanie wodociągów odbywa się ze studni wierconych. Na ogół wody z ujęć są dobrej jakości i nadają się bezpośrednio lub po prostym uzdatnieniu do spożycia i na potrzeby gospodarcze. Poziom nasycenia siecią wodociągową nieznacznie, ale z roku na rok systematycznie wzrasta i należy obecnie go uznać za dobry - 71,4% mieszkańców powiatu korzysta z instalacji wodociągowej (dane GUS za 2012 r.),

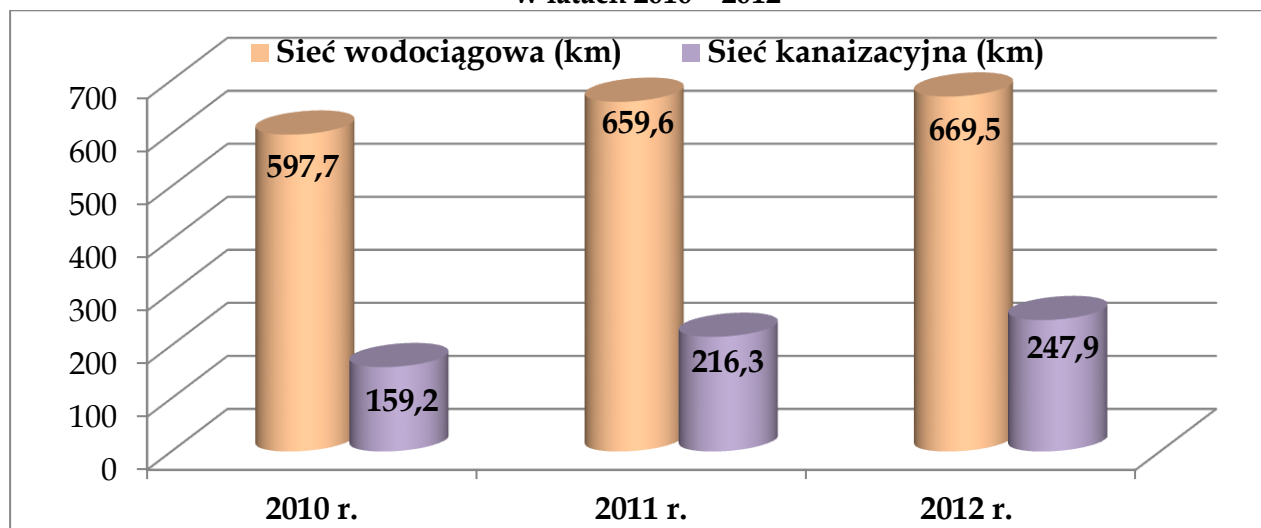
w tym 89% osób zamieszkujących miasto Włoszczowa oraz 66,2% ogółu mieszkańców wsi.

Nie w pełni zadawalający jest stan infrastruktury kanalizacyjnej w powiecie. Między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, istnieje w dalszym ciągu znaczna dysproporcja, co w warunkach powiatu stanowi duże zagrożenie dla czystości wód. Po stronie zaopatrzenia w wodę uwzględnić należy jednak dodatkowo znaczną liczbę gospodarstw posiadających studnie przydomowe.

Liczba mieszkańców powiatu korzystających z instalacji kanalizacyjnej to blisko 42% (dane GUS za 2012 r.). – w 2010 r. było to niespełna 32% ogółu ludności. Z kanalizacji korzysta 80,6% mieszkańców miasta Włoszczowa i zaledwie 30% mieszkańców wsi.

Pozytywnym zjawiskiem jest wzrost w ostatnich latach długości zarówno sieci wodociągowej, jak i kanalizacyjnej (*poniższy wykres*).

Wykres 1. Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w Powiecie Włoszczowskim w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Aktualnie na terenie powiatu funkcjonują komunalne biologiczno – mechaniczne oczyszczalnie ścieków: w **Dobromierzu** (Dobromierz, Jeżowiec, Kolonia Łączyna Wola, Kolonia Mrowina, Mrowina, Rączki, Stanowiska), w **Kluczewsku** (Kluczewsko, Jakubowice, Januszewice, Komparzów, Komorniki, Pilczyca, Rzewuszyce), w **Koziej Wsi** (Kozia Wieś, Oleszno), w **Krasocinie** (Krasocin,

Czostków, Lipie, Niwiska Gruszczyńskie, Niwiska Krasocińskie, Nowy Dwór, Sułków), w **Skorkowie** (Bukowa, Skorków, Występy), w **Radkowie** (Radków, Kossów, Kwilina), w **Seceminie** (Secemin, Brzozowa, Gabrielów, Marchocice), we **Włoszczowie** (miasto Włoszczowa, Łachów, Ewina, Wola Wiśniowa).

Liczba mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków systematycznie wzrasta i na koniec 2012 roku wynosiła ponad 21 tys. osób – tj. ponad 45% ogółu ludności powiatu. Z oczyszczalni korzysta aż 99% mieszkańców miasta Włoszczowa i 29,4% ogółu mieszkańców wsi.

Poziom skanalizowania poszczególnych gmin jest niski lub bardzo niski. Najdłuższa sieć kanalizacyjna i największa liczba osób, która z niej korzysta dotyczy gmin Włoszczowa i Krasocin. Brak jest nadal kanalizacji w gminie Moskorzew.

Poziom zwodociągowania gmin jest znacznie lepszy. Podobnie, jak w przypadku kanalizacji najlepsza sytuacja jest w gminach Włoszczowa i Krasocin. Znacząca część ludności korzysta także z instalacji wodociągowej w gminie Radków, natomiast najgorzej z infrastrukturą wodociągową jest w gminie Moskorzew (podobnie jak w przypadku kanalizacji).

Tabela 2. Poziom zwodociągowania i skanalizowania gmin Powiatu Włoszczowskiego

Lp.	Gmina	Długość sieci wodociągowej (km)	Ludność korzystająca (%)	Długość sieci kanalizacyjnej (km)	Ludność korzystająca (%)
1.	Kluczewsko	120,3	68,2	57,9	41,3
2.	Krasocin	154,5	81,8	67,9	48,2
3.	Moskorzew	42,9	33,9	0	-
4.	Radków	61,5	74,7	23,2	28,7
5.	Secemin	109,7	67,9	29,1	25,6
6.	Włoszczowa	180,6	72,2	69,8	49,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS za 2012 r.

Systemem kanalizacji deszczowej w powiecie włoszczowskim objęte są:

- część ulic o trwałej nawierzchni - na terenie gminy Włoszczowa (miasto Włoszczowa i miejscowość Kurzelów). Ścieki deszczowe z ww. kolektorów odprowadzane są do Strugi P, i dalej do Czarnej Strugi (Włoszczowa) oraz do Kurzelówki (Kurzelów). Ścieki są oczyszczane częściowo (separatory).

- gmina Radków – w miejscowościach Radków (1 250 mb) oraz Dzierzgow (830 mb).
- niektóre przedsiębiorstwa posiadają własne systemy kanalizacji burzowej z urządzeniami zapewniającymi właściwe parametry odprowadzanych ścieków.

5.3. Gospodarka odpadami

W dniu 1 stycznia 2012 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Ustawa wprowadziła nowy system gospodarowania odpadami komunalnymi, polegający na przejściu odpowiedzialności przez poszczególne gminy za odpady i ustaleniu stawek opłat dla mieszkańców za odbiór i zagospodarowanie odpadów. Nowy system zaczął obowiązywać od 1 lipca 2013 r.

Nowy system gospodarowania odpadami dał mieszkańcom Powiatu Włoszczowskiego możliwość wyboru sposobu zbierania odpadów w sposób zmieszany (niesegregowany) lub selektywny (poszczególne rodzaje odpadów).

W roku 2012 na terenie powiatu włoszczowskiego zebrano 2464,75 ton zmieszanych odpadów komunalnych, z czego 2144,92 ton z gospodarstw domowych. Na 1 mieszkańca przypadło 46 kg odpadów komunalnych z gospodarstw domowych.

Na terenie powiatu zlokalizowane jest jedno składowisko odpadów komunalnych – „Kępny Ług” we Włoszczowie, stanowiące Regionalną Instalację do Przetwarzania Odpadów Komunalnych dla powiatów: włoszczowskiego i jędrzejowskiego oraz części gmin z powiatów: pińczowskiego i kazimierskiego.

5.4. Łączność, elektroenergetyka, ciepłownictwo oraz infrastruktura gazowa

W ostatnich latach dostępność mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego do infrastruktury telekomunikacyjnej systematycznie się poprawia. Dzieje się tak za sprawą rozwoju telefonii stacjonarnej, jak i coraz powszechniejszego dostępu mieszkańców do usług telefonii komórkowej. Praktycznie cały obszar powiatu objęty jest zasięgiem wszystkich funkcjonujących w Polsce operatorów sieci komórkowej. Bazowe stacje telefonii komórkowej różnych operatorów są zlokalizowane we

Włoszczowie, Seceminie, Radkowie, Moskorzewie, Dalekim, Czarncy, Motycznie, Olesznie, Krasocinie i Koziej Wsi.

Rozwija się również rynek usług informatycznych, związany z transmisją danych i dostępem do sieci Internetu. Trudno dokładnie oszacować liczbę osób korzystających z Internetu, jednak wydaje się, że jest to cały czas niezadawalający odsetek mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego. Dalszy rozwój społeczeństwa informacyjnego na terenie powiatu będzie uzależniony od ograniczenia bariery ekonomicznej w dostępie do Internetu oraz od efektywnego informatyzowania administracji publicznej na poziomie powiatu i poszczególnych gmin. Procesowi temu powinny towarzyszyć działania związane z uświadamianiem i edukacją mieszkańców jak korzystać z usług i technologii informacyjnych, zwłaszcza w grupie wiekowej osób 50+.

Za dostarczenie odbiorcom energii odpowiadają zakłady energetyczne. W powiecie włoszczowskim jest to Zakład Energetyczny Okręgu Radomsko-Kieleckiego we Włoszczowie. W 2012 r. liczba odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu wynosiła 16 489, a zużycie energii na 1 mieszkańca to 622,9 kWh.

Na terenie Powiatu Włoszczowskiego znajdują się:

- linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 220 kV łączące Stację Systemową „Kielce 400” z Joachimowem i Łośnicą;
- linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110 kV, stacja systemowa „Kielce 400” - Oleszno - Opoczno i Szczekociny - Secemin - Włoszczowa - Joachimów;
- stacje elektroenergetyczne 110/15 kV we Włoszczowie, Seceminie i Koziej Wsi.

Na infrastrukturę techniczną danej jednostki samorządu terytorialnego składa się również infrastruktura ciepłownicza i gazowa. Długość sieci cieplnej przesyłowej na terenie Powiatu Włoszczowskiego wynosi 8,1 km. Miasto Włoszczowa, budynki publiczne i prywatne zasilane są z 1 kotłowni, której właścicielem jest firma Stobut. Na obszarze powiatu brak jest w zasadzie sieci gazowej.

Pod koniec 2013 r. Polska Spółka Gazownictwa rozpoczęła budowę gazociągu w siedmiu gminach (obszar trzech powiatów) zachodniej części województwa świętokrzyskiego, w tym m.in. w dwóch gminach Powiatu Włoszczowskiego (Włoszczowa i Krasocin). Gaz do powiatu włoszczowskiego ma dotrzeć już w drugiej połowie 2014 r. Jedna z nitek ma być poprowadzona m.in. do Bukowy, a druga ma przebiegać w kierunku północno - zachodnim Włoszczowy.

Mieszkańcy Włoszczowy mogą liczyć na podłączenie gazu ziemnego już w 2014 r. Rozprowadzenie go do wszystkich zainteresowanych odbiorców potrwa jednak kilka lat. Mieszkańcy sąsiednich terenów, zainteresowani przyłączeniem do sieci, mogą składać wnioski o określenie warunków przyłączenia do sieci gazowej w Zakładzie Gazowniczym w Kielcach.

Planowana jest także budowa stacji redukcyjno - pomiarowych dla Włoszczowy - w miejscowości Wola Wiśniowa oraz, a także stacje pomiarowe dla dużych odbiorców indywidualnych (np. zakład wapienniczy Lhoist Bukowa w gminie Krasocin).

6. Infrastruktura społeczna Powiatu Włoszczowskiego

6.1. Edukacja

Edukacja publiczna należy do jednego z najważniejszych zadań wykonywanych przez powiat. Na całościowy stan infrastruktury oświatowej w Powiecie Włoszczowskim składają się aktualnie:

- 16 przedszkoli (w tym 14 prowadzone przez jednostki samorządu gminnego); 43 oddziały przedszkolne; do przedszkoli uczęszcza 974 dzieci
- 24 szkoły podstawowe (w tym 23 prowadzone przez jednostki samorządu gminnego); 163 oddziały szkolne; w szkołach naukę pobiera 2 831 uczniów
- 12 gimnazjów (wszystkie prowadzone przez jednostki samorządu gminnego); oddziały w szkołach: 65; w gimnazjach uczy się 1 446 osób
- 1 zasadnicza szkoła zawodowa (prowadzona przez samorząd powiatowy); 7 oddziałów; w szkole kształcą się 192 uczniów
- 3 technika (w tym 2 prowadzone przez samorząd powiatowy); 34 oddziały; w technikach uczy się 879 osób

- 3 licea ogólnokształcące (wszystkie prowadzone przez samorząd powiatowy); 28 oddziały szkolne; kształcą się w nich 857 uczniów

ponadto:

- ponadgimnazjalne technikum uzupełniające dla dorosłych - obecnie liceum ogólnokształcące dla dorosłych (2 oddziały; 17 uczniów), uzupełniające liceum ogólnokształcące dla dorosłych - obecnie liceum ogólnokształcące dla dorosłych (1 oddział; 30 uczniów), liceum ogólnokształcące dla dorosłych (3 oddziały; 64 uczniów) oraz szkoła policealna dla dorosłych (4 oddziały; 43 uczniów) - wszystkie prowadzone przez organizacje społeczne i stowarzyszenia.

W polskim systemie oświaty publiczne przedszkola (w tym specjalne i integracyjne), szkoły podstawowe (w tym integracyjne) i gimnazja prowadzi gmina. Powiat jest organem prowadzącym dla publicznych szkół specjalnych (podstawowe i gimnazja) oraz wszystkich szkół ponadgimnazjalnych. Powiat Włoszczowski prowadzi trzy placówki ponadgimnazjalne:

- **I Liceum Ogólnokształcące im. gen. Władysława Sikorskiego we Włoszczowie**
- **Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 im. Hetmana Stefana Czarnieckiego we Włoszczowie** w skład, którego wchodzi:
 - II Liceum Ogólnokształcące
 - Technikum Nr 1
- **Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 im. Stanisława Staszica we Włoszczowie** w skład, którego wchodzi:
 - III Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Integracyjnymi
 - Technikum Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi
 - Zasadnicza Szkoła Zawodowa

oraz:

- **Poradnię Psychologiczno - Pedagogiczną we Włoszczowie**, która obejmuje swym zasięgiem wszystkie gminy powiatu, a realizacja zadań dotyczy wszystkich szczebli kształcenia, czyli: dzieci w wieku od 0-3, przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Zakres pracy

i niektórych zadań poradni obejmuje m. in. wydawanie opinii w sprawach np. dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, udzielania zezwolenia na indywidualny program lub tok nauki, a także objęcia dziecka pomocą psychologiczno - pedagogiczną w przedszkolu. Poradnia wydaje również orzeczenia i opinie o potrzebie kształcenia specjalnego dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie oraz orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania.

W Powiecie Włoszczowskim funkcjonują wszystkie, przewidziane ustawą o systemie oświaty, typy szkół ponadgimnazjalnych. Kierunki kształcenia, zawody i profile kształcenia ogólnozawodowego ustalane są corocznie na rok szkolny po rozpoznaniu zainteresowań i preferencji edukacyjnych ubiegających się chętnych, z uwzględnieniem możliwości uwarunkowanych posiadaną bazą dydaktyczną poszczególnych zespołów.

W szkołach prowadzonych przez powiat funkcjonują, w pełnym zakresie gabinety pedagogów szkolnych, zabezpieczając w ten sposób bieżącą pomoc psychologiczno - pedagogiczną dla młodzieży szkolnej, ich rodziców lub opiekunów oraz wspomagają wychowawców i nauczycieli. Ponadto, w zespołach prowadzących kształcenie zawodowe utworzono stanowiska doradcy zawodowego.

W szkołach prowadzone są gabinety higieny szkolnej, których głównym zadaniem jest prowadzenie profilaktyki w zakresie ochrony zdrowia wśród młodzieży. Młodzież uczęszczająca do szkół ponadgimnazjalnych ma możliwość zamieszkania w internatach dysponującymi 60 i 130 miejscami, a także może korzystać z posiłków w stołówkach prowadzonych w tych internatach.

Analiza dotycząca edukacji na terenie Powiatu Włoszczowskiego wskazuje, że w latach 2008 - 2012 nastąpił spadek liczby uczniów we wszystkich typach szkół. Liczba uczniów nie zmniejszyła się w sposób drastyczny, ale objęła szkoły wszystkich poziomów kształcenia.

Liczba uczniów szkół podstawowych w 2008 r. wynosiła 3 003 os., natomiast w 2012 r. tylko 2 831 (niewielki wzrost liczby uczniów miał miejsce w 2011 r.). Na poziomie gimnazjalnym w badanym okresie nastąpił największy spadek liczby uczniów ze wszystkich rodzajów szkół - z 1 929 uczniów w 2008 r. do 1 446 w roku 2012.

Analiza dotycząca szkół ponadgimnazjalnych wskazuje, że placówki te również odnotowały w ostatnich latach spadki liczby uczniów, ale mniejsze niż w przypadku szkół podstawowych i gimnazjów.

W zasadniczych szkołach zawodowych nastąpił niewielki spadek z 224 uczniów w 2008 r. do 192 w roku 2012 (w 2009 i 2010 r. doszło do wzrostu liczby uczniów). Liczba uczniów w technikach to 938 osób w 2008 r. i 879 w 2012 r. (wyraźny wzrost liczby uczniów miał miejsce w 2009 r.).

Najbardziej optymistyczne są dane dla liceów ogólnokształcących. Porównując rok 2008 i 2012 doszło do najmniejszego spadku liczby uczniów spośród wszystkich szkół. Liczba uczniów spadła o 30 osób - 887 w 2008 r. w stosunku do 857 w 2012 r. (w 2011 r. odnotowano wzrost liczby uczniów).

Tabela 3. Liczba uczniów w szkołach Powiatu Włoszczowskiego

	Liczba uczniów				
	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.
szkoły podstawowe	3 003	2 953	2 849	2 888	2 831
gimnazja	1 929	1 785	1 669	1 524	1 446
zasadnicze szkoły zawodowe	224	247	264	229	192
technika	938	1 048	1 011	926	879
licea ogólnokształcące	887	851	839	879	857

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Jednym z istotnych, współczesnych wyznaczników jakości kształcenia jest komputeryzacja szkół. Generalnie, Powiat Włoszczowski osiąga w tym zakresie wartości nieco gorsze od standardów wojewódzkich czy krajowych. Blisko 92% szkół podstawowych w powiecie wyposażonych jest w komputery z dostępem do Internetu (przy około 95% w województwie i w kraju). W przypadku gimnazjów wskaźnik ten

wynosi 100% i jest zdecydowanie lepszy od średniej dla województwa, która wynosi prawie 84% oraz w kraju (ok. 82%).

Znacznie gorsze wskaźniki notowane są w przypadku szkół ponadgimnazjalnych. Wskaźnik komputeryzacji dla powiatu wynosi blisko 43% (ok. 64% w województwie i w kraju). Udział zasadniczych szkół zawodowych wyposażonych w komputery wynosi 25% (przy blisko 40% w województwie i 33% w kraju). W komputery wyposażonych jest tylko ponad 33% techników w powiecie (przy blisko 74% w województwie i 75% w kraju). W przypadku liceów ogólnokształcących wskaźnik ten wynosi prawie 67%, ale jest również niższy od średniej dla województwa (blisko 81%) oraz kraju (ponad 78%).

Infrastruktura edukacyjna jest względnie w zadowalającym stopniu dostosowana do liczby uczniów, osiągając wartości zbliżone do wskaźników wojewódzkich. Średnio na jeden oddział w szkole podstawowej przypada 17,4 ucznia (przy średnio 16,6 w województwie), natomiast w gimnazjum na jeden oddział przypada 22,2 ucznia (wskaźnik dla województwa: 21,8).

W szkolnictwie zawodowym sytuacja wygląda gorzej, niż średnio w województwie. Na jeden oddział w zasadniczej szkole zawodowej przypada 27,4 ucznia (przy średnio 7 w województwie). W pozostałych szkołach ponadgimnazjalnych wskaźniki są zbliżone. W technikum na jeden oddział przypada 25,85 ucznia (23,7 w województwie), natomiast na jeden oddział w liceum ogólnokształcącym przypada około 30,6 uczniów (przy 28,4 w województwie).

Stan bazy edukacyjnej w Powiecie Włoszczowskim można uznać za zadowalający. Pozytywnie na rozwój i prestiż powiatu wpłynęłoby przyciągnięcie na jego teren szkolnictwa wyższego (filie, oddziały zamiejscowe), zwłaszcza najbliższej położonych ośrodków regionalnych.

6.2. Kultura

W Powiecie Włoszczowskim funkcjonują instytucje i organizacje prowadzące działalność w obszarze kultury. Należą do nich przede wszystkim gminne domy kultury oraz lokalne biblioteki, które pełnią w gminach powiatu niejednokrotnie rolę jedyne animatora i organizatora kultury.

Na terenie powiatu działalność prowadzi 5 gminnych ośrodków (domów) kultury. Należą do nich: 2 domy kultury w gminie Włoszczowa (we Włoszczowie i Kurzelowie), ośrodki kultury w gminie Radków i Moskorzew, a także Wiejskie Centrum Kulturalno - Turystyczne (gmina Moskorzew). Ponadto, jedną z powiatowych jednostek organizacyjnych jest Powiatowe Centrum Kulturalno - Rekreacyjne we Włoszczowie, które odpowiada m.in. za organizację życia kulturalnego w całym powiecie.

Na poziomie lokalnym istotną rolę w propagowaniu kultury pełnią biblioteki. Na terenie powiatu działalność prowadzi Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Kielcach - Filia we Włoszczowie, a także biblioteki publiczne oraz ich filie w 5 gminach powiatu (brak biblioteki jedynie w gminie Moskorzew). Łącznie funkcjonuje 15 bibliotek (wraz z filiami), co sprawia, że mieszkańcy mają dobry dostęp do tego rodzaju infrastruktury (na jedną placówkę biblioteczną przypada 3 101 mieszkańców, wobec 4 455 osób w województwie i 4 072 w kraju).

Analizując zasobności księgozbiorów bibliotek to w powiecie notuje się wartości wyższe w stosunku do wojewódzkich i krajowych. W powiecie księgozbiór bibliotek wynosi 3 542,9 na 1000 mieszkańców, podczas gdy wskaźnik ten dla województwa wynosi 3 411,1; dla kraju - 3 415,7. Poziom czytelnictwa w powiecie jest niższy niż w całym kraju, ale wyższy niż w województwie. Szacuje się, że 168 czytelników bibliotek publicznych na 1 000 mieszkańców przypada w kraju; 141 w województwie, a 159 czytelników w Powiecie Włoszczowskim.

Na terenie powiatu funkcjonują również 2 placówki muzealne oraz kino. W Izbie Regionalnej Ziemi Włoszczowskiej, która znajduje się w budynku Biblioteki Publicznej we Włoszczowie można obejrzeć przedmioty już dziś nie używane, stare dokumenty i rzeźby twórców ludowych, a także kącik przyrodniczy. W Izbie Pamięci Hetmana Stefana Czarnieckiego zlokalizowanej w budynku szkoły podstawowej w Czarnicy zgromadzono materiały i pamiątki związane z życiem, działalnością oraz zasługami dla Polski Hetmana Stefana Czarnieckiego. Jedyne kino w powiecie - Kino „Muza” we Włoszczowie posiada jedną salę kinowo - widowiskową wyposażoną w 231 miejsc dla widzów. Poza tym, na sali sportowej zarządzanej przez Powiatowe

Centrum Kulturalno - Rekreacyjne istnieje możliwość zorganizowania imprez kulturalnych i muzycznych (na wyposażeniu PCK-R: rozkładana scena 10m x 6m, 150 krzeseł oraz nagłośnienie).

W 2012 r. w powiecie działało 12 zespołów artystycznych (m.in. tanecznych, teatralnych czy folklorystycznych) oraz 14 kół - klubów (m.in. plastycznych, tanecznych, ale także klubów seniora). Łączna liczba członków zespołów i kół (klubów) to ponad 450 osób. Wśród zespołów artystycznych funkcjonujących w powiecie wymienić należy: Chór Seniora „Niezastąpieni” z Włoszczowy oraz zespoły ludowe (wiele z nich o długoletniej tradycji), m.in.: „Dzierzgowianie” z Dzierzgowa, „Złoty Kłos” z Secemina czy Powiatowa Kapela Włoszczowska.

Powiat Włoszczowski jest także organizatorem lub współorganizatorem wielu ważnych przedsięwzięć kulturalnych oraz imprez cyklicznych. Do najważniejszych zaliczyć należy m.in.: Rodzinne spotkanie z muzyką "Operowo - operetkowe echa karnawału"; Forum Kobiet Powiatu Włoszczowskiego; Powiatowy Przegląd Twórczości Artystycznej Szkół Ponadgimnazjalnych; Włoszczowska Familiada z okazji Dnia Matki, Dziecka i Ojca; Powiatowy Przegląd Orkiestr Dętych; Festyn Rodzinny na Powitanie Lata; Dożynki Powiatowe; Włoszczowskie Targi Runa Leśnego; Powiatowy Konkurs na Potrawę Regionalną, a także Otwarty Powiatowy Przegląd Młodzieżowych Amatorskich Zespołów Muzycznych.

6.3. Bezpieczeństwo i porządek publiczny

Bezpieczeństwo i porządek publiczny kojarzą się ze spokojem, ale także zdolnością do zorganizowanego i szybkiego reagowania wobec wszelkich zagrożeń. Na system bezpieczeństwa powiatu włoszczowskiego składa się wiele instytucji. Zadania z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ratownictwa i ochrony przeciwpożarowej wykonują tzw. powiatowe służby, inspekcje i straże, np. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, Komenda Powiatowa Policji, Powiatowa Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna czy Powiatowy Inspektorat Weterynarii.

Komenda Powiatowa Policji we Włoszczowie jest jednostką organizacyjną Policji, stanowiącą aparat pomocniczy, przy pomocy którego Świętokrzyski

Komendant Wojewódzkiej Policji w Kielcach, realizuje zadania Policji, w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarze województwa świętokrzyskiego. Do innych, ważnych zadań Policji zaliczyć należy inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń, wykrywanie i ściganie sprawców przestępstw.

Na strukturę organizacyjną komendy powiatowej składają się m.in. Wydział Prewencji i Ruchu Drogowego oraz Wydział Kryminalny (m.in. zespoły do walki z przestępczością gospodarczą czy narkotykową oraz stanowisko ds. przestępczości nieletnich). Pod komendę podlegają również punkty przyjęć interesantów w Kluczewsku, Krasocinie, Seceminie, Moskorzewie oraz Radkowie. Strukturę komendy tworzą ponadto dzielnicowi 9 rejonów utworzonych w skali powiatu.

W 2012 r. na terenie powiatu odnotowano ogółem 1 078 przestępstw, z czego najwięcej bo blisko 50% popełniono przestępstw kryminalnych, a przykładowo przestępstwa gospodarcze to niecałe 12%. Liczba popełnianych przestępstw w powiecie stanowiła 3,4% wszystkich przestępstw w województwie.

Analizując dane dotyczące przestępczości to w powiecie notuje się wartości korzystniejsze, niż w województwie. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w powiecie wynosi 87,1% w stosunku do 77,4% w województwie. W województwie dokonano 24,85 przestępstw na 1 tys. mieszkańców, a w powiecie wskaźnik ten ma niższą wartość tj. 23,11.

Poza policją podmiotami wpływającymi na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego są również Państwowa Straż Pożarna oraz Ochotnicze Straże Pożarne. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej we Włoszczowie jest jednostką organizacyjną Państwowej Straży Pożarnej. Komenda Powiatowa odpowiada głównie za rozpoznawanie zagrożeń, a także organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczych w czasie pożarów i klęsk żywiołowych oraz likwidację miejscowych zagrożeń.

W ośrodkach gminnych akcje przeciwpożarowe prowadzone są głównie przy pomocy jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. Na terenie powiatu funkcjonują

63 jednostki OSP. Niewielka część z nich (12 jednostek) włączona jest do Krajowego Systemu Ratowniczo - Gaśniczego (stan na 31.12.2012 r.).

Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na obszarze powiatu jest Starosta. Starosta wykonuje zadania z tego obszaru przy pomocy powiatowej administracji zespolonej i jednostek organizacyjnych powiatu oraz przy pomocy powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego - powołanego przez starostę. W skład zespołu powiatowego, którego pracami kieruje starosta, wchodzi osoby powołane spośród osób zatrudnionych w starostwie powiatowym, powiatowych jednostkach organizacyjnych lub jednostkach organizacyjnych stanowiących aparat pomocniczy kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży powiatowych.

W Powiecie Włoszczowskim utworzono Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego, do zadań którego należy m.in. pełnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego czy współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego (innych) organów.

Ponadto, Starosta Włoszczowski powołał Komisję Bezpieczeństwa i Porządku, która odpowiada za zwierzchnictwo nad powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami oraz realizację zadań w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. W skład Komisji wchodzi przedstawiciele Starosty Włoszczowskiego, Rady Powiatu Włoszczowskiego, Komendanta Powiatowej Policji we Włoszczowie, Komendanta Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej we Włoszczowie oraz Komendanta Straży Miejskiej we Włoszczowie.

Powiat Włoszczowski utrzymuje również Magazyn Przeciwpowodziowy, zlokalizowany w budynku Starostwa Powiatowego we Włoszczowie. Wyposażenie (m.in. worki, rękawice ochronne czy agregat prądotwórczy) znajdujące się na stanie tego magazynu może zostać uruchomione na polecenie Starosty Włoszczowskiego, wydane z własnej inicjatywy lub na wniosek sformułowany w szczególności przez Komendanta Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej we Włoszczowie, a także organów wykonawczych poszczególnych gmin, jeżeli środki, którymi dysponują

magazyny utrzymywane przez gminy okażą się niewystarczające.

W celu dalszej poprawy poziomu bezpieczeństwa mieszkańców, należy przede wszystkim wspierać działania na rzecz lepszego wyposażenia służb policji i straży pożarnej w niezbędny sprzęt i środki, a także zwiększyć świadomość mieszkańców w zakresie wspólnych działań na rzecz zapobiegania pospolitym przestępstwom i różnego rodzaju zagrożeniom.

6.4. Ochrona zdrowia

Powiat Włoszczowski jest odpowiedzialny za realizację zadań z zakresu promocji i ochrony zdrowia.

Głównym świadczeniodawcą opieki zdrowotnej funkcjonującym na terenie powiatu jest Zespół Opieki Zdrowotnej (ZOZ) we Włoszczowie, który jest podmiotem leczniczym niebędącym przedsiębiorcą, tj. samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej. Podmiotem tworzącym Zakład jest Powiat Włoszczowski, a nadzór nad jego działalnością sprawuje Rada Powiatu Włoszczowskiego. Głównym celem ZOZ we Włoszczowie jest podejmowanie działań na rzecz ochrony oraz poprawy stanu zdrowia ludności. Strukturę ZOZ tworzą przedsiębiorstwa: Szpital im. Jana Pawła II we Włoszczowie, Zespół Lecznictwa Ambulatoryjnego we Włoszczowie (Przychodnie: Specjalistyczna i Podstawowej Opieki Zdrowotnej) oraz Włoszczowski Zakład Opiekuńczo - Leczniczy.

Ogółem, na terenie powiatu funkcjonuje 20 przychodni (w tym 7 podległych samorządowi terytorialnemu). W 2012 r. w placówkach ambulatoryjnych na terenie powiatu udzielono łącznie prawie 282 tys. porad lekarskich. Na 10 tys. mieszkańców w powiecie przypadają 4 placówki ambulatoryjne opieki zdrowotnej (podobnie jak w województwie).

W Powiecie Włoszczowskim działa również 12 aptek, co daje wskaźnik 3 877 osób na aptekę (przy średniej dla województwa wynoszącej 3 055 osób).

Poziom świadczonych usług medycznych oraz ich dostępność na terenie powiatu są zróżnicowane. W dalszym ciągu problemem pozostaje niedostosowanie istniejącej infrastruktury do wymaganych standardów. W ostatnich latach poczyniono

działania na rzecz poprawy funkcjonowania ZOZ we Włoszczowie – jednak potrzeby są znacznie większe, a środki finansowe niewystarczające. Istotną kwestią jest także zaangażowanie wszelkich, możliwych wysiłków na rzecz poprawy kondycji finansowej ZOZ-u.

6.5. Opieka społeczna

W 2012 r. w Powiecie Włoszczowskim ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 1 524 gospodarstwa domowe (w 2011 r. – 1 552). Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy obejmuje 10,7% ogółu mieszkańców powiatu. Ponadto, przyznano 2 367 rodzinom zasiłki rodzinne na dzieci (w 2011 r. – 2 599). Głównymi instytucjami składającymi się na powiatowy system pomocy społecznej są:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włoszczowie - realizuje zadania powiatu w zakresie rozwiązywania problemów społecznych (m.in. prowadzi dom pomocy społecznej, jest organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej, wspiera osoby niepełnosprawne poprzez np. dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt czy uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym oraz prowadzi poradnictwo rodzinne)
- 6 gminnych ośrodków pomocy społecznej (w każdej gminie powiatu), które m.in. współpracują w wielu sprawach społecznych z powiatem
- Punkt Interwencji Kryzysowej we Włoszczowie (przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie) – podejmuje działania na rzecz osób i rodzin, w tym dotkniętych przemocą w celu zapobiegania lub pogłębiania się występujących dysfunkcji. Zakres usług Punktu obejmuje pomoc psychologiczną - poradnictwo i konsultacje psychologiczne w zakresie wielu problemów dotyczących mieszkańców powiatu
- Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności we Włoszczowie - działa jako organ pierwszej instancji; orzeka na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego albo, za ich zgodą, na wniosek ośrodka pomocy społecznej, w zakresie ustalenia niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności

- Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych we Włoszczowie - prowadzony przez powiat na podstawie zezwolenia Wojewody Świętokrzyskiego; posiada 118 miejsc, z których wszystkie są wykorzystane przez pensjonariuszy (w 2013 r. - 119 osób). Mieszkańcy Domu mają zapewnioną opiekę medyczno - rehabilitacyjną oraz opiekuńczo - terapeutyczną.
- Warsztaty Terapii Zajęciowej w Ostrowie (gmina Krasocin) - na terenie powiatu włoszczowskiego są prowadzone przez Caritas Diecezji Kieleckiej; WTZ to placówka stwarzająca osobom niepełnosprawnym, które są niezdolne do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia
- Punkt konsultacyjno - doradczy dla niepełnosprawnych mieszkańców powiatu włoszczowskiego we Włoszczowie - osoby niepełnosprawne i ich rodziny mogą tutaj uzyskać bezpłatną pomoc i informacje dotyczące osób niepełnosprawnych, m.in. informacje o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych czy o realizowanych przez PFRON programach dla osób niepełnosprawnych
- Formy rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie włoszczowskim:
 - Placówka opiekuńczo - wychowawcza typu rodzinnego we Włoszczowie (Rodzinny Dom Dziecka), która wychowuje dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się; umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu; współpracuje z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i asystentem rodziny. Decyzją Wojewody Świętokrzyskiego placówka przeznaczona jest dla 5 wychowanków.
 - rodziny zastępcze zapewniające opiekę i wychowanie dzieciom pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej - w 2013 r. w powiecie było 30 rodzin tego typu. Rodziny zastępcze (ale i rodzinne domy dziecka) są objęte opieką koordynatora rodzinnej pieczy

zastępczej, który udziela im wszelkiej pomocy w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej.

System pomocy społecznej w Powiecie Włoszczowskim jest dobrze zorganizowany. Baza infrastrukturalna nie jest w najgorszym stanie, a służby mające za zadanie rozwiązywanie problemów społecznych są kompetentne i aktywne. Pozytywnym zjawiskiem jest spadająca liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej. Ponadto, w powiecie są realizowane liczne projekty społeczne ze środków zewnętrznych np. „Uwierz w siebie. Program aktywizacji podopiecznych PCPR we Włoszczowie” (finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego) czy Program „Aktywny Samorząd” (finansowany ze środków PFRON) – na rzecz likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych. W celu ciągłego zwiększania jakości obsługi osób korzystających z różnych form pomocy społecznej, należy jednak w miarę możliwości środków budżetowych (jak i pozabudżetowych) wspierać wszelkie działania poprawiające sytuację w sferze społecznej, zwłaszcza na rzecz osób najbardziej potrzebujących pomocy.

6.6. Sport

Obiekty infrastruktury sportowej jednostek organizacyjnych Powiatu Włoszczowskiego:

- Hala sportowa
- Sala gimnastyczna – 2 obiekty: przy I Liceum Ogólnokształcącym im. gen. Władysława Sikorskiego oraz przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. Stanisława Staszica we Włoszczowie
- Boisko piłkarskie – 2 obiekty
- Strzelnica
- Kompleks boisk wielofunkcyjnych
- Wielofunkcyjne boisko sportowe z bieżnią
- Kompleks sportowy ORLIK.

Działalność sportową na poziomie powiatu koordynuje Powiatowe Centrum Kulturalno – Rekreacyjne (PCK-R) we Włoszczowie. Podstawową bazę sportową zarządzaną przez PCK-R tworzą następujące obiekty:

- Obiekty wielofunkcyjne (kompleks boisk zlokalizowany we Włoszczowie):
 - a) boisko duże: boisko do piłki ręcznej, kort do tenisa ziemnego
 - b) boisko małe: boisko do piłki koszykowej, boisko do piłki siatkowej
 - c) bieżnia
 - d) skocznia do skoku w dal
 - e) trybuny.
- Hala sportowa (o wymiarach 30m x 12m): pełnowymiarowe boisko do piłki siatkowej, boisko szkolne do piłki koszykowej i ręcznej, 30 drabinek, 3 jutowe liny oraz miejsce dla widowni (korytarz górny wraz z balkonem).
- Siłownia: wyposażona w 16 stanowisk ćwiczebnych (m.in. atlasy, stepper czy rowerki).
- Sala fitness (o wymiarach 10m x 5m): wyposażona w lustra z podwójnymi poręczami; na sali odbywają się zajęcia z tańca nowoczesnego oraz towarzyskiego, aerobiku czy yogi.
- Wypożyczalnia rowerów: wypożyczający rowery otrzymują ulotki z trasami rowerowymi i przewodnik po terenie.

Z obiektów powiatowych korzystają szkoły z terenu Powiatu Włoszczowskiego pod opieką nauczycieli w ramach planowych zajęć szkolnych. W godzinach wolnych mogą z nich korzystać organizacje pozaszkolne, kluby i stowarzyszenia sportowe, zakłady pracy oraz osoby prywatne.

W PCK-R odbywa się wiele zajęć sportowo – rekreacyjnych. W powiecie funkcjonują m.in.: Szkołka Tenisa Ziemnego, Sekcja Tenisa Stołowego, Sekcja Piłki Koszykowej, zajęcia szachowe, karate, tańca czy aerobiku.

Powiat Włoszczowski oraz Powiatowe Centrum Kulturalno – Rekreacyjne we Włoszczowie są organizatorami lub współorganizatorami wielu imprez o charakterze sportowym. Do najważniejszych zaliczyć należy m.in.:

- Grand Prix Powiatu Włoszczowskiego w Tenisa Stołowego
- Powiatowy Turniej Tenisa Stołowego Szkół Ponadgimnazjalnych
- Grand Prix Powiatu Włoszczowskiego w Piłce Siatkowej - Turniej o Puchar Dyrektora PCK-R
- Mistrzostwa Powiatu Włoszczowskiego w Szachach
- Spartakiada rekreacyjno-sportowa dzieci i młodzieży z terenu powiatu włoszczowskiego
- Spartakiada rekreacyjno-sportowa dla osób niepełnosprawnych
- Grand Prix Powiatu Włoszczowskiego w Piłce Siatkowej - Turniej o Puchar Starosty Włoszczowskiego z okazji Święta Niepodległości
- Mikołajkowy Turniej Tenisa Stołowego.

Na koniec 2012 roku na terenie powiatu funkcjonowało 29 klubów sportowych (w stosunku do 22 w 2010 r.). W 62 działających sekcjach sportowych ćwiczyło 1 650 osób. W klubach pracowało łącznie 33 instruktorów sportowych oraz 28 trenerów.

Starosta Włoszczowski przyznaje nagrody i stypendia osobom działającym na rzecz Powiatu Włoszczowskiego w obszarze sportu. Nagrody Starosty za osiągnięte wyniki sportowe oraz za osiągnięcia w działalności sportowej są przyznawane zawodnikom za wysokie wyniki sportowe oraz trenerom prowadzącym szkolenie zawodników osiągających wysokie wyniki sportowe we współzawodnictwie sportowym międzynarodowym lub krajowym. Stypendium sportowe jest natomiast przyznawane osobie fizycznej (zawodnikowi) osiągającemu szczególne wyniki sportowe.

W ostatnich latach, oferta sportowa powiatu jest systematycznie wzbogacana i urozmaicana. Dostępność mieszkańców do infrastruktury sportowej jest względnie dobra, co wpływa pozytywnie na rozwój kultury fizycznej, zarówno dzieci jak i dorosłych. Bogata oferta sportowa jest również istotnym czynnikiem konkurencyjności samorządu w zakresie rozwoju sektora turystyki.

7. Analiza zasobów turystycznych i rekreacyjnych powiatu

Powiat Włoszczowski to ogromne bogactwo zasobów historyczno - kulturowych oraz przyrodniczych (opisane szerzej w rozdziałach: „System oraz uwarunkowania przyrodnicze Powiatu Włoszczowskiego” oraz „Charakterystyka dziedzictwa kulturowego powiatu”). Na powiatowy krajobraz kulturowy składają się liczne, interesujące obiekty i miejsca zabytkowe o dużym znaczeniu historycznym, pełniące również istotne funkcje turystyczne. Ze względu na ogromne walory przyrodniczo-krajobrazowe istotna część powiatu włoszczowskiego została objęta prawną ochroną przyrody.

Istotna dla rozwoju turystyki jest działalność Powiatowego Centrum Kulturalno - Rekreacyjne we Włoszczowie, które może się pochwalić bogatą ofertą zajęć sportowo - rekreacyjnych oraz organizacją szeregu imprez kulturalnych i sportowo - turystycznych. Przy PCK-R działa również Punkt Informacji Turystycznej gdzie można m.in. uzyskać pomoc w wyborze najatrakcyjniejszych miejsc w powiecie, zamówić usługi przewodnickie i pilotażowe czy nabyć broszury informacyjne o powiecie oraz publikacje krajoznawcze.

Na podstawie analizy walorów kulturowych, przyrodniczych oraz rekreacyjnych powiatu, a także trendów obowiązujących na rynku oraz potrzeb, którymi kierują się konsumenci przy wyborze miejsca podróży (weekendowego czy wakacyjnego) do najważniejszych markowych produktów turystycznych powiatu włoszczowskiego zaliczyć należy:

- Produkt kulturowy (turystyka kulturowa): liczne, wartościowe zabytki o charakterze sakralnym oraz świeckim
- Sport i rekreacja (turystyka sportowo-rekreacyjna: turystyka zdrowotna i turystyka kondycyjna) - kluczowymi elementami umożliwiającymi rozwój sportu i rekreacji są walory naturalne oraz infrastruktura
- Produkt wypoczynkowy (turystyka wypoczynkowa) - jego rozwój możliwy jest dzięki bogatym walorom naturalnym, infrastrukturze oraz dogodnym warunkom do uprawiania sportów rekreacyjnych.

Produkty (Sport i rekreacja oraz wypoczynkowy) są średnio zaawansowane, wymagają zdecydowanie inwestycji w infrastrukturę.

W Powiecie Włoszczowskim stosunkowo dobrze jest rozwinięta infrastruktura szlaków turystycznych oraz ścieżek przyrodniczych.

- **Szlak rowerowy "Lasami dookoła Włoszczowy"**

Trasa szlaku to 85 km. Prowadzi ona głównie lasem przez najciekawsze i najpiękniejsze okolice Włoszczowy (teren trzech gmin: Włoszczowy, Krasocina i Kluczevska). Szlak prowadzi m.in. przez teren Szkołki Leśnej w Koniecznie gdzie znajduje się Leśna Ścieżka Dydaktyczna "Poznajemy Las" czy Leśna Izba Edukacyjna. Pokonując szlak poznaje się historię i zabytki Włoszczowy, Nieznanowic, Kluczevska, Kurzelowa i Czarnicy.

Mapa 5. Szlak rowerowy „Lasami dookoła Włoszczowy”

Źródło: <http://www.powiatwloszczowa.pl>

- **Szlak rowerowy przez gminę Radków**

Szlak prowadzi przez najciekawsze zakątki gminy Radków (m.in. miejsca i obiekty zabytkowe w Radkowie, Kossowie, Kwilinie) oraz gminy Powiatu Jędrzejowskiego. Znajdują się na nim zabytki oraz rozległe łąki, stawy, lasy. Trasa ma długość 47,2 km.

- **Rowerowy szlak pielgrzymkowy "Miejsca Mocy"**

Wytyczony w 2007 r. szlak łączy miejsca kultu religijnego, sanktuaria maryjne oraz inne, ważne obiekty sakralne zlokalizowane w województwie świętokrzyskim. Długość szlaku w Powiecie Włoszczowskim wynosi 79 km. Wśród 30 przystanków na szlaku „Miejsca Mocy” w województwie świętokrzyskim 7 znajduje się w powiecie włoszczowskim (kościóły w Olesznie, Kurzelowie, Czarny, Seceminie oraz w Moskorzewie, a także sanktuaria we Włoszczowie i Dzierzgowie).

- **Świętokrzyski Szlak Architektury Drewnianej**

Drewniane kościółki, dzwonnice, chałupy i dwory można zobaczyć podróżując samochodowym Szlakiem Architektury Drewnianej Województwa Świętokrzyskiego. Szlak Świętokrzyski tworzą 4 trasy oraz tzw. Mała Pętla Kielecka, zawężająca swój zasięg do stolicy regionu. Obejmuje on blisko 60 obiektów, trzy z nich znajdują się na terenie Powiatu Włoszczowskiego (drewniane zabytki sakralne w Kurzelowie i Bebelnie (gmina Włoszczowa) oraz w Kossowie (gmina Radków)).

- **Leśna Ścieżka Dydaktyczna "Poznajemy Las"**

Ścieżka utworzona przez Nadleśnictwo Włoszczowa. Znajduje się przy Szkółce Leśnej w Koniecznie. Na ścieżce o długości 3,5 km znajduje się XIV przystanków wyposażonych w tablice informacyjne o florze i faunie ziemi włoszczowskiej.

- **Leśna Ścieżka Przyrodniczo-Edukacyjna**

Ścieżka utworzona na terenie Nadleśnictwa Koniecpól, niedaleko Radkowa. Trasa ścieżki rozpoczyna się przy Leśniczówce Radków. Na ścieżce o długości 2,2 km jest 10 przystanków wyposażonych w tablice informacyjne o tematyce leśnej (m.in. ochrona lasu, ekosystem leśny czy leśne przysmaki).

- **Szlak kajakowy rzeką Pilicą**

Pilica to najdłuższy lewobrzeżny dopływ Wisły o długości 342 km i średnim spadku 0,5 promila. Rzeka ta urokliwie meandruje wśród rozległych łąk, lasów oraz bagienek tworząc liczne wysepki i zakola. Szlak wykorzystuje walory kulturowe, krajoznawcze oraz wypoczynkowe dorzecza Pilicy, a przebiega m.in. przez obszar Powiatu Włoszczowskiego. Długość szlaku wynosi 228 km, a na całej jego długości widać ptactwo oraz zwierzęta wodne i wodno – lądowe.

Dużą część powierzchni powiatu zajmują obszary leśne, które sprzyjają odpoczynkowi blisko natury i nieskażonego środowiska naturalnego. Przyroda w powiecie to wiele gatunków drzew oraz roślin chronionych, a także różnorodność świata zwierząt i owadów (w tym różnobarwnych motyli). Włoszczowskie lasy obfitują również w owoce runa leśnego oraz różne gatunki grzybów.

Powiat Włoszczowski pod względem hydrograficznym leży w lewostronnym dorzeczu rzeki Wisły. Na tym terenie miłośnicy wypoczynku nad wodą znajdą wiele urokliwych zakątków do kąpieli, wędkowania czy obserwacji ptactwa wodnego.

Przy zbiorniku retencyjnym Klekot koło Łachowa (gmina Włoszczowa) jest miejsce na rozbicie namiotu, a latem funkcjonuje wypożyczalnia sprzętu wodnego. Zbiornik ten jest przeznaczony zarówno do celów rekreacyjnych jak i wędkarskich. Klekot jest największym tego typu obiektem w powiecie. Powierzchnia jego lustra wynosi około 23 ha. Praktycznie na długości całego brzegu zbiornika znajduje się plaża. Średnia głębokość zbiornika to około 4,5 m, a na samym jego środku położona jest porośnięta krzewami wysepka.

Wśród lasów w okolicy miejscowości Chycza (gmina Radków) nad zbiornikiem wodnym znajduje się ośrodek wypoczynkowy z domkami kempingowymi. Nad zalewem Biadaszek (koło Włoszczowy) można spotkać łabędzie. Ponadto, na terenie każdej gminy zlokalizowanej w powiecie włoszczowskim są mniejsze zbiorniki wodne. Brzegi rzeki Pilicy, Czarnej Włoszczowskiej, Zwleczy, Białej Nidy, Kwilinki, Nowej Czarnej, Czarnej Strugi i innych mniejszych rzek są doskonałym miejscem do obserwacji roślin i zwierząt zasiedlających środowisko wodne. Wędkarze za zgodą właścicieli mogą łowić ryby na terenach prywatnych.

Obiektem o dużym znaczeniu turystyczno - rekreacyjnym dla powiatu jest nowoczesna kryta pływalnia „Nemo” we Włoszczowie, zarządzana przez Ośrodek Sportu i Rekreacji we Włoszczowie (jednostka organizacyjna Gminy Włoszczowa). Obiekt posiada 3 kondygnacje, gdzie znajdują się liczne atrakcje m.in. basen sportowy i rekreacyjny, zjeżdżalnia zewnętrzna, brodzik dla dzieci, zespół saun i solariów, hotel, sklep, mała gastronomia oraz sala konferencyjna.

Jednym z warunków rozwoju różnych form turystyki w powiecie jest stworzenie odpowiedniej infrastruktury (w tym bazy noclegowo-gastronomicznej) oraz prowadzenie skutecznych działań promocyjnych. Obecnie na terenie powiatu funkcjonuje 6 turystycznych obiektów noclegowych, co stanowi zaledwie 2,9% obiektów w województwie świętokrzyskim. Łącznie obiekty te dysponują 184 miejscami noclegowymi (wszystkie dostępne są przez cały rok). Obiekty zbiorowego zakwaterowania funkcjonują jedynie w trzech gminach powiatu: Włoszczowa (4), Krasocin (1) i Moskorzew (1). W 2012 r. z bazy noclegowej skorzystało blisko 6,2 tys. turystów (więcej niż w 2011 r. - niecałe 4,5 tys.), w tym tylko 339 osób to turyści z zagranicy (głównie z Ukrainy i Niemiec).

Ważnym elementem infrastruktury turystycznej Powiatu Włoszczowskiego są gospodarstwa agroturystyczne, które najliczniej występują w gminach: Kluczewsko (6), Włoszczowa (3) oraz Krasocin (3). W najbliższych latach należy wspierać dalszy rozwój gospodarstw agroturystycznych w powiecie oraz włączenie ich do kompleksowego systemu promocji i zwiększania zakresu świadczonych usług.

Sektor turystyki ma znaczący wpływ na rozwój Powiatu Włoszczowskiego. Istnieją przesłanki świadczące o możliwościach dalszego i pełniejszego wykorzystania zasobów oraz rozwoju powiatu w tym zakresie. Warto rozwijać różnorodne formy rekreacji i turystyki na terenie powiatu, realizowane w sposób nieuciążliwy dla walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Rozwój turystyki musi być połączony z działaniami w zakresie usprawniania infrastruktury, promocji oraz uwzględniać uwarunkowania środowiskowe.

8. Gospodarka

8.1. Struktura działalności gospodarczej na terenie powiatu oraz główne sektory gospodarki

Pod względem gospodarczym, w Powiecie Włoszczowskim dominuje profil rolniczo - przemysłowy. W gminach wiejskich głównym sektorem gospodarki jest rolnictwo, natomiast w mieście Włoszczowa przemysł. Włoszczowa pełni rolę centrum gospodarczego na terenie powiatu.

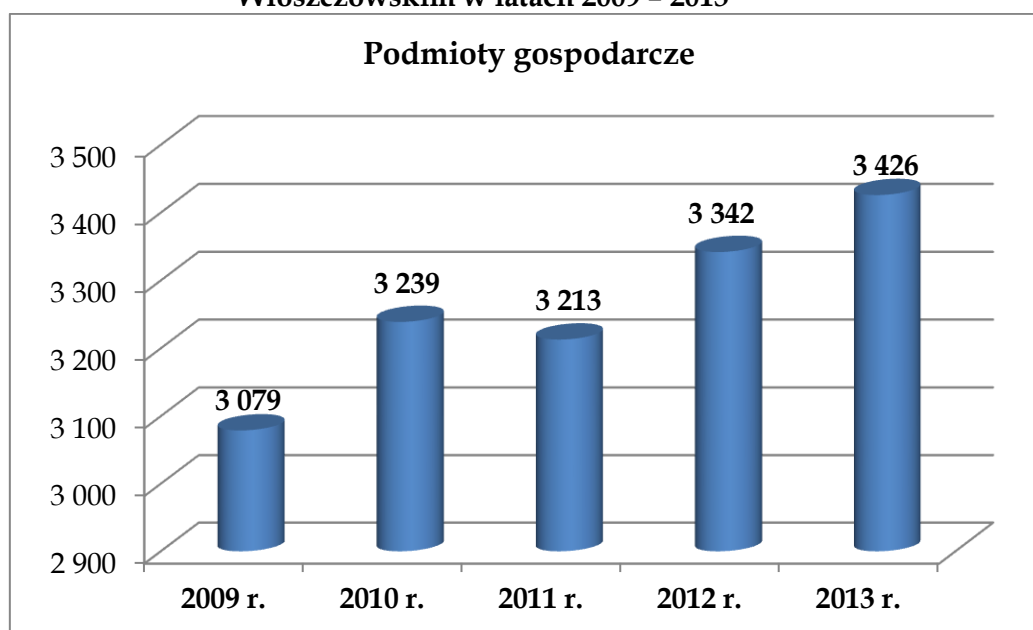
Powiat Włoszczowski (głównie miasto Włoszczowa) posiada rozwiniętą działalność przemysłową. Działalność produkcyjna, często łączona jest z działalnością usługową i handlem. Nadal istnieje potrzeba podejmowania działań na rzecz rozwoju różnych kierunków działalności gospodarczej (zwłaszcza usług), a przede wszystkim kreowania pozytywnych zmian na lokalnym rynku pracy.

Według danych GUS za 2013 r. na terenie Powiatu Włoszczowskiego działalność gospodarczą prowadzi ogółem 3 426 podmiotów gospodarki narodowej. Spośród ogólnej liczby podmiotów gospodarczych w powiecie zaledwie 141 podmiotów należy do sektora publicznego, a 3 285 do prywatnego (blisko 96% wszystkich podmiotów gospodarczych).

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (ich liczba to 2 738) posiadają znaczący potencjał. Stanowią one ponad 83% ogółu podmiotów sektora prywatnego w powiecie. Dla porównania, udział spółek handlowych w liczbie podmiotów prywatnych jest niewielki i wynosi niecałe 3%.

W ciągu ostatnich 5 lat w powiecie włoszczowskim widoczny jest trend rosnący w zakresie liczby podmiotów gospodarczych. Liczba ta od 2009 r. systematycznie wzrastała; chwilowe zatrzymanie tego trendu nastąpiło w roku 2011, kiedy to liczba podmiotów zmniejszyła się o 26 jednostek w porównaniu do 2010 r. Jednak w latach 2012-2013 miał miejsce ponowny wzrost rejestrowanych podmiotów gospodarczych.

Wykres 2. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Powiecie Włoszczowskim w latach 2009 - 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Według danych GUS za 2013 r. większość podmiotów gospodarczych w powiecie prowadzi działalność w sektorze handlu oraz naprawy pojazdów samochodowych (854), przetwórstwa przemysłowego (654), a także budownictwa (559). Najmniejsza ilość podmiotów zarejestrowanych jest w sekcjach dotyczących wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (5), górnictwa i wydobywania (7) oraz dostaw wody; gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją (10).

Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej na terenie Powiatu Włoszczowskiego w rejestrze REGON wg sekcji PKD 2007

Podmioty gospodarki narodowej	
Sekcja	PKD 2007
Ogółem	3 426
Sekcja A: Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	130
Sekcja B: Górnictwo i wydobywanie	7
Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe	654
Sekcja D: Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	5
Sekcja E: Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	10
Sekcja F: Budownictwo	559

Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	854
Sekcja H : Transport i gospodarka magazynowa	253
Sekcja I: Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	73
Sekcja J : Informacja i komunikacja	40
Sekcja K : Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	74
Sekcja L: Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	63
Sekcja M: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	132
Sekcja N: Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	51
Sekcja O: Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	84
Sekcja P: Edukacja	119
Sekcja Q: Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	100
Sekcja R: Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	36
Sekcja S: Pozostała działalność usługowa oraz Sekcja T: Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; Gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	182

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na terenie powiatu zarejestrowanych jest tylko 10 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, co stanowi zaledwie 1,6% tego rodzaju podmiotów działających w województwie świętokrzyskim. Tak niski udział firm z kapitałem zagranicznym wynika nie tylko z braku zainteresowania inwestorów zagranicznych tym obszarem województwa, ale również może być rezultatem braku wolnych terenów inwestycyjnych oraz ich ograniczoną atrakcyjnością (m.in. niedostateczne wyposażenie w podstawową infrastrukturę techniczną). Dlatego też, w najbliższych latach należy zwrócić szczególną uwagę na rozwój infrastruktury, kompleksowe przygotowanie terenów pod przyszłe inwestycje oraz właściwą ich promocję na forum krajowym i międzynarodowym.

Istotnym elementem struktury gospodarczej powiatu są zróżnicowane w swojej strukturze gałęziowo – branżowej zakłady przemysłowe. Do największych zakładów w powiecie cieszących się uznaniem wielu klientów zaliczyć należy następujące podmioty gospodarcze:

- ZPUE S.A. (Zakład Produkcji Urządzeń Elektrycznych S.A.) we Włoszczowie
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska we Włoszczowie
- „STOLBUD” Włoszczowa S.A. - zakład stolarki budowlanej
- Tartak „OLCZYK” Ludwik Olczyk w Świdnie (gmina Krasocin)
- Effector S.A. we Włoszczowie – działalność obejmuje: listwy wykończeniowe i elementy do aranżacji wnętrz, produkty dla wytwórców stolarki okiennej i drzwiowej oraz usługi obróbki profili aluminiowych
- STRUNOBET – MIGACZ Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo w Kuzkach (gmina Włoszczowa) – zakład betoniarski
- Lhoist Bukowa Sp. z o.o. w miejscowości Bukowa (gmina Krasocin) - zakład wapienniczy
- „Grupa SILIKATY” Sp. z o.o. - Zakład Produkcji Silikatów LUDYNIA Sp. z o.o. (gmina Krasocin) – producent bloczków i cegieł wapienno – piaskowych
- „ROB-TRANS Michałek” we Włoszczowie – Stacja Kontroli Pojazdów
- Zakład Produkcji Drzewnej ARBOR Sp. z o.o. we Włoszczowie
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „ELMAX” Renata Loręcka we Włoszczowie – hurtownia hydrauliczna
- ZPUH "ROAD" Sp. z o.o. we Włoszczowie – maszyny do produkcji betonu i prefabrykatów
- Drewstol sp.j. (gmina Secemin) – usługi stolarskie
- GRUPA PREFABET S.A. – Oddział Żeliszawice (gmina Secemin) – produkcja oraz sprzedaż gazobetonu i betonu komórkowego
- "STYRMET" ZPUH s.c. we Włoszczowie – branża budowlana
- Trans – Bus we Włoszczowie – przewozy osobowe
- PPHU "EDMIR" Napora Andrzej w Woli Kuczkowskiej (gmina Secemin) – producent palet i elementów do palet.

8.2. Rolnictwo jako istotny sektor gospodarki powiatu

W gminach wiejskich Powiatu Włoszczowskiego działalność gospodarcza skoncentrowana jest głównie na rolnictwie. Struktura użytkowania gruntów w powiecie obejmuje użytki rolne (ponad 50%), lasy (ponad 40%), nieużytki i inne

grunty (ok. 10%). W użytkach rolnych dominują grunty orne (71%) oraz użytki zielone (26%).

Mieszkańcy powiatu prowadzą 8 773 gospodarstw rolnych, które wykazują znaczne rozdrobnienie. Największą ilość stanowią gospodarstwa o powierzchni 1 - 5 ha (3 752, tj. 42,8%) i 5-10 ha (2 413, tj. 27,5%). Większość gruntów ornich przeznaczona jest pod uprawy zbóż i ziemniaków. Znikomy jest udział sadów oraz produkcji owoców jagodowych i produkcji warzyw gruntowych. Rolnictwo powiatu jest stosunkowo dobrze wyposażone w środki techniczne. Z uwagi na duży udział użytków zielonych (26% użytków rolnych) na terenie powiatu rozwinięta jest hodowla bydła. Znacznie rozwinięty jest również chów trzody chlewnej. Na terenie powiatu znajdują się także liczne fermy drobiu. Wraz z dobrze rozwiniętą hodowlą zwierząt, w powiecie włoszczowskim rozwinęło się przetwórstwo produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego. W powiecie działa także wiele piekarni i ciastkarni.

Największymi zakładami przemysłu spożywczego oraz przetwórstwa rolno - spożywczego wykorzystującymi potencjał rolniczy regionu są:

- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska we Włoszczowie
- Przetwórstwo Warzyw i Owoców „Lasek” (gmina Krasocin)
- Wytwórnia Makaronów "Makart" we Włoszczowie
- Młyn "Albertus" we Włoszczowie
- Przetwórnia owoców Sad Danków w miejscowości Danków Duży (gmina Włoszczowa)
- Zakład Przetwórstwa Mięsnego "Marboj" s.c. w Nieznanowicach (gmina Włoszczowa)
- Ubojnia Drobiu „SMAK-DRÓB” Stępień K., Stępień M., Stępień J., Oleszno (gmina Krasocin)
- fermy drobiu w Januszewicach, Jeżowicach - Nadolniku, Olesznie i we Włoszczowie.

W Powiecie Włoszczowskim działa wiele gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych, zrzeszonych w Stowarzyszeniu Gospodarstw Agroturystycznych

Wypoczynek Związku Gmin Powiatu Włoszczowa z Siedzibą w Kluczewsku. Ponadto, funkcjonują grupy rolnicze: Stowarzyszenie Producentów Trzody Chlewnej w Chlewicach i Powiatowe Stowarzyszenie Producentów Trzody Chlewnej we Włoszczowie, Regionalne Stowarzyszenie Producentów Drobiu "Smakdrób" we Włoszczowie, Stowarzyszenie Producentów Ziemniaków we Włoszczowie oraz Międzygminne Stowarzyszenie Producentów Mleka we Włoszczowie.

8.3. Ocena potencjału gospodarczego powiatu oraz główne kierunki rozwoju gospodarki

Jednym z instrumentów wykorzystywanym w analizie potencjału gospodarczego danego obszaru jest tzw. wskaźnik przedsiębiorczości, liczony liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 000 mieszkańców. W 2012 r. wskaźnik ten dla powiatu wyniósł - 718 przedsiębiorstw i był niższy niż średnia dla województwa (848 podmiotów) i tym bardziej niż średnia dla kraju (1 032 podmioty).

O kondycji gospodarki i jej potencjalne rozwojowym w dużym stopniu świadczą nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca. Zwłaszcza na tle kraju, przedsiębiorstwa Powiatu Włoszczowskiego jawią się jako niedoinwestowane i mało konkurencyjne. W 2012 r. nakłady inwestycyjne (2 098 zł) były o prawie 40% niższe, niż średnia krajowa (3 324 zł) i o blisko 7% niższe niż średnia dla województwa (2 246 zł).

Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest niska wartość środków trwałych. Dla powiatu było to **21 412,1 zł**, podczas gdy średnia dla województwa wyniosła **28 372,1 zł**, a dla kraju - **40 020,7 zł**.

Zaplanowane działania prorozwojowe w powiecie w latach 2014-2020 powinny przyczynić się do rozwoju sektora usług, wzrostu inwestycji publicznych i prywatnych, wpłynąć pozytywnie na wizerunek powiatu wśród przedsiębiorców, turystów oraz potencjalnych inwestorów. Działania rozwojowe mają przyczynić się do pobudzenia aktywności środowiska lokalnego oraz stymulowania współpracy na rzecz wzrostu gospodarczego.

Do najważniejszych kierunków rozwoju gospodarki powiatu i czynników powiązanych z tym rozwojem zaliczyć należy przede wszystkim:

- rozwój i intensyfikacja współpracy między podmiotami publicznymi i prywatnymi;
- rozwój sektora usług rynkowych;
- rozwój i poprawa stanu infrastruktury, w tym m.in. drogowej;
- wykorzystanie środków z funduszy zewnętrznych na projekty istotne z punktu widzenia rozwoju lub pobudzenia gospodarki lokalnej;
- prowadzenie przyjaznej polityki dla inwestorów oraz pozyskanie dużych inwestorów zewnętrznych;
- warto rozważyć utworzenie specjalnego obszaru na wzór „Specjalnej Strefy Ekonomicznej”, gdzie wprowadzi się preferencyjne warunki funkcjonowania dla firm (np. w zakresie zwolnień podatkowych) chcących lokalizować swój biznes na terenie gmin zlokalizowanych w powiecie;
- tworzenie warunków dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości;
- inwestowanie w rozwój kapitału ludzkiego i zwiększanie zatrudnienia;
- działania promujące powiat jako przyjazny przedsiębiorcom;
- dbałość o rozwój instytucji otoczenia biznesu i wspierania przedsiębiorczości, które w istotny sposób mogą przyczynić się do umocnienia sektora biznesu w powiecie i podniesienia jego konkurencyjności;
- zwiększenie znaczenia turystyki i rekreacji;
- prowadzenie gospodarki finansowej umożliwiającej wzrost budżetowych wydatków inwestycyjnych.

9. Sfera społeczna

9.1. Struktura demograficzna i społeczna mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego

Według danych GUS Powiat Włoszczowski zamieszkuje 46 520 osób (stan na 2012 r., GUS), w tym 23 301 kobiet oraz 23 219 mężczyzn. Ludność powiatu stanowi 3,65% mieszkańców województwa świętokrzyskiego (1 273 995) i około 0,12% ludności kraju (38 533 299 mieszkańców).

Najliczniej zamieszkiwaną gminą w Powiecie Włoszczowskim jest gmina Włoszczowa (20 185 osób w 2012 r.), a najmniej – 2 568 osób mieszka w gminie Radków.

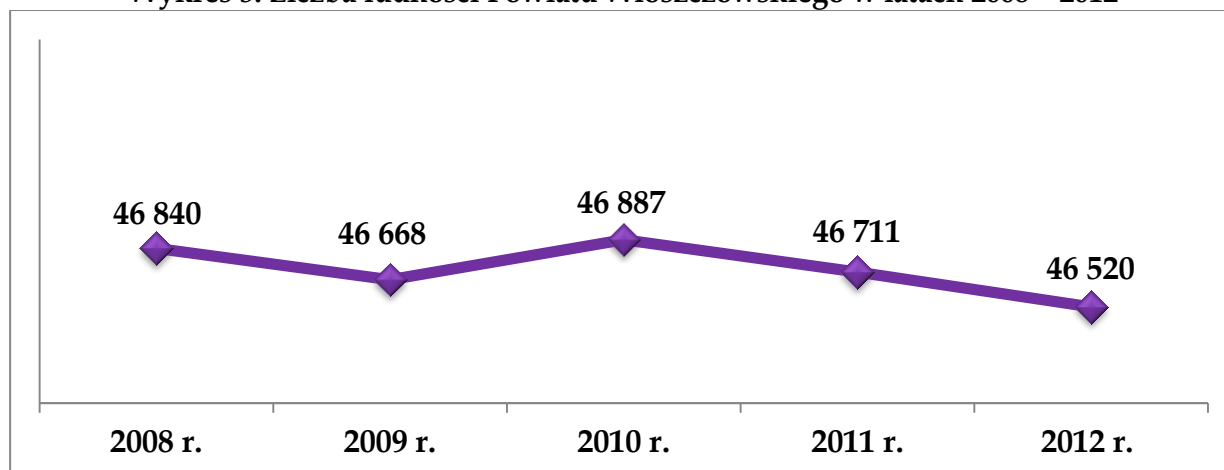
Tabela 5. Liczba ludności w poszczególnych gminach Powiatu Włoszczowskiego

Jednostka Samorządowa	Ludność	
	Ogółem	Gęstość zaludnienia (osoby na 1 km ²)
GMINA KLUCZEWSKO	5 265	38
GMINA KRASOCIN	10 805	56
GMINA MOSKORZEW	2 747	38
GMINA RADKÓW	2 568	29
GMINA SECEMIN	4 950	30
GMINA WŁOSZCZOWA	20 185	79
POWIAT WŁOSZCZOWSKI	46 520	51

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Średnia gęstość zaludnienia w powiecie wynosi 51 osób/km². Gęstość zaludnienia w powiecie jest ponad dwukrotnie niższa od średniej krajowej (123 osoby/km² na koniec 2012 r.) oraz od średniej dla województwa (109 osób/km²).

Wykres 3. Liczba ludności Powiatu Włoszczowskiego w latach 2008 - 2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W latach 2008-2012 liczba mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego ma tendencję spadkową (wyjątkiem jest rok 2010). Nie jest to znaczący odpływ ludności -

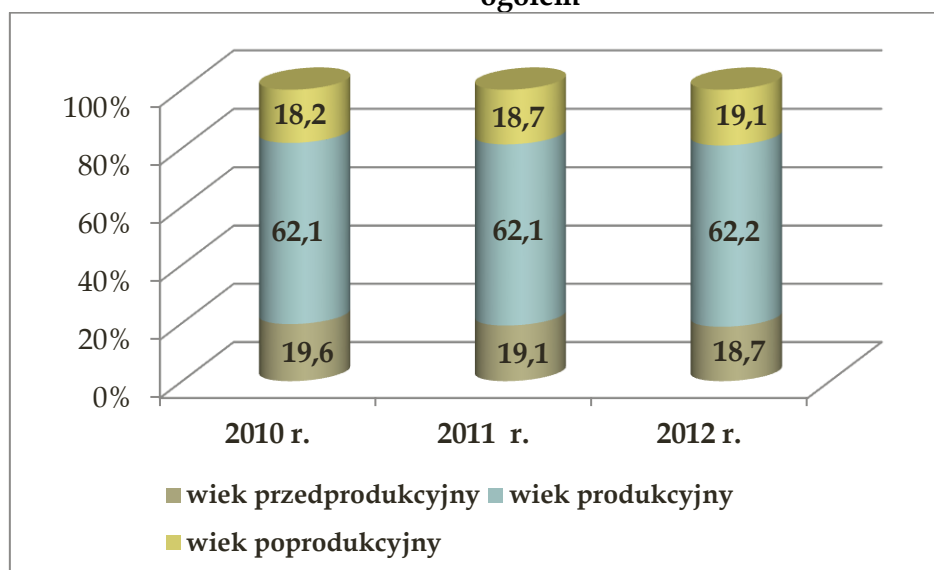
we wskazanym okresie liczba mieszkańców utrzymuje się na zbliżonym poziomie: od 46 520 - 46 840 osób (spadek w ciągu 5 lat o 320 mieszkańców). Długoterminowe prognozy demograficzne GUS wskazują jednakże, iż niestety w dalszym ciągu będzie następował spadek liczby ludności powiatu.

W powiecie dominującą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym jest nieco niższa od liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Według danych GUS za 2012 r. podział ludności Powiatu Włoszczowskiego według grup ekonomicznych przedstawia się następująco:

- 8 689 osób - tj. 18,7% ludności w wieku przedprodukcyjnym;
- 28 933 osób – tj. 62,2% w wieku produkcyjnym;
- 8 898 osób – tj. 19,1% w wieku poprodukcyjnym.

W ostatnich latach, niepokojącym zjawiskiem w Powiecie Włoszczowskim jest rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym i spadająca liczba osób w wieku przedprodukcyjnym. Wpisuje się to w krajowy trend starzenia się społeczeństwa i coraz mniejszego udziału najmłodszych grup wiekowych w strukturze demograficznej. Zjawisko to będzie niosło za sobą znaczące skutki dla wielu aspektów życia społeczno – gospodarczego, również na poziomie powiatu (np. system pomocy społecznej czy ochrony zdrowia).

Wykres 4. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Ze strukturą wieku powiązany jest wskaźnik obciążenia demograficznego wskazujący liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wysoki poziom współczynnika wskazuje na niekorzystną strukturę wiekową mieszkańców oraz wpływa negatywnie na jakość życia i warunki funkcjonowania lokalnej gospodarki. W 2012 r. wskaźnik ten dla Powiatu Włoszczowskiego wyniósł 60,8 i był wyższy niż w kraju (56,6) oraz w województwie świętokrzyskim (58,2). Pozytywnym zjawiskiem jest fakt, iż na przestrzeni ostatnich lat wartość tego wskaźnika w powiecie ma tendencję malejącą (63,8 w 2008 r. oraz 60,9 w 2010 r.).

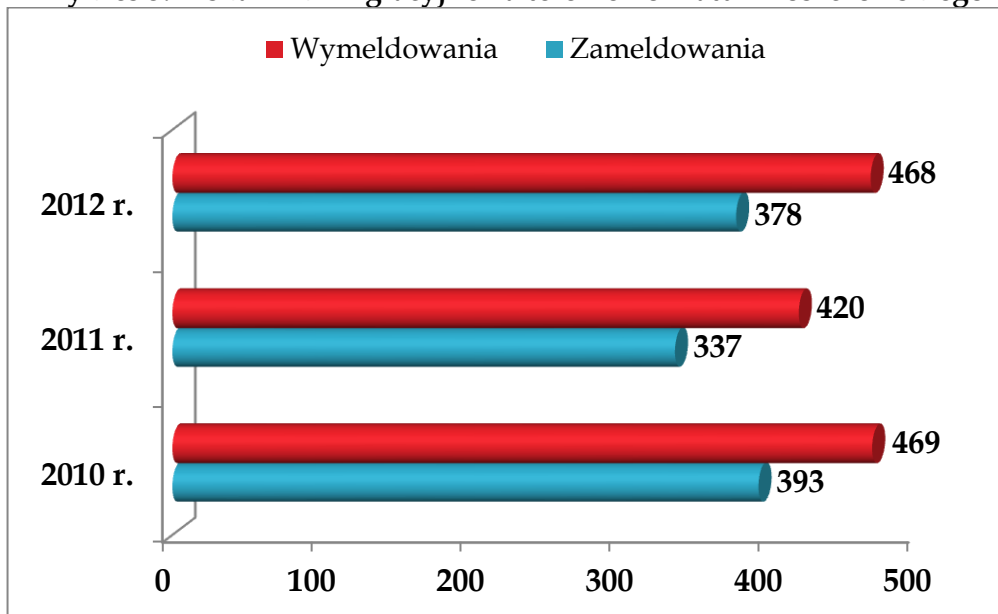
W latach 2010-2012 w Powiecie Włoszczowskim można zaobserwować ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 tys. ludności, który w 2012 r. wyniósł **-2** (8,9 urodzeń do 10,9 zgonów na 1 tys. ludności). Pozytywnym trendem jest malejąca liczba zgonów, ale jednocześnie rok rocznie spada liczba urodzeń. Negatywnie przedstawia się również sytuacja migracyjna w powiecie. Saldo migracji (wewnętrznych i zagranicznych) jest od kilku lat ujemne, a liczba wymeldowań z roku na rok coraz bardziej przewyższa liczbę zameldowań.

Tabela 6. Ruch naturalny oraz saldo migracji w Powiecie Włoszczowskim

Wyszczególnienie	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Urodzenia	9,9	9,3	8,9
Zgony	12,7	11,3	10,9
Przyrost naturalny (na 1 tys. ludności)	- 2,8	- 2	- 2
Saldo migracji	- 76	- 83	- 90

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Wykres 5. Wskaźniki migracyjne na terenie Powiatu Włoszczowskiego

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

9.2. Prognoza demograficzna do 2035 roku

Opracowana w 2011 r. przez Główny Urząd Statystyczny „Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011-2035” wskazuje, że w najbliższych latach na terenie Powiatu Włoszczowskiego zachodzić będą znaczące procesy demograficzne. W wyniku tych procesów na obszarze powiatu należy spodziewać się:

- Spadku liczby ludności (w stosunku do aktualnej liczby: 46 520 os.) o 13,6% (o 6 318 osób). W 2035 r. liczba mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego wyniesie 40 202 osoby.
- Spadku liczebności ekonomicznych grup wiekowych ludności: w wieku przedprodukcyjnym (o 2 393 czyli o ok. 27,5%) oraz w wieku produkcyjnym (o 4 308 czyli o ok. 15%), a także wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym (o 383 czyli o ok. 4%).
- Znaczącego zmniejszenia się liczby dzieci w wieku do 2 lat (spadek o 392 osoby czyli o ponad 30%) – 1 269 dzieci w 2012 r. w stosunku do 877 w 2035 r.
- Spadku liczebności dzieci objętych opieką przedszkolną i obowiązkiem szkolnym (dzieci w wieku od 3 – 18 lat) o ok. 27,5% (o 2 229 osób) – 8 100 dzieci w 2012 r. w stosunku do 5 871 w 2035 r.

- Znaczącego pogłębienia się procesu starzenia się społeczeństwa. Liczba ludność w wieku od 75 lat zwiększy się z 3 659 (w 2012 r.) do 5 487 w 2035 r. – tj. o ponad 33%, w tym powyżej 85 r. życia z 883 do 1 354 – czyli o ok. 35%.
- Znaczącego spadku liczby urodzeń o ok. 28,5% (z 415 w 2012 r. do 297 w 2035 r.) oraz wzrostu liczby zgonów o ok. 8% (z 510 w 2012 r. do 553 w 2035 r.). Spadek liczby urodzeń oraz wzrost liczby zgonów spowoduje, że w 2035 r. przyrost naturalny w Powiecie Włoszczowskim zwiększy się ponad 2,5 krotnie w stosunku do roku 2012 (z -95 do - 256).
- Rosnącego, ujemnego salda migracji – niekorzystna zależność w ruchu migracyjnym powiatu (zarówno o charakterze wewnętrznym jak i zagranicznym) spowoduje, że do 2035 r. saldo migracji zwiększy się z - 90 w 2012 r. do - 105 w roku 2035 (liczba ludności napływającej wyniesie 357 os., a odpływającej 462 os.).

Prognozowane procesy demograficzne, wpłyną istotnie na potrzeby społeczności Powiatu Włoszczowskiego, głównie w zakresie dostępności do usług publicznych o charakterze społecznym (m.in. pomoc społeczna, ochrona zdrowia czy edukacja). Duża odpowiedzialność związana z zaspokojeniem tych potrzeb spocznie na władzach publicznych, również poziomu powiatowego.

9.3. Rynek pracy i struktura bezrobocia

9.3.1. Aktywność zawodowa mieszkańców i struktura zatrudnienia

Liczba pracujących w Powiecie Włoszczowskim wyniosła w 2012 r. 15 310 osób, w tym 53,5% ogółu pracujących to mężczyźni (8 185), natomiast 46,5% kobiety (7 125). Osoby pracujące stanowią 53% mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego w wieku produkcyjnym. W ostatnich latach w powiecie zauważalny jest systematyczny spadek liczby ogółu osób posiadających pracę oraz pracujących kobiet.

Tabela 7. Pracujący w Powiecie Włoszczowskim

Rok	Kobiety	Mężczyźni	Razem
2010 r.	7 394	8 133	15 527
2011 r.	7 252	8 118	15 370
2012 r.	7 125	8 185	15 310

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Na koniec 2012 r. najwięcej osób pracujących w powiecie znalazło zatrudnienie w sektorze rolnictwa (ponad 7,5 tys.). Odsetek osób pracujących w rolnictwie wyniósł prawie 50% ogółu pracujących w powiecie (21,6% średnio dla kraju i 39,5% dla województwa). W ostatnich latach w powiecie zatrudnienie w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie utrzymuje się niemalże na stałym, wysokim poziomie. Znaczący udział osób zatrudnionych w rolnictwie wskazuje na przestarzałą strukturę lokalnej gospodarki, która w najbliższych latach będzie musiała ulegać stopniowej restrukturyzacji w kierunku tworzenia miejsc pracy w sektorze pozarolnym (przede wszystkim usług).

W 2012 r. duża liczba osób pracujących w powiecie była zatrudniona w przemyśle i budownictwie (24,5%), ale w ostatnich latach zatrudnienie w tym sektorze wykazuje nieznaczny trend spadkowy. W 2012 r. niewiele osób zatrudnionych było w sektorze pozostałych usług (18,4%) oraz w handlu, naprawie pojazdów samochodowych, transporcie i gospodarce magazynowej, zakwaterowaniu i gastronomii, informacji i komunikacji (6,5%). W ostatnich latach zatrudnienie w powiecie w poszczególnych sektorach utrzymuje się na zbliżonym poziomie, ale w żadnej branży nie nastąpił znaczący jego wzrost (raczej miały miejsce nieznaczne, ale spadki zatrudnienia).

Tabela 8. Pracujący w Powiecie Włoszczowskim według sektorów gospodarki

Sektor gospodarki	Lata		
	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	7 587	7 606	7 598
Przemysł i budownictwo	3 941	3 777	3 764
Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	988	1 027	1 003
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	147	124	127
Pozostałe usługi	2 864	2 836	2 818

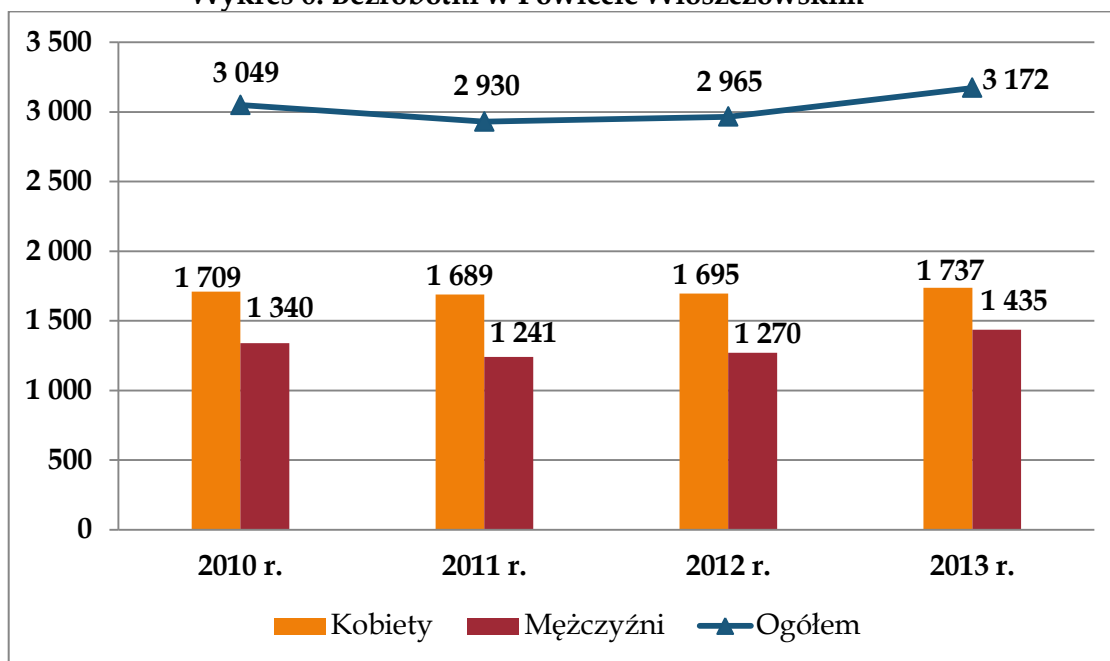
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

9.3.2. Struktura i poziom bezrobocia

Bezrobocie jest jednym z najważniejszych problemów Powiatu Włoszczowskiego. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi się obniża, a także rozszerza się obszar frustracji oraz patologii społecznej. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie na koniec 2012 roku wynosiła 14,3% i była niższa niż w skali całego województwa (16%), ale wyższa niż w skali kraju (13,4%). W porównaniu z okresem 2011 r. stopa bezrobocia w powiecie wzrosła nieznacznie o 0,1%.

W latach 2010-2013 liczba osób bezrobotnych w powiecie ma tendencję rosnącą (wyjątkiem jest rok 2011 kiedy to bezrobocie spadło zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn). W badanym okresie bezrobocie rosło zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn. W 2013 r. w powiecie były 3 172 osoby bezrobotne, z czego blisko 55% to kobiety. Ponad 80% bezrobotnych w powiecie zamieszkuje na wsi.

Wykres 6. Bezrobotni w Powiecie Włoszczowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy we Włoszczowie - <http://www.pupwloszczowa.pl>

W 2013 r. na obszarze powiatu wśród osób bezrobotnych sporą grupę stanowią ludzie młodzi w przedziałach wiekowych: od 25 - 34 lat oraz od 18-24 lat. Osoby

w wieku od 25-34 lat stanowią ok. 28,5% ogółu osób bezrobotnych, natomiast osoby w wieku od 18-24 lat to ok. 23,5% ogółu bezrobotnych.

Grupą szczególnie zagrożoną bezrobociem są osoby z najniższym wykształceniem. Posiadacze dyplomów szkół zasadniczych zawodowych oraz gimnazjalnych i poniżej stanowią ponad połowę wszystkich bezrobotnych w powiecie. Najmniej osób bezrobotnych pozostaje bez pracy z wykształceniem średnim ogólnokształcącym oraz wykształceniem wyższym. Stanowią oni odpowiednio 11,6% i 13% ogółu bezrobotnych.

Dużą grupą bezrobotnych są osoby pozostające bez pracy powyżej 1 roku. Stanowią oni ponad 42% ogółu bezrobotnych, z czego osoby nie posiadające pracy od ponad dwóch lat to blisko 22% wszystkich bezrobotnych.

Ze względu na staż pracy najwyższe bezrobocie dotknęło osoby pracujące od 1-5 lat. Stanowią oni ok. 24% ogółu osób bezrobotnych. Drugą pod względem liczebności grupą są osoby bez jakiegokolwiek stażu, stanowiąc 23,4% ogółu bezrobotnych. Generalnie, im dłuższy staż pracy, tym mniejsza liczba bezrobotnych. Najmniej liczną grupę bezrobotnych stanowią osoby, które przepracowały ponad 30 lat – tj. ok. 2,7% ogółu bezrobotnych.

Tabela 9. Bezrobocie w Powiecie Włoszczowskim

Wyszczególnienie		2013 rok	
Liczba bezrobotnych ogółem		3 172	
Liczba bezrobotnych kobiet		1 737	
Bezrobotni zamieszkali na wsi		2 569	
Osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki		217	
Absolwenci szkół wyższych, którzy nie ukończyli 27 lat		42	
Osoby z prawem do zasiłku		261	
Bezrobotni według	wiek	18-24	742
		25-34	903
		35-44	615
		45-54	569
		55 i więcej	343
	kształceni	Wyższe	418

		policealne i średnie zawodowe	785
		średnie ogólnokształcące	368
		zasadnicze zawodowe	878
		gimnazjalne i poniżej	723
	czas pozostawania bez pracy	3 miesiące i mniej	741
		3-6 miesięcy	494
		6-12 miesięcy	594
		Powyżej 12 miesięcy, w tym:	1 343
		12-24 miesięcy	650
		powyżej 24 miesięcy	693
	staż pracy ogółem	do 1 roku	566
		1-5 lat	761
		5-10 lat	418
10-20 lat		372	
20-30 lat		228	
Powyżej 30 lat		85	
bez stażu		742	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy we Włoszczowie - <http://www.pupwloszczowa.pl> oraz Banku Danych Lokalnych GUS

W 2013 r. w powiecie było 2 979 osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Wśród tego typu bezrobotnych najliczniejszą grupę stanowiły osoby długotrwale bezrobotne (1 906 os.), bez wykształcenia średniego (1 601 os.), bez kwalifikacji zawodowych (1 090) oraz bez doświadczenia zawodowego (996 os.).

Tabela 10. Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Osoby w szczególnej sytuacji	2 979
Do 25 roku życia	742
Długotrwale bezrobotni	1 906
Powyżej 50 roku życia	623
Bez kwalifikacji zawodowych	1 090
Bez doświadczenia zawodowego	996
Bez wykształcenia średniego	1 601
Samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia	132
Osoby, które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia	34
Niepełnosprawni	74

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy we Włoszczowie - <http://www.pupwloszczowa.pl>

Analiza problemu bezrobocia w powiecie włoszczowskim wskazuje, że jego trwałe ograniczenie będzie zależało od wielu czynników, do głównych zaliczyć należy: poprawę koniunktury gospodarczej w powiecie, zdobycie przez część mieszkańców jakichkolwiek kwalifikacji, ale także większe zaangażowanie na rzecz wsparcia osób młodych, zwłaszcza bez jakiegokolwiek doświadczenia zawodowego na rynku pracy (np. poprzez współpracę i zachęty dla przedsiębiorców zatrudniających osoby bez doświadczenia). W celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych z Powiatu Włoszczowskiego niezbędne jest także wzmożone wsparcie instytucjonalne osób wykluczonych z rynku pracy. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Powiatowy Urząd Pracy we Włoszczowie, będący jednostką organizacyjną Powiatu Włoszczowskiego. Do ważnych, strategicznych działań zaliczyć należy również rozwój publicznych i niepublicznych instytucji rynku pracy oraz poprawę dostępności i jakości świadczonych przez nie usług, a także działania instytucji rynku pracy i otoczenia biznesu na rzecz rozwoju kompleksowych instrumentów wsparcia dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą. Usługi te powinny obejmować nie tylko bezpłatne doradztwo i szkolenia w zakresie prowadzenia własnej firmy, ale także instrumenty wsparcia finansowego.

9.4. Wykształcenie mieszkańców powiatu

Wykształcenie to wskaźnik, który w dużym stopniu obrazuje społeczno - gospodarczy potencjał rozwojowy danego obszaru. Wśród mieszkańców powiatu dominującą grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim i policealnym (11 123), natomiast najmniej liczna jest grupa osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia (1 023). Ludność z wykształceniem wyższym to ok. 12% ogółu mieszkańców powiatu.

Tabela 11. Poziom wykształcenia mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego

Poziom wykształcenia	Ogółem
Wyższe	4 733
Średnie i policealne,	11 123

w tym:	
• średnie zawodowe	6 267
• średnie ogólnokształcące	4 052
Zasadnicze zawodowe	9 653
Gimnazjalne	2 481
Podstawowe ukończone	10 597
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	1 023

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011, GUS

W Powiecie Włoszczowskim notuje się niższy poziom wykształcenia niż średnie wartości dla kraju i województwa. Na podstawie przeprowadzonego w 2011 r. Narodowego Spisu Powszechnego blisko 12% ludności z wykształceniem wyższym koresponduje z ok. 17% w kraju i 16% w województwie; średnim i policealnym legitymuje się ponad 27% mieszkańców powiatu, przy wartościach ok. 32% w Polsce i 30% w województwie. Wskaźniki dla najniższego poziomu wykształcenia są również niekorzystne: ponad 2,5% mieszkańców powiatu nie ma wykształcenia nawet na poziomie ukończonej szkoły podstawowej (przy jedynie 1,4% dla kraju i 1,6% dla województwa). Działania na rzecz podniesienia poziomu wykształcenia mieszkańców powinny być zatem jednym z priorytetów samorządu powiatowego.

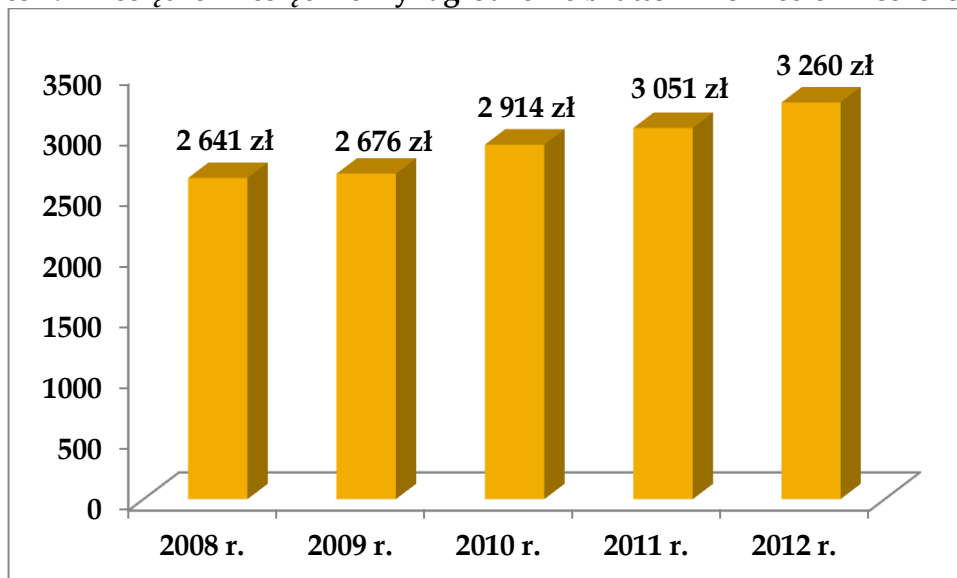
9.5. Źródła utrzymania ludności oraz warunki mieszkaniowe

Zgodnie z Narodowym Spisem Powszechnym z 2011 r. ok. 35% mieszkańców powiatu utrzymywało się ze źródeł zarobkowych (praca najemna, praca na własny rachunek, praca w rolnictwie). Duża grupa osób utrzymywała się ze źródeł niezarobkowych (emerytura, renta) – tj. ok. 25%. Dla pozostałej części ludności źródłami dochodów były: pozostałe źródła (ok. 4%), utrzymywani (ok. 34%) oraz źródła nieustalone (ok. 2%).

Dochody z pracy mieszkańców powiatu są niższe od średniej krajowej i bardzo zbliżone do średniej wojewódzkiej. Średnio na koniec 2012 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto kształtowało się na poziomie blisko 3 260 zł, przy średniej dla województwa wynoszącej ok. 3 251 zł, natomiast dla kraju – ok. 3 744 zł. Oznacza to, że dochody w powiecie są średnio o 0,3% wyższe, niż w województwie

i o 13% niższe, niż w kraju. W ostatnich latach, ma miejsce wzrostowy trend, jeśli chodzi o wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego (2 641 zł w 2008 r. w stosunku do 3 260 zł w 2012 r.).

Wykres 7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Powiecie Włoszczowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Zasoby mieszkaniowe powiatu obejmują 15 866 mieszkań, a ich powierzchnia użytkowa wynosi 1 275 915 m². Wyposażenie mieszkań w instalacje na obszarze powiatu (w % ogółu mieszkań) przedstawia się następująco:

- wodociąg: 87%
- ustęp spłukiwany: 82%
- łazienka: 78%
- centralne ogrzewanie: 64%
- gaz sieciowy: 0,07%.

Korzystnie na tle kraju i województwa wypadają wskaźniki powiatowe dotyczące dostępnej powierzchni mieszkaniowej. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w powiecie to 80,4 m² (w kraju - 72,8 m², a w województwie 73,4 m²), natomiast przeciętna powierzchnia mieszkania na 1 osobę wynosi 27,4 m² (w kraju - 25,9 m², a w województwie 24,8 m²).

Na 1 tys. mieszkańców przypada w powiecie 341,1 mieszkań (zaledwie 338 w województwie). Liczba mieszkań w powiecie na 1 tys. osób jest jednak mniejsza niż w kraju (356,1) o ponad 4%.

Rozwój mieszkalnictwa powinien być ważnym priorytetem rozwojowym powiatu i poszczególnych gmin. Część budynków mieszkalnych w powiecie nie odpowiada współczesnym standardom jakościowym. Nierównomierny jest standard wyposażenia mieszkań w poszczególne urządzenia techniczne. Największym problemem jest dostęp do sieci gazowej.

9.6. Problemy społeczne

W Powiecie Włoszczowskim do najczęstszych powodów trudnej sytuacji życiowej zaliczają się przede wszystkim: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała choroba, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych oraz alkoholizm.

Zapotrzebowanie na pomoc społeczną i walkę z trudnościami jest znaczące, dlatego też w budżetach samorządów są umieszczane znaczące kwoty przeznaczone na ten cel. Łączne wydatki wszystkich gmin wchodzących w skład Powiatu Włoszczowskiego na pomoc społeczną w 2012 roku wyniosły blisko 22 mln zł. W budżecie powiatu wydatki na pomoc społeczną w 2012 r. wyniosły blisko 4,9 mln zł w stosunku do ok. 4,7 mln w roku 2011. W budżecie na 2014 r. wydatki na pomoc społeczną zaplanowano w wysokości ponad 5,2 mln zł – tj. 12% wszystkich wydatków budżetu Powiatu Włoszczowskiego.

Jednym z najważniejszych problemów społecznych Powiatu Włoszczowskiego jest ubóstwo. W wielu rodzinach dochód przeliczony na jedną osobę wystarcza jedynie na to aby przeżyć. Niemal cały wysiłek nastawiony jest na zaspokojenie potrzeb podstawowych – kosztem potrzeb rozwojowych. Rodziny (głównie wielodzietne lub niepełne) aby zaspokoić swoje podstawowe potrzeby oraz potrzeby dzieci korzystają z różnej formy świadczeń pomocy społecznej.

Stan ubóstwa w wielu rodzinach często związany jest z bezrobociem jednego lub obojga rodziców, które spowodowane jest niskim poziomem wykształcenia,

zakresem i poziomem kwalifikacji odbiegających od potrzeb rynku pracy, niską aktywnością zawodową i mobilnością, ale także trudną sytuacją na rynku pracy. Skutki długotrwałego pozostawania bez pracy dotyczą zazwyczaj wszystkich członków rodziny, nie wyłączając dzieci, gdyż często u nich pojawia się lub może pojawić efekt „dziedzicznego bezrobocia” oraz zupełna bezradność życiowa.

Bieda oraz brak pracy powiązane są często z innymi problemami takimi jak alkoholizm, niekorzystna sytuacja mieszkaniowa czy przestępczość.

W ostatnich latach liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w powiecie spada, co jest dobrym prognostykiem na przyszłość.

Tabela 12. Korzystający z pomocy społecznej w Powiecie Włoszczowskim

	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Gospodarstwa domowe	1 582	1 552	1 524
Osoby w gospodarstwach domowych	5 337	5 075	4 975

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

9.7. Organizacje pozarządowe i społeczne

Według danych GUS za 2013 r. na terenie Powiatu Włoszczowskiego są zarejestrowane 153 fundacje, stowarzyszenia oraz organizacje społeczne. Najwięcej jest jednostek OSP oraz klubów sportowych. Liczba organizacji w powiecie z roku na rok wzrasta, co świadczy o aktywności mieszkańców powiatu i ich zaangażowaniu obywatelskim.

Organizacje działające w powiecie zajmują się bardzo różnorodnymi kwestiami, w tym: edukacyjnymi, rolniczymi, dziedzictwa kulturowego, charytatywnymi, sportowymi, przedsiębiorczości, hobbystycznymi, związanymi z rozwojem danej miejscowości lub gminy, bezpieczeństwa, problematyki zdrowotnej czy pomocy społecznej. Wielość organizacji i ich działalność świadczy o rozwiniętym kapitale społecznym i ludzkim na danym obszarze oraz o dużej integracji i świadomości wśród społeczności lokalnej.

Władze powiatu dostrzegając potencjał i możliwości organizacji pozarządowych oraz podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego, dążą do zacieśnienia trwającej od kilku lat współpracy. Postrzegając organizacje pozarządowe jako partnerów w dążeniu do poprawy jakości życia mieszkańców powiatu włoszczowskiego oraz budowy i rozwijania społeczeństwa obywatelskiego, samorząd lokalny corocznie uchwała program współpracy z nimi.

„Program współpracy Powiatu Włoszczowskiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego (na 2014 r.)” to dokument, którego „Celem głównym jest budowanie partnerstwa między Powiatem i organizacjami pozarządowymi w celu zaspokajania zbiorowych potrzeb i rozwiązywania problemów społecznych lokalnej wspólnoty oraz efektywne wykonywanie zadań publicznych...”.

W niniejszym programie określono ponadto m.in. cele szczegółowe, zasady i formy współpracy Powiatu z organizacjami pozarządowymi, priorytetowe zadania publiczne w zakresie współpracy, a także sposoby ich realizacji.

3 Ocena potencjału i możliwości rozwojowych Powiatu Włoszczowskiego

1. Analiza możliwości budżetowych powiatu dotyczących realizacji przedsięwzięć prorozwojowych

Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego będą finansowane przede wszystkim ze środków pochodzących z budżetu powiatu oraz pozyskanych środków zewnętrznych.

Powodzenie procesu rozwojowego w powiecie w najbliższych latach, w dużej mierze zależało będzie od możliwości organizacyjnych i finansowych samorządu powiatowego oraz od umiejętności kreowania właściwej polityki rozwojowej. Samorząd lokalny musi wygospodarować i pozyskać środki na realizację projektów prorozwojowych oraz wspierać (w miarę możliwości) działania innych podmiotów publicznych i prywatnych. Sytuacja budżetowa powiatu nie jest łatwa, ale jego zadłużenie jest jednym z niższych w województwie.

Zdolność powiatu do inwestowania uzależniona jest głównie od poziomu dochodów oraz od struktury wydatków w jego budżecie. W latach 2010-2012 nadwyżka budżetowa (dochody większe od wydatków) miała miejsce w latach 2011-2012. W roku 2010 odnotowano deficyt budżetowy. Negatywnym trendem jest spadek dochodów w 2012 r. w stosunku do 2011 r. Wydatki inwestycyjne (oraz ich procentowy udział w wydatkach ogółem) osiągnęły najwyższe wartości w latach 2010-2011, natomiast w 2012 r. nastąpił ich znaczący spadek o 8,25% w porównaniu z rokiem wcześniejszym.

Tabela 13. Analiza możliwości budżetowych dotyczących realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych

Wyszczególnienie	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Dochody ogółem (zł)	38 705 356,34	45 534 750,38	42 466 453,68
Wydatki ogółem (zł)	41 897 974,51	42 741 102,98	40 727 298,27
Wydatki majątkowe inwestycyjne (zł)	10 431 600,79	8 581 611,20	4 785 581,38
Udział wydatków majątkowych	24,9%	20%	11,75%

inwestycyjnych w wydatkach ogółem (%)			
--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Wśród dochodów w budżecie powiatowym za 2012 r. dominują subwencje (blisko 48,5% ogółu dochodów). Kolejne pod względem wielkości są dotacje, które stanowią 28,2% (z czego dotacje inwestycyjne to niecałe 5% ogółu dochodów). Dochody własne powiatu (m.in. podatki od osób fizycznych i prawnych czy uzyskane z majątku powiatu) to ponad 23%, natomiast dochody uzyskane na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych wyniosły zaledwie 5,3%.

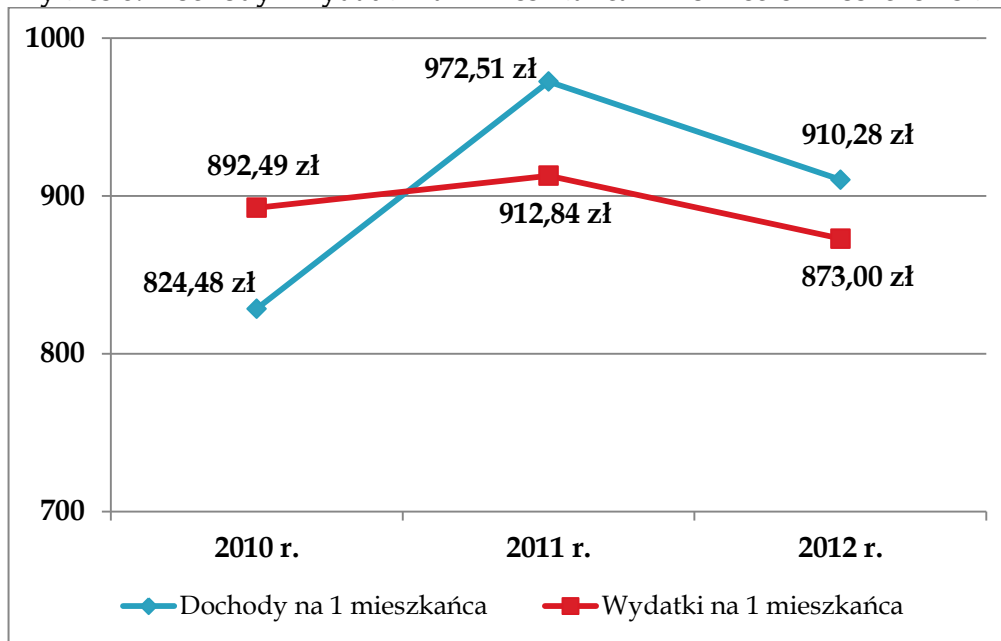
Wśród wydatków powiatu w 2012 r. wydatki bieżące były zdecydowanie wyższe od wydatków majątkowych inwestycyjnych. Stanowiły one odpowiednio 88,25% i 11,75% ogółu wydatków.

W 2012 r. w Powiecie Włoszczowskim nastąpił spadek wielkości dochodów oraz wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca w porównaniu z 2011 r. (w 2011 r. nastąpił ich znaczący wzrost w stosunku do 2010 r.).

W 2012 r. dochody powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca spadły w porównaniu z rokiem 2011 o 6,4% i kształtowały się na poziomie 910,28 zł. W 2012 r. dochody te były niższe o zaledwie 1,3%, niż średnia dla powiatów w województwie (921,94 zł) i o 4,6% wyższe w porównaniu ze średnią dla powiatów w skali kraju (868,11 zł).

W 2012 r. wydatki na 1 mieszkańca w powiecie spadły w porównaniu z rokiem 2011 o 4,4% i kształtowały się na poziomie 873 zł. W 2012 r. wydatki te były o 8% niższe niż średnia dla powiatów w województwie (949,44 zł) i o 0,8% wyższe w porównaniu ze średnią dla powiatów w skali kraju (866,32 zł).

Wykres 8. Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w Powiecie Włoszczowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

2. Promocja powiatu

Promocja jednostek samorządu terytorialnego to proces polegający na ciągłym kontaktowaniu się z odbiorcami w celu wywołania pożądanych reakcji oraz przekazywania informacji o zaletach danego obszaru i korzyściach wynikających ze skorzystania z proponowanej oferty. Promocja Powiatu Włoszczowskiego powinna być skoncentrowana na dwóch segmentach: promocji turystycznej oraz promocji skierowanej do potencjalnych inwestorów.

Powiat Włoszczowski posiada stronę internetową (www.powiat-wloszczowa.pl), przy pomocy której prowadzi większość działań promocyjnych. Ponadto, władze powiatu uczestniczą w ważniejszych imprezach promujących powiat. Na terenie powiatu są organizowane różnorodne imprezy kulturalne oraz sportowo - turystyczne. Działania z zakresu promocji turystycznej są prowadzone przez Punkt Informacji Turystycznej w Powiatowym Centrum Kulturalno - Rekreacyjnym we Włoszczowie (m.in. można uzyskać broszury informacyjne o powiecie włoszczowskim).

W przypadku działalności promocyjnej nie wykorzystano zapewne dotychczas wszystkich możliwości i potencjału Powiatu Włoszczowskiego. W przyszłych działaniach należy zatem dążyć do dalszego rozwoju aktywności powiatu w zakresie promocji, zwłaszcza o charakterze ogólnokrajowym i międzynarodowym. Promocja tego rodzaju często staje się ważnym instrumentem przyciągania turystów oraz inwestorów z zewnątrz.

Głównym celem strategii promocyjnej powinno być zbudowanie silnej, wyróżniającej marki Powiatu Włoszczowskiego. Warto mieć na uwadze, że zbudowanie świadomości i pozycji przyszłej marki powiatu jest procesem, który trwa i powinien być rozłożony w czasie.

3. Kapitał społeczny oraz pozycja konkurencyjna powiatu na tle innych jednostek

Kapitał społeczny umożliwia osiągnięcie założonych celów oraz korzyści w obrębie wspólnoty, bazując na wzajemnych relacjach społecznych i zaufaniu. Trudno jednoznacznie ocenić zasoby kapitału społecznego w Powiecie Włoszczowskim. Wydaje się, że są one stosunkowo duże, o czym świadczy poniższe zestawienie:

- Działalność i aktywność organizacji na terenie powiatu (153 fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne, co daje 31 organizacji na 10 tys. mieszkańców)
- Funkcjonowanie prasy lokalnej (m.in. „Echo Dnia” – regionalny dziennik oraz prasowy serwis internetowy, Głos Włoszczowy i Powiatu EXPRESS, Lokalny Świat - biuletyn informacyjny Lokalnej Grupy Działania "Region Włoszczowski")
- Zaangażowanie mieszkańców w życie społeczno-kulturalne (np. działalność zespołów artystycznych oraz kół zainteresowań, duża liczba klubów sportowych, uczestnictwo mieszkańców w imprezach lokalnych)
- Aktywność gospodarcza mieszkańców (potencjał osób fizycznych prowadzących działalność - 80% ogółu podmiotów gospodarczych w powiecie, rozwój agroturystyki)

- Korzystny wskaźnik wykształcenia radnych w powiecie – 82,4% radnych powiatowych legitymuje się wyższym wykształceniem przy średniej dla województwa 78,5%. W przypadku radnych w gminach wskaźnik ten wynosi 26% i jest niższy niż średnia dla województwa, która wynosi 34,5%
- Wysoka aktywność wyborcza mieszkańców powiatu: frekwencja w wyborach samorządowych w 2010 r. wyniosła 60,18% (w województwie 53,59%), natomiast frekwencja wyborach do Sejmu i Senatu w 2011 r. w powiecie to 41,91% do 43,74% w województwie. Frekwencja w wyborach wśród mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego jest zwykle jedną z wyższych w porównaniu z innymi powiatami w województwie.

Stałą ocenę pozycji konkurencyjnej powiatów w kraju prowadzi Związek Powiatów Polskich organizując Ogólnopolski Ranking Powiatów i Gmin. Ranking jest jedynym w Polsce tego rodzaju przedsięwzięciem, zarządzanym na bieżąco przez ekspertów w trybie on-line. Samorządy sklasyfikowane w Rankingu są oceniane przez ekspertów według kryteriów zgrupowanych w dziesięciu grupach tematycznych takich jak: działania proinwestycyjne i prorozwojowe; rozwiązania poprawiające jakość obsługi mieszkańca oraz funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego; rozwój społeczeństwa informacyjnego; rozwój społeczeństwa obywatelskiego; umacnianie systemów zarządzania bezpieczeństwem informacji; promocja rozwiązań z zakresu ochrony zdrowia i pomocy społecznej; wspieranie działań na rzecz gospodarki rynkowej; promocja rozwiązań ekoenergetycznych i proekologicznych; współpraca krajowa i międzynarodowa; działania promocyjne.

Kolejność w Rankingu uzależniona jest od wyników osiągniętych przez samorząd oraz zrealizowanych projektów. Według „Rankingu Powiatów do 60 tys. mieszkańców w 2014 r.” Powiat Włoszczowski został sklasyfikowany na 74 miejscu na 90 rankingowych pozycji.

4. Analiza badań ankietowych - wnioski i wskazania rozwojowe dla Powiatu Włoszczowskiego

Na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego na lata 20114-2020 przygotowano badanie ankietowe dla mieszkańców powiatu oraz poszczególnych gmin (urzędów). Celem badania ankietowego było poznanie opinii oraz oczekiwań mieszkańców powiatu, a także poszczególnych gmin wchodzących w jego skład. Wyniki badania ankietowego miały istotny wpływ na ostateczny kształt Strategii, pozwalając na zdiagnozowanie najważniejszych atutów i problemów oraz optymalne wypracowanie strategicznych kierunków rozwoju powiatu na najbliższe lata.

Badania były przeprowadzone na terenie Powiatu Włoszczowskiego w okresie marzec / kwiecień 2014 r. Ankiety dla mieszkańców były dystrybuowane na stronie internetowej powiatu oraz w siedzibie Starostwa Powiatowego we Włoszczowie. Ankiety dla gmin zostały przekazane do poszczególnych urzędów gmin.

4.1. Wyniki badań ankietowych - mieszkańcy

W ankiecie (składającej się z 6 pytań – 4 otwartych i 2 zamkniętych) mieszkańcy mieli ocenić warunki życia w powiecie, wskazać mocne i słabe strony powiatu, szanse rozwojowe i ograniczenia dla rozwoju powiatu, a także najpilniejsze do realizacji działania w powiecie. Odzew w postaci otrzymanych formularzy zwrotnych był daleko niższy od spodziewanego. Kwestionariusz został wypełniony przez 9 osób (3 mężczyzn oraz 6 kobiet).

W ramach badań respondenci wypełnili metryczkę z danymi osobistymi, dzięki czemu poza płeć można określić ich wiek (18-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55-64 i powyżej 65 lat), wykształcenie oraz status zawodowy.

W badaniu wzięły udział po 2 osoby w każdej z grup wiekowych: 25-34, 35-44, 45-54 oraz 55-64 (tj. po 22,2,% wszystkich badanych) oraz 1 osoba w wieku 65 i więcej lat (tj. 11,1,% badanych).

Pod względem wykształcenia, najliczniejszą grupę respondentów stanowili mieszkańcy z wyższym wykształceniem (7 os.) – 77,8% ogółu badanych. Ponadto, w badaniu wzięły udział 2 osoby z wykształceniem średnim (22,2% ogółu badanych).

Status zawodowy ankietowanych obejmował po 3 osoby z następujących grup: pracujący na etacie, rencista / emeryt oraz bezrobotny. Każda z tych grup stanowiła zatem ok. 33,3% ogółu respondentów, którzy wzięli udział w badaniu.

Pierwszym elementem ankiety była ocena warunków życia w powiecie włoszczowskim. Ocenie poddano 15 dziedzin życia, w tym: możliwości podjęcia pracy na terenie powiatu, dostępność do usług medycznych czy dostępność do kultury i rozrywki. Ankietowani ocenili według 5-stopniowej skali jakości stan następujących dziedzin:

Warunki życia w powiecie
1. Możliwość podjęcia pracy na terenie Powiatu
2. Warunki do prowadzenia działalności gospodarczej / rolniczej
3. Dostępność do usług medycznych
4. Stan edukacji ponadgimnazjalnej
5. Bezpieczeństwo mieszkańców
6. Dostępność do kultury i rozrywki
7. Dostępność do sportu i rekreacji
8. Dostępność sklepów i usług dla mieszkańców
9. Stan dróg
10. Stan infrastruktury około drogowej (m.in. chodniki, oświetlenie ścieżki rowerowe)
11. Stan infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej
12. Stan środowiska naturalnego
13. Dostęp do Internetu
14. Dostępność urzędów i jakość obsługi mieszkańców
15. Możliwości komunikacyjne (np. autobusy, kolej)

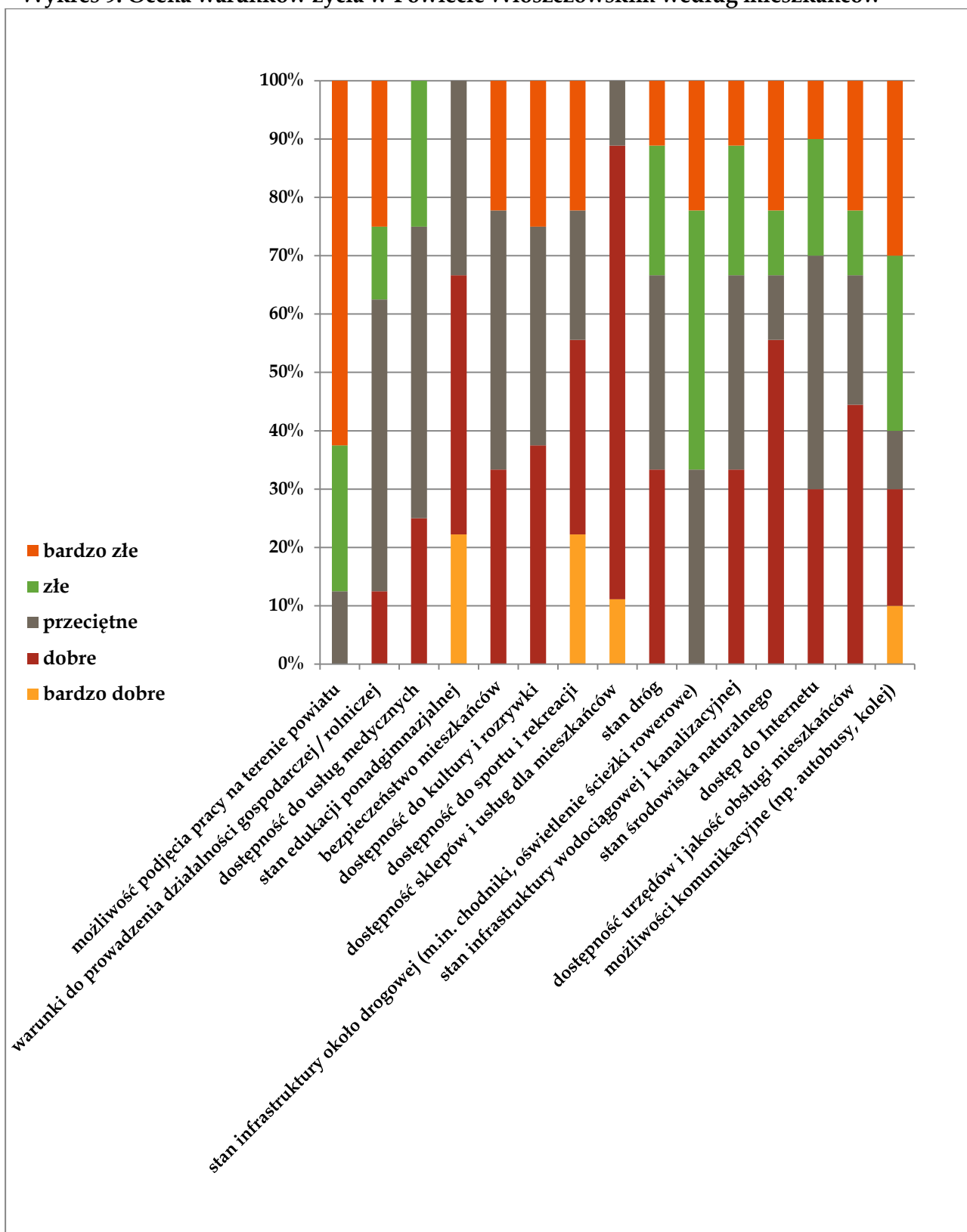
Respondenci najniżej ocenili możliwość podjęcia pracy na terenie powiatu. Oceny „bardzo złe” to 62,5% wszystkich wystawionych temu warunkowi życia ocen, a 25% określiło sytuację jako „złą”. Drugą dziedziną, którą mieszkańcy oceniają negatywnie to stan infrastruktury około drogowej, obejmującej chodniki, oświetlenie i ścieżki rowerowe. Oceny „bardzo złe” stanowiły ponad 22% wszystkich ocen tego warunku życia, natomiast oceny „złe” to ponad 44% wskazań. Niskie noty zebrały też możliwości komunikacyjne (np. autobusy, kolej). Oceny „bardzo złe” i „złe” uzyskały po 30% wskazań na ten warunek życia.

Za przeciętne najwięcej respondentów uznało następujące warunki życia w powiecie: warunki do prowadzenia działalności gospodarczej / rolniczej oraz dostępność do usług medycznych (uzyskały po 50% ocen „przeciętnych”

wszystkich uzyskanych na siebie ocen), a także bezpieczeństwo mieszkańców (ponad 44% wskazań) i dostęp do Internetu (40% uzyskanych ocen „przeciętnych”).

Z kolei najwyżej oceniane w powiecie są: dostępność sklepów i usług dla mieszkańców (ok. 78% wskazań jako „dobre” i ponad 11% jako „bardzo dobre”), stan edukacji ponadgimnazjalnej (ponad 44% ocen „dobrych” i ponad 22% „bardzo dobrych”), dostępność do sportu i rekreacji (ponad 33% wskazań jako „dobre” i ponad 22% „bardzo dobre”) oraz stan środowiska naturalnego (ponad 55,5% „dobrych” ocen spośród wszystkich wystawionych temu warunkowi życia ocen).

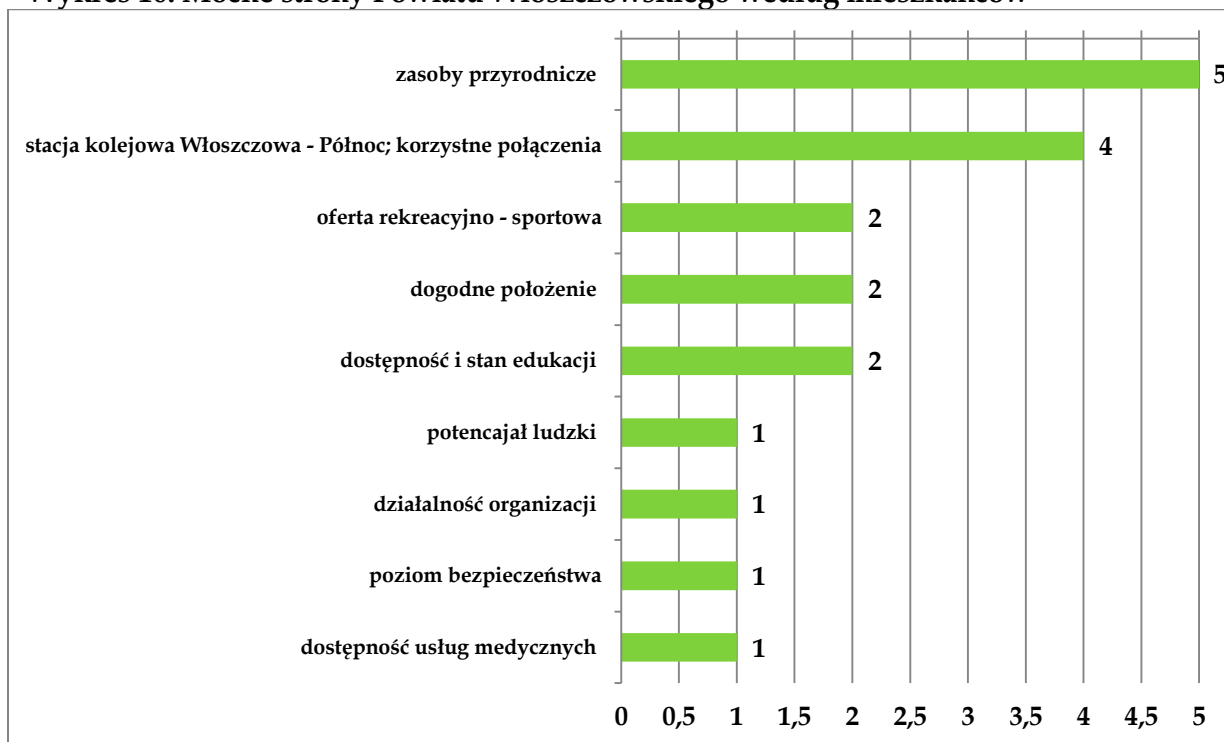
Wykres 9. Ocena warunków życia w Powiecie Włoszczowskim według mieszkańców

W ankiecie mieszkańcy przedstawili własne propozycje (w ramach 4 pytań otwartych) mocnych i słabych stron oraz szans i ograniczeń dla rozwoju powiatu.

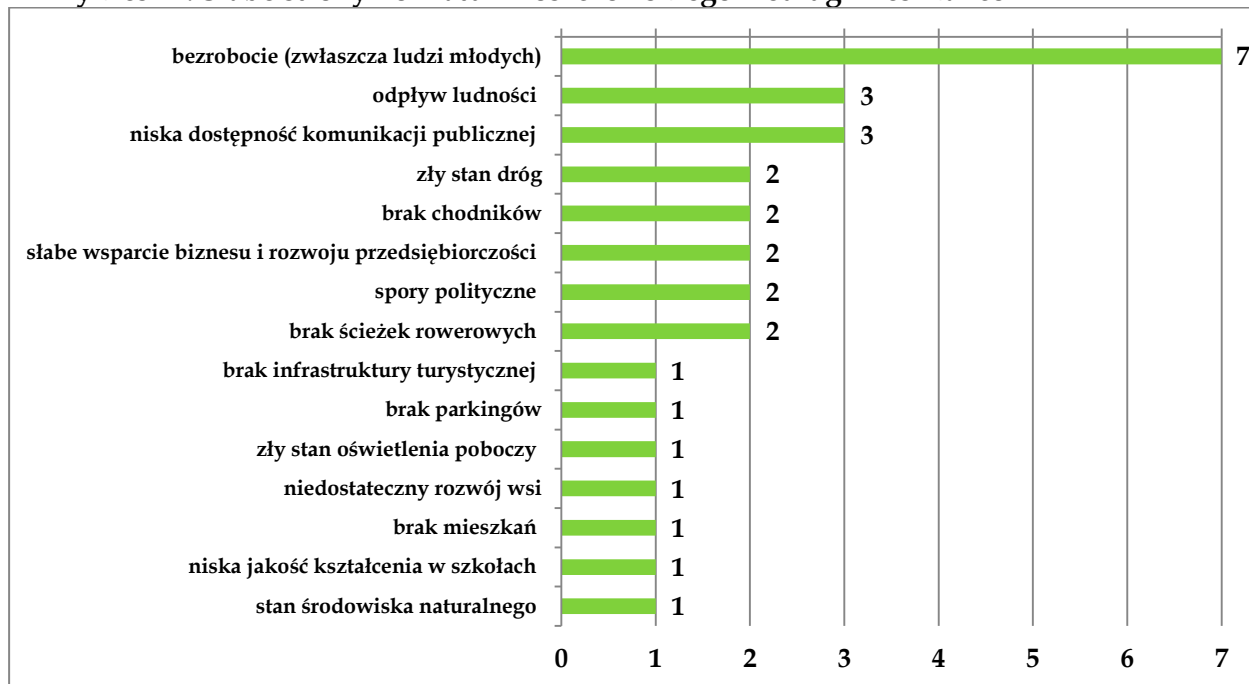
Zgodnie z wynikiem badania ankietowego, za najważniejsze mocne strony powiatu mieszkańcy uznali (według liczby wskazań): **zasoby przyrodnicze** oraz funkcjonowanie stacji kolejowej Włoszczowa - Północ; korzystne połączenia.

Wykres 10. Mocne strony Powiatu Włoszczowskiego według mieszkańców

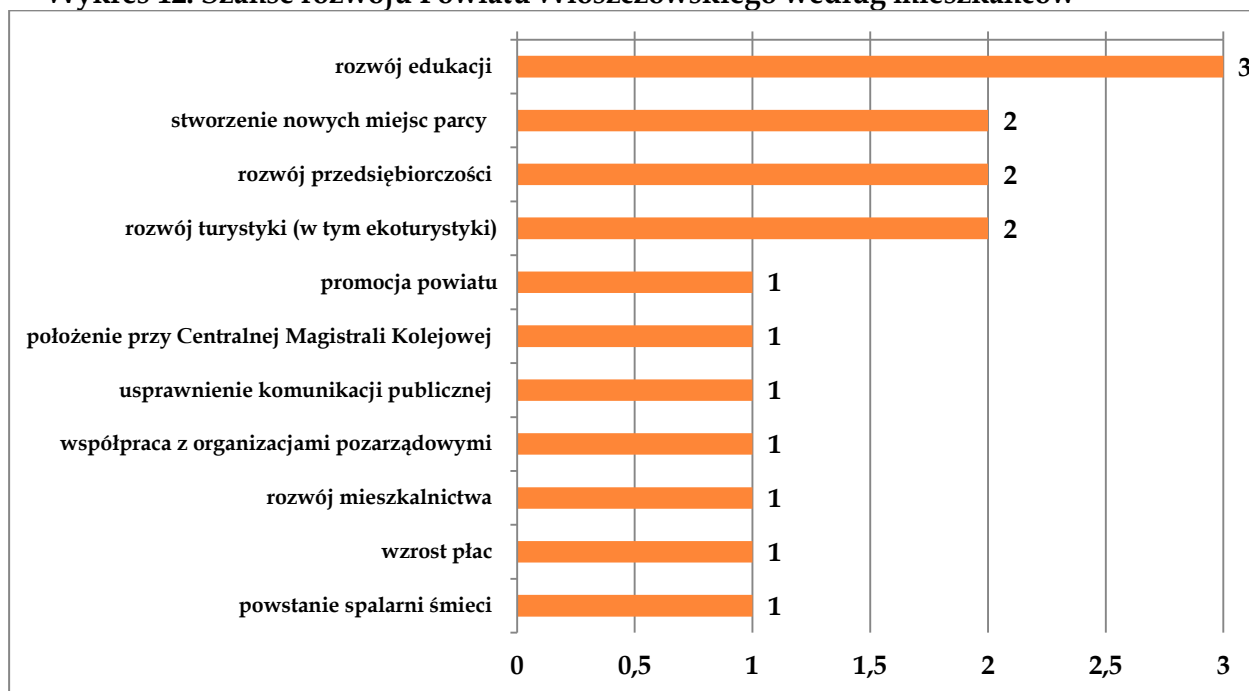
Za słabe strony powiatu mieszkańcy uznali przede wszystkim: **bezrobocie (zwłaszcza ludzi młodych)**, odpływ ludności oraz niską dostępność komunikacji publicznej.

Wykres 11. Słabe strony Powiatu Włoszczowskiego według mieszkańców

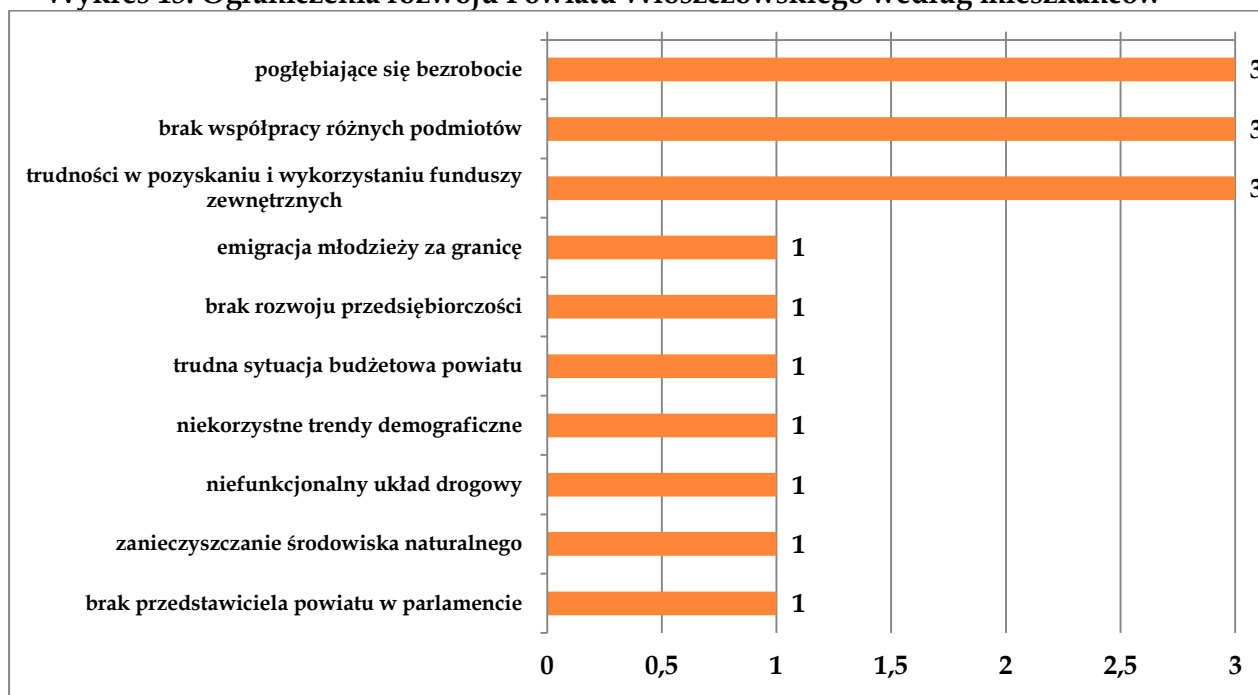
Mieszkańcy powiatu największe szanse jego rozwoju upatrują w: **rozwoju edukacji**, a także stworzeniu nowych miejsc pracy, rozwoju przedsiębiorczości oraz rozwoju turystyki (w tym ekoturystyki).

Wykres 12. Szanse rozwoju Powiatu Włoszczowskiego według mieszkańców

Największe ograniczenia dla rozwoju powiatu według mieszkańców to: pogłębiające się bezrobocie, brak współpracy różnych podmiotów, a także trudności w pozyskaniu i wykorzystaniu funduszy zewnętrznych.

Wykres 13. Ograniczenia rozwoju Powiatu Włoszczowskiego według mieszkańców

W ramach ankiety oceniana była także ranga działań, które należy w pierwszej kolejności zrealizować, by zwiększyć atrakcyjność powiatu i poprawić warunki życia jego mieszkańców. Respondenci oceniali działania z zestawienia poniżej, wybierając 5 z nich i przyznając im odpowiednio liczbę punktów od 1 - 5.

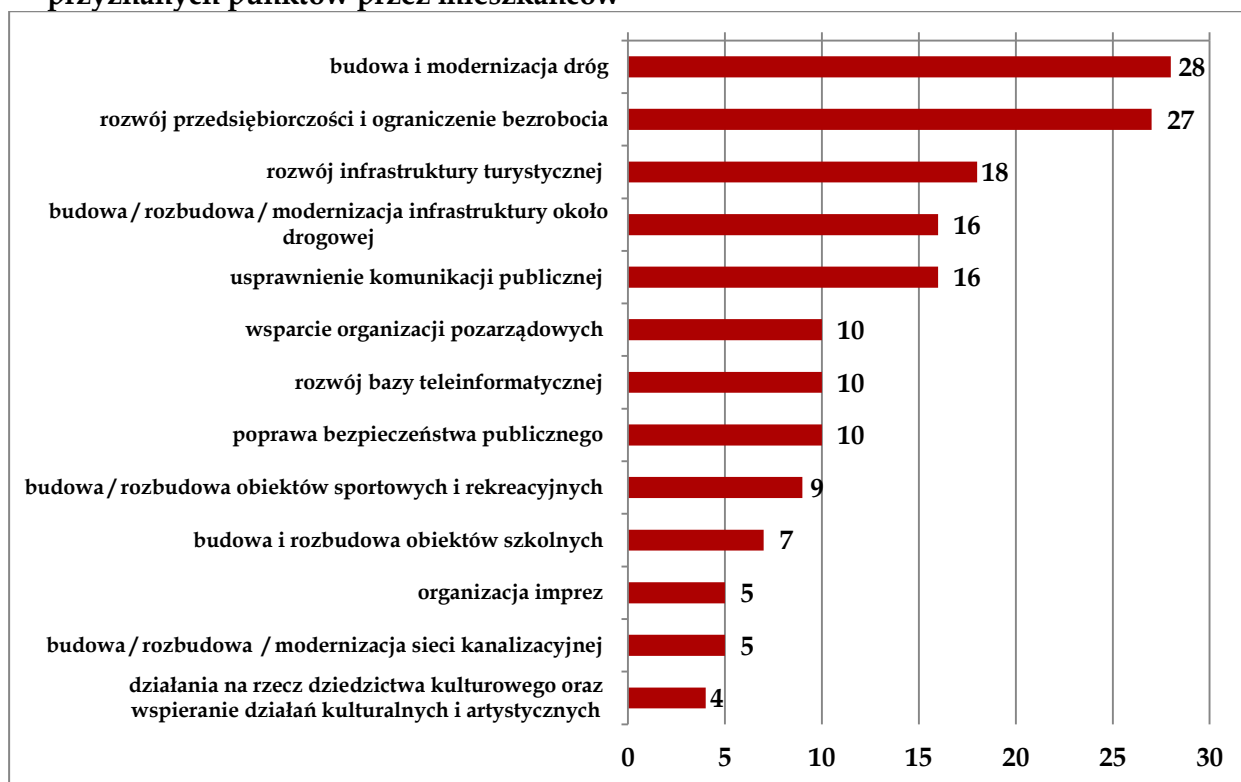
Działanie
1. Budowa i modernizacja dróg
2. Budowa / rozbudowa / modernizacja infrastruktury około drogowej (oświetlenie uliczne, chodniki, ścieżki rowerowe, parkingi)
3. Budowa i rozbudowa obiektów szkolnych
4. Rozwój przedsiębiorczości i ograniczenie bezrobocia
5. Działania w zakresie poprawy stanu środowiska
6. Budowa / rozbudowa obiektów sportowych i rekreacyjnych (np. hale sportowe, place zabaw)
7. Rozwój infrastruktury turystycznej
8. Działania na rzecz dziedzictwa kulturowego (np. ochrona zabytków) oraz wspieranie działań kulturalnych i artystycznych
9. Budowa i modernizacja obiektów pełniących ważne funkcje społeczne i kulturalne
10. Usprawnienie komunikacji publicznej
11. Poprawa bezpieczeństwa publicznego

12. Rozwój bazy teleinformatycznej (np. dostęp do szerokopasmowego Internetu)
13. Budowa / rozbudowa / modernizacja sieci kanalizacyjnej
14. Budowa / rozbudowa / modernizacja sieci wodociągowej
15. Organizacja imprez (sportowych, kulturalnych)
16. Wsparcie organizacji pozarządowych
17. Inne (wskazać jakie?):.....
18. Inne (wskazać jakie?):.....

Nie wszyscy respondenci wskazali na 5 działań i nie wszyscy przyznali odpowiednią liczbę punktów. Ostatecznie, w wyniku badania przyznano łącznie 165 punktów. Najwięcej punktów ze wszystkich działań otrzymały: budowa i modernizacja dróg (28 punktów), rozwój przedsiębiorczości i ograniczenie bezrobocia (27 punktów) oraz rozwój infrastruktury turystycznej (18 punktów).

Ponadto, najczęściej razy najwyższa liczba 5 punktów została przyznana następującym działaniom: rozwój przedsiębiorczości i ograniczenie bezrobocia (4 wskazania) oraz budowa i modernizacja dróg (3 wskazania).

Wykres 14. Najpilniejsze działania do realizacji w powiecie - według liczby przyznanych punktów przez mieszkańców

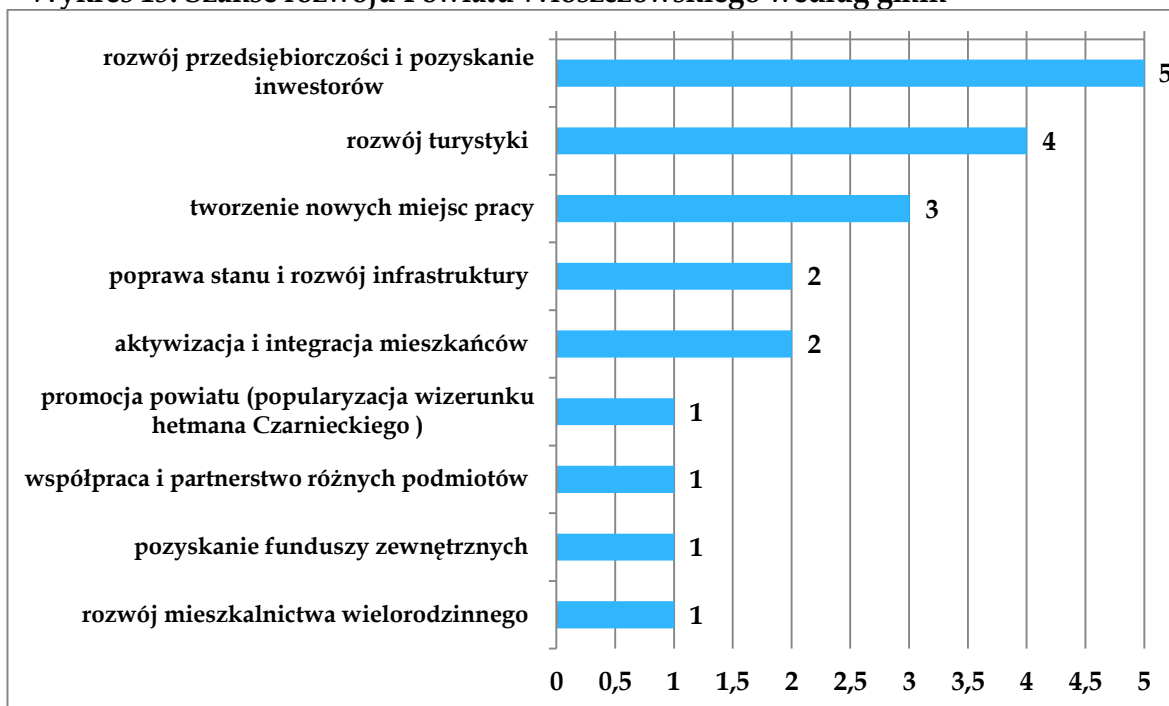
4.2. Wyniki badań ankietowych – gminy

Badanie ankietowe przeprowadzono również wśród wszystkich 6 gmin wchodzących w skład Powiatu Włoszczowskiego. Ankiety dostarczono do urzędów gmin. W ankiecie (składającej się z 3 pytań – 2 otwartych i 1 zamkniętego) gminy miały wskazać na szanse rozwojowe i ograniczenia dla rozwoju powiatu, a także najpilniejsze do realizacji działania w powiecie. Wszystkie gminy wypełniły przygotowany formularz.

W ankiecie gminy zaprezentowały własne rozwiązania (w ramach 2 pytań otwartych) w zakresie mocnych i słabych stron oraz szans i ograniczeń dla rozwoju powiatu.

Szanse rozwojowe dla powiatu według gmin to przede wszystkim: **rozwój przedsiębiorczości i pozyskanie inwestorów**, rozwój turystyki oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

Wykres 15. Szanse rozwoju Powiatu Włoszczowskiego według gmin

Do głównych ograniczeń utrudniających rozwój powiatu gminy zaliczyły: **niekorzystne trendy demograficzne, rosnące bezrobocie, trudną sytuację budżetową oraz problemy organizacyjne.**

Wykres 16. Ograniczenia rozwoju Powiatu Włoszczowskiego według gmin

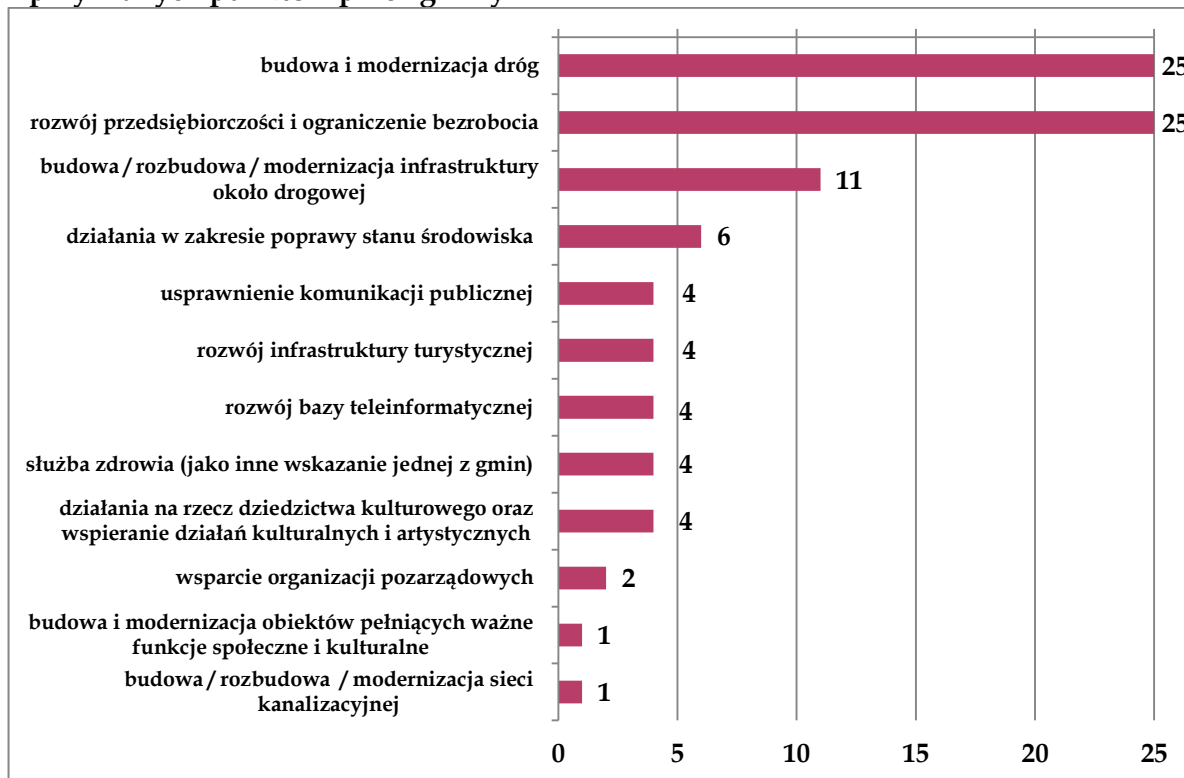

W ramach ankiety gminy oceniały również rangę działań, które należałoby zrealizować w powiecie w pierwszej kolejności. Gminy oceniały poszczególne działania (wykaz działań identyczny jak dla mieszkańców), wybierając 5 z nich i przyznając im odpowiednio liczbę punktów od 1 - 5.

W wyniku badania przyznano łącznie 91 punktów. Dodatkowo, w jednej z ankiet wskazano jako pilne wdrożenie unijnej dyrektywy 2002 / 91 / EC z późn. zm. (w sprawie charakterystyki energetycznej budynków), ale nie przyznano temu działaniu punktów. Zdecydowanie najwięcej punktów ze wszystkich otrzymały 2 działania: budowa i modernizacja dróg oraz rozwój przedsiębiorczości i ograniczenie bezrobocia. Każde z nich otrzymało po 25 punktów. Ponadto, działania te zostały wskazane jako pilne przez każdą z gmin, a także otrzymały najwięcej razy

najwyższą liczbę 5 punktów (po 3 razy). Żadnemu z pozostałych działań, żadna z gmin nie przyznała max. liczby punktów.

Wykres 17. Najpilniejsze działania do realizacji w powiecie – według liczby przyznanych punktów przez gminy

5. Analiza SWOT

Analiza SWOT to metoda diagnozy sytuacji powiatu. Technika ta oceniająca zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne czynniki, stanowi użyteczne narzędzie prowadzące do dokonania analizy zasobów i otoczenia powiatu oraz określenia na ich podstawie priorytetów rozwoju. W analizie SWOT mocne i słabe strony traktuje się jako czynniki wewnętrzne, a szanse i zagrożenia jako czynniki zewnętrzne, znajdujące się w otoczeniu bliższym i dalszym. Mocne i słabe strony opisują bardziej stan aktualny, a szanse i zagrożenia wybiegają nieco w przyszłość.

Tabela 14. Analiza SWOT – Powiat Włoszczowski

CZynniki wewnętrzne	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Historia i bogate dziedzictwo kulturowe ▪ Walory przyrodniczo – krajobrazowe ▪ Obszary leśne (ponad 40% powierzchni powiatu) ▪ Bliska odległość do ważnych ośrodków przemysłowych i regionalnych (Kielce, Częstochowa) ▪ Wody powierzchniowe (m.in. rzeki, stawy rybne) ▪ Znacząca sieć dróg publicznych (krajowa, wojewódzkie, powiatowe, gminne) ▪ Stacja kolejowa Włoszczowa Północ i korzystne połączenia kolejowe ▪ Dobrze funkcjonująca baza oświatowa ▪ Wysoki wskaźnik komputeryzacji szkół podstawowych i gimnazjalnych ▪ Dobrze rozwinięta infrastruktura biblioteczna ▪ Działalność artystyczna i kulturalna (zespoły, koła, instytucje) ▪ Bogata oferta imprez kulturalnych i sportowo – turystycznych ▪ Rozwinięta działalność sportowa (m.in. wiele klubów sportowych) ▪ Działalność organizacji pozarządowych oraz wysoki poziom kapitału społecznego ▪ Sprawny system bezpieczeństwa publicznego ▪ Dobrze funkcjonujący system instytucjonalny pomocy społecznej ▪ Dobrze rozwinięta infrastruktura szlaków turystycznych ▪ Gospodarstwa agroturystyczne i ekologiczne ▪ Rosnąca liczba prywatnych podmiotów gospodarczych ▪ Potencjał gospodarczy osób fizycznych prowadzących jednoosobową działalność ▪ Funkcjonowanie kilku dużych, znaczących podmiotów gospodarczych ▪ Rozwinięta hodowla bydła oraz trzody chlewnej ▪ Dobrze funkcjonujące zakłady przemysłu spożywczego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysokie i rosące bezrobocie ▪ Wysoki poziom bezrobocia wśród ludzi młodych ▪ Duża grupa osób długotrwale bezrobotnych ▪ Spadająca liczba osób pracujących ▪ Niski poziom dochodów w porównaniu do średniej krajowej ▪ Znaczący udział źródeł niezarobkowych w strukturze dochodów mieszkańców powiatu ▪ Spadająca liczba ludności ▪ Rosnąca liczba ludności w wieku poprodukcyjnym oraz malejąca w wieku przedprodukcyjnym ▪ Ujemny przyrost naturalny oraz saldo migracji ▪ Braki w zakresie infrastruktury drogowej oraz towarzyszącej (chodniki, parkingi) oraz konieczność poprawy jej stanu ▪ Brak obwodnicy miasta Włoszczowa ▪ Konieczność poprawy dostępności oraz jakości usług medycznych ▪ Nienajlepsza kondycja finansowa głównej placówki medycznej powiatu – ZOZ we Włoszczowie ▪ Brak sieci gazowej ▪ Zły stan infrastruktury kanalizacyjnej oraz niski poziom skanalizowania poszczególnych gmin ▪ Braki w zakresie infrastruktury turystycznej, w tym noclegowo – gastronomicznej ▪ Konieczność poprawy dostępu do Internetu, zwłaszcza na terenach wiejskich ▪ Niski poziom wykształcenia w porównaniu ze średnimi dla województwa i kraju ▪ Spadająca liczba uczniów we wszystkich typach szkół ▪ Niski wskaźnik komputeryzacji szkół ponadgimnazjalnych ▪ Niski wskaźnik przedsiębiorczości w porównaniu do średniej dla województwa i kraju ▪ Mała ilość spółek, w tym z kapitałem

<p>i przetwórstwa rolno – spożywczego (np. Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rosnące dochody mieszkańców ▪ Bogactwo surowców mineralnych (zwłaszcza wapnienie i piaski). 	<p>zagranicznym</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Niedoinwestowanie i niska konkurencyjność przedsiębiorstw w porównaniu do średniej dla województwa i kraju ▪ Brak ścieżek rowerowych ▪ Braki w zakresie komunikacji publicznej ▪ Rozdrobnienie gospodarstw rolnych ▪ Niska jakość gleb oraz wód rzek ▪ Konieczność rozwoju sektora usług, w tym przede wszystkim w obszarze poza rolnym ▪ Potrzeba zwiększonej promocji Powiatu ▪ Konieczność rozwoju mieszkalnictwa.
CZYNNIKI ZEWNĘTRZNE	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Odpowiednie wykorzystanie dużego potencjału rozwojowego (m.in. turystyka, kultura, sport) ▪ Realizacja założeń Strategii Rozwoju Powiatu ▪ Pozyskanie inwestorów prywatnych ▪ Promocja Powiatu w skali krajowej i międzynarodowej ▪ Usprawnienie funkcjonowania administracji lokalnej ▪ Aktywizacja i wykorzystanie potencjału społeczności lokalnej, a zwłaszcza ludzi młodych ▪ Współpraca mieszkańców oraz podmiotów publicznych i prywatnych na rzecz rozwoju powiatu ▪ Rozwój przedsiębiorczości oraz sektora usług ▪ Pozyskanie środków unijnych (perspektywa 2014-2020) oraz innych funduszy zewnętrznych na działania prorozwojowe ▪ Przyciągnięcie na teren powiatu szkolnictwa wyższego ▪ Wielofunkcyjny rozwój wsi i obszarów wiejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niestabilność i częste zmiany przepisów prawnych ▪ Trudności w dostępie do środków rozwojowych UE ▪ Trudna sytuacja budżetowa powiatu oraz poszczególnych gmin ▪ Niekorzystne trendy oraz długoterminowe prognozy demograficzne ▪ Pogłębiające się problemy społeczne: przede wszystkim wzrost ubóstwa czy rosnące bezrobocie ▪ Brak perspektyw rozwojowych, zwłaszcza dla mieszkańców w trudnej sytuacji życiowej ▪ Mała ilość inwestorów zewnętrznych ▪ Migracja młodzieży do dużych miast i za granicę ▪ Ograniczona aktywność w zakresie rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej na terenach wiejskich ▪ Zanieczyszczenie środowiska naturalnego ▪ Niestabilność polityczna na poziomie lokalnym i krajowym (m.in. duża ilość wyborów w najbliższych latach) ▪ Kryzys gospodarczy i finansowy (m.in. ograniczenie środków na inwestycje).

4 Założenia Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego

1. Zdiagnozowane problemy oraz podstawowy kierunek rozwojowy powiatu

Koncepcja rozwojowa Powiatu Włoszczowskiego zaplanowana na lata 2014-2020 jest odpowiedzią na zidentyfikowane problemy oraz zdiagnozowane potrzeby rozwojowe powiatu, który w niewystarczającym stopniu wykorzystuje swój potencjał. Zaplanowane działania mają na celu likwidację (lub maksymalną minimalizację) negatywnych zjawisk oraz nadanie powiatowi nowego, wielokierunkowego impulsu rozwojowego.

Kierunki strategiczne powiatu skierowane są przede wszystkim na rozwój społeczności lokalnej poprzez realizację zarządzanych głównie przez sektor publiczny działań naprawczych. Polityka rozwoju powiatu w najbliższych latach ma doprowadzić do wzrostu jakości życia mieszkańców, ale również przyczynić się do rozpowszechnienia aktywnych zachowań społecznych oraz przedsiębiorczych postaw wśród ludności. Jej ważnymi elementami są także dążenie do poprawy stanu sfery infrastrukturalnej oraz rozwoju lokalnej gospodarki.

Realizacja Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego ma znacząco przyczynić się do zaspokojenia najważniejszych potrzeb i rozwiązania kluczowych problemów zidentyfikowanych w wyniku przeprowadzonej diagnozy sytuacji w powiecie oraz wyników badań ankietowych. Potrzeby i problemy powiatu włoszczowskiego to:

- ożywienie społeczno – gospodarcze
- stworzenie lepszych warunków rozwojowych, zwłaszcza dla ludzi młodych
- rozwój przedsiębiorczości
- ograniczenie rosnącego bezrobocia i tworzenie nowych miejsc pracy
- przeciwdziałanie problemom społecznym
- wzrost dostępności oraz jakości usług o charakterze społecznym (m.in. usługi medyczne)
- wzmocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców oraz kapitału społecznego
- wzrost współpracy i partnerstwa w realizacji wspólnych celów

- poprawa wizerunku powiatu i wzrost jego atrakcyjności oraz funkcjonalności
- wzrost znaczenia turystyki i rekreacji w rozwoju powiatu
- rozwój lokalnej gospodarki
- rozwój sektora usług
- usprawnienie funkcjonowania układu komunikacyjnego (m.in. drogi, ścieżki rowerowe czy komunikacja publiczna)
- poprawa stanu infrastruktury technicznej (zwłaszcza drogowej) i społecznej
- wyeksponowanie krajobrazu i dziedzictwa ziemi włoszczowskiej
- poprawa sytuacji mieszkaniowej
- dbałość o obszary o walorach przyrodniczych
- ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz historycznego powiatu.

2. Okres realizacji Strategii

Okres realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego obejmuje lata 2014-2020. Operacyjny charakter dokumentu, różnorodność planowanych działań, a także możliwości organizacyjne i finansowe podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Strategii spowodowały, że określony horyzont czasowy wydaje się najwłaściwszym dla pełnej realizacji planowanego procesu w powiecie.

Działania ujęte w Strategii, w większości mają charakter wieloletni, a ich realizacja uzależniona jest od pozyskania dofinansowania ze źródeł zewnętrznych, dlatego też uznano, że optymalnym okresem planowania jest okres 2014-2020. Horyzont czasowy Strategii pokrywa się z nową perspektywą finansową UE. Na lata 2014-2020 przewidziano dla Polski w ramach europejskiej polityki spójności (ale też i rolnej) konkretne instrumenty finansowe (fundusze UE w postaci krajowych i regionalnych programów operacyjnych) za pomocą których będzie można wspierać wiele dziedzin życia. Warto maksymalnie skorzystać z wszelkich dostępnych środków zewnętrznych. Trzeba jednak pamiętać, że po roku 2020 fundusze unijne będą wspierać Polskę zapewne w zdecydowanie mniejszym zakresie, a są one aktualnie i będą w najbliższych 7 latach znaczącym (jak nie najważniejszym) źródłem finansowania inwestycji, również samorządowych w Polsce.

W ramach wskazanego horyzontu czasowego należy zatem stworzyć jak najszersze możliwości realizacji działań prorozwojowych w powiecie. Przyjmuje się, że rok 2020 oznacza okres weryfikacji zapisów Strategii głównie w zakresie: założonych celów oraz zaplanowanych efektów.

3. Plan finansowy realizacji Strategii

Podstawową zasadą finansowania działań zapisanych w Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego na lata 2014-2020 będzie montaż finansowy. Planowane są projekty finansowane głównie przez środki: budżetu Powiatu Włoszczowskiego oraz pochodzące ze źródeł zewnętrznych (przede wszystkim funduszy UE na lata 2014 - 2020. Każde zadanie realizowane przy współudziale funduszy zewnętrznych będzie wymagało zapewnienia przez powiat wkładu własnego. Warto mieć także na uwadze, że w ramach funduszy UE na lata 2014-2020 będą w dużym zakresie promowane projekty bardziej złożone, zintegrowane tzn. realizowane wspólnie przez kilka jednostek samorządu terytorialnego w formie różnego rodzaju partnerstw. Wszelkie dostępne środki inwestycyjne samorządu powiatowego powinny być zatem wykorzystywane przede wszystkim na zapewnienie współfinansowania projektów realizowanych ze środków Unii Europejskiej. Ponadto dla wielu działań, w proces rozwojowy powiatu należy zaangażować również środki podmiotów prywatnych (np. realizacja inwestycji w formule partnerstwa publiczno - prywatnego, środki inwestorów czy organizacji pozarządowych).

W razie potrzeby, Powiat Włoszczowski zobowiązuje się przeznaczać corocznie w swoim budżecie środki służące finansowaniu konkretnych projektów. Zakres i wielkość finansowania będą określane w uchwale budżetowej.

Do najważniejszych źródeł finansowych z których będzie można realizować działania zapisane w strategii zaliczyć należy:

- **budżet Powiatu Włoszczowskiego**
- projektowane aktualnie **krajowe i regionalne programy operacyjne** finansowane ze środków funduszy UE na lata 2014-2020; kluczowe dla rozwoju powiatu będą następujące programy operacyjne:

Tabela 15. Programy Operacyjne na lata 2014-2020

Lp.	Nazwa programu	Instytucja Zarządzająca	Wybrane Priorytety
1.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020	Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego	<ul style="list-style-type: none"> - Konkurencyjna gospodarka - Dziedzictwo naturalne i kulturowe - Nowoczesna komunikacja - Rozwój miast - Sprawne usługi publiczne - Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo - Włączenie społeczne i walka z ubóstwem - Otwarty rynek pracy
2.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020)	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	<ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich - Zwiększanie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami - Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem - Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym - Wspieranie włączenia społecznego ograniczania ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich
3.	Program Operacyjny „Rybacko i Morze” na lata 2014-2020	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	<ul style="list-style-type: none"> - Zatrudnienie i spójność terytorialna na obszarach rybackich (m.in. wsparcie na rzecz zintegrowanego rozwoju lokalnego)
4.	Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020 (PO PW)	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	<ul style="list-style-type: none"> - Innowacyjna Polska Wschodnia - Przedsiębiorcza Polska Wschodnia - Nowoczesna Infrastruktura Transportowa

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU WŁOSZCZOWSKIEGO NA LATA 2014-2020

5.	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (PO WER 2014-2020)	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, szereg Instytucji Pośredniczących, m.in. Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Edukacji Narodowej czy Wojewódzki Urząd Pracy	<ul style="list-style-type: none"> - Osoby młode na rynku pracy - Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji - Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju - Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa
6.	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, 2014-2020	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	<ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach - Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw
7.	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	<ul style="list-style-type: none"> - Zmniejszenie emisyjności gospodarki - Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu - Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej - Zwiększenie dostępności do transportowej sieci europejskiej - Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego - Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia
8.	Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji (Instytucja Pośrednicząca)	<ul style="list-style-type: none"> - Powszechny dostęp do szybkiego Internetu - E-Administracja i otwarty rząd - Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa

- środki budżetu państwa, m.in. z wielu **programów ministerialnych** (np. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Sportu i Turystyki czy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego) finansujące wiele obszarów, m.in.: drogi lokalne, bezpieczeństwo, sport, kultura czy edukacja
- środki **Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości** – na działania rozwojowe dla firm
- Środki **Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych** (PFRON)
- środki pochodzące z **Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego** w ramach których wydzielono kilkanaście programów (obszarów wsparcia), takich jak m.in.: ochrona środowiska, dziedzictwo kulturowe, zdrowie, wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego, godna praca i dialog trójstronny, a także współpraca samorządów w zakresie rozwoju regionów
- **Szwajcarsko-Polski Program Współpracy** (tzw. Fundusz Szwajcarski), z którego można dofinansować m.in. następujące obszary:
 - środowisko i infrastruktura (np. odbudowa, przebudowa i rozbudowa infrastruktury środowiskowej oraz poprawa stanu środowiska czy poprawa publicznych systemów transportowych)
 - sektor prywatny (m.in. poprawa środowiska biznesowego i dostępu do kapitału dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) czy rozwój sektora prywatnego i promocja eksportu MŚP)
 - rozwój społeczny i zasobów ludzkich (m.in. ochrona zdrowia czy poprawa opieki społecznej)
- środki **Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach**, które dofinansowują projekty o charakterze środowiskowym i ekologicznym w m.in. następujących dziedzinach: ochrona powierzchni ziemi, ochrona powietrza i klimatu czy ochrona przyrody i krajobrazu
- środki **Banku Gospodarstwa Krajowego**, np. kredyt inwestycyjny dla jst, który może być przeznaczony na różnorodne przedsięwzięcia i wydatki czy kredyt ze

środków Europejskiego Banku Inwestycyjnego na finansowanie rozwoju regionalnego, który współfinansuje projekty zgodne ze strategią rozwoju lokalnego w następujących sektorach, m.in: środowisko, infrastruktura, rozwój gospodarki opartej na wiedzy, edukacja czy zdrowie

- środki **sektora prywatnego** (np. inwestycje o charakterze pozabudżetowym, partnerstwo publiczno - prywatne czy środki organizacji pozarządowych)
- **inne, dostępne środki** finansujące działania prorozwojowe.

5 Plan Strategiczny

1. Misja Powiatu Włoszczowskiego

Misja Powiatu Włoszczowskiego konkretyzuje kierunek rozwoju oraz w zwięzły sposób precyzuje istotę działań powiatu i podstawowe funkcje do spełnienia na rzecz zaspokojenia potrzeb jego mieszkańców. Misja Powiatu Włoszczowskiego została sformułowana poniżej.

MISJĄ POWIATU WŁOSZCZOWSKIEGO JEST:

TWORZENIE MIEJSCA DOSTOSOWANEGO DO OCZEKIWAŃ SPOŁECZNYCH, WYPOSAŻONEGO W ROZWINIĘTĄ INFRASTRUKTURĘ (ZWŁASZCZA KOMUNIKACYJNĄ), CHARAKTERYZUJĄCEGO SIĘ TRWAŁYM WZROSTEM GOSPODARCZYM, OSIĄGNIĘTYM DZIĘKI OPTYMALNEMU WYKORZYSTANIU POTENCJAŁU W POSTACI KAPITAŁU SPOŁECZNEGO, POŁOŻENIA ORAZ POSIADANYCH ZASOBÓW (GŁÓWNIEM PRZYRODNICZO - KRAJOBRAZOWYCH I EDUKACYJNYCH), A PRZEZ TO ZAPEWNIAJĄCY PRACĘ ORAZ WYSOKI STANDARD ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

2. Priorytety rozwoju Powiatu Włoszczowskiego - cele strategiczne i operacyjne

Diagnoza stanu Powiatu Włoszczowskiego, wyniki badań ankietowych, analiza SWOT (czyli mocne i słabe strony powiatu oraz potencjalne szanse i zagrożenia rozwoju) oraz zidentyfikowane na ich podstawie potrzeby i problemy powiatu (i jego mieszkańców), a także Misja Powiatu Włoszczowskiego posłużyły jako podstawa do określenia celów strategicznych powiatu.

Cele strategiczne pozwalają skonstruować określoną koncepcję rozwoju, ale ich charakter jest ogólny. Dlatego też, do każdego z celów strategicznych przypisano zestaw celów operacyjnych, które precyzują, jak chcemy osiągnąć cele strategiczne. Cele strategiczne i operacyjne nie mają układu hierarchicznego – są względem siebie równoważne i komplementarne. Cele będą realizowane równocześnie, w zależności od dostępnych źródeł finansowania oraz zaangażowania się we wdrażanie strategii poszczególnych instytucji i podmiotów.

CELE STRATEGICZNE oraz CELE OPERACYJNE:

CEL STRATEGICZNY 1.
Podniesienie standardu życia mieszkańców oraz wzmocnienie integracji społecznej
<u>Cele Operacyjne:</u>
1.1. Poprawa jakości oraz dostępu do usług publicznych o charakterze społecznym
1.2. Wzrost zatrudnienia oraz rozwój przedsiębiorczości
1.3. Rozwój edukacji oraz podniesienie poziomu wykształcenia i kompetencji mieszkańców powiatu
1.4. Przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia oraz wzrost spójności społecznej
CEL STRATEGICZNY 2.
Rozwój lokalnej gospodarki oraz zwiększenie jej konkurencyjności
<u>Cele Operacyjne:</u>
2.1. Intensyfikacja współpracy na rzecz wzrostu gospodarczego oraz tworzenie przyjaznych warunków do inwestowania i rozwoju usług
2.2. Promocja powiatu

2.3. Wzrost efektywności oraz specjalizacji sektora rolnego

CEL STRATEGICZNY 3.

Kształtowanie przestrzeni funkcjonalnej i atrakcyjnej oraz zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów powiatu
--

Cele Operacyjne:

3.1. Usprawnienie funkcjonowania układu komunikacyjnego

3.2. Poprawa stanu oraz rozwój pozostałej infrastruktury kluczowej
--

3.3. Rozwój potencjału turystycznego i kulturowego oraz infrastruktury poprawiającej atrakcyjność sportowo-rekreacyjną powiatu
--

3. Wizja strategiczna rozwoju powiatu

Wizja rozwoju Powiatu Włoszczowskiego określa stan docelowy w 2020 r., do którego władze lokalne oraz jej partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanych zasobów własnych i szans pojawiających się w otoczeniu. Wizja odnosi się do celów strategicznych określonych w Strategii. Stan docelowy zawarty w wizji strategicznej przewiduje osiągnięcie trwałego, wielokierunkowego rozwoju powiatu.

Zakłada się, że w wyniku wdrożenia działań zaproponowanych w niniejszej strategii, nastąpi zauważalna poprawa sytuacji społeczno-gospodarczej w powiecie. Poniżej dokonano krótkiej projekcji pożądanego stanu rozwoju powiatu, do jakiego należy dążyć wdrażając poszczególne elementy strategii. Oczekuje się, że Powiat Włoszczowski w roku 2020 będzie:

• miejscem atrakcyjnym do zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczej i spędzania wolnego czasu • miejscem o dostępności i wysokiej jakości usług publicznych, zwłaszcza o charakterze społecznym • borykał się z niewielkim poziomem bezrobocia, ubóstwa i wykluczenia społecznego • miał dobrze wykształconych i aktywnych mieszkańców • miejscem pozwalającym realizować pomysły i aspiracje ludności

- dysponował konkurencyjną gospodarką, charakteryzującą się dużą ilością miejsc pracy i efektywnym rolnictwem
- przestrzeń bardziej estetyczną oraz funkcjonalną (m.in. komunikacyjnie)
- miejscem o czystym środowisku naturalnym i bogatych zasobach przyrodniczych będących bazą dla zrównoważonego rozwoju dla wielu funkcji gospodarczych
- posiadał własną, oryginalną i odpowiednio wypromowaną ofertę turystyczną, rekreacyjną i sportową

Sposób i zakres monitorowania zaplanowanych zmian został przedstawiony w rozdziale „System monitoringu Strategii oraz sposoby jej oceny”.

6 Plan Operacyjny

1. Kierunki działań i zadania w ramach wypracowanych celów operacyjnych

Cele operacyjne Strategii będą wdrażane poprzez zestaw działań i zadań. Poniżej dokonano charakterystyki celów operacyjnych, wskazując jednocześnie na zaplanowane kierunki działań w obrębie poszczególnych celów oraz propozycje zadań, możliwych do sfinansowania ze źródeł krajowych i zagranicznych. Przy wyborze głównych kierunków działań / zadań wzięto pod uwagę następujące kryteria:

- intensywność wpływu na osiągnięcie zakładanych celów Strategii
- kompleksowość zapewniającą realizację wizji strategicznej powiatu
- możliwość pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych
- akceptację społeczną i poziom zaspokojenia potrzeb mieszkańców
- określone możliwości finansowe powiatu.

CEL STRATEGICZNY 1. PODNIESIENIE STANDARDU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW ORAZ WZMOCNIENIE INTERGRACJI SPOŁECZNEJ

Cel Operacyjny nr 1.1.

Poprawa jakości oraz dostępu do usług publicznych o charakterze społecznym

Na uznanie danego obszaru za miejsce o wysokim standardzie życia jego mieszkańców ma wpływ bardzo duże elementów o charakterze m.in. instytucjonalnym, rynkowym, ale także np. psychologicznym. Jednym z istotnych elementów jest jakość i dostępność różnorodnych usług publicznych i rynkowych. Szczególną kategorię stanowią usługi publiczne o charakterze społecznym. Usługi społeczne stanowią szeroką kategorię. W powiecie włoszczowskim bardzo ważna wydaje się konieczność zwiększenia zaangażowania na rzecz poprawy stanu ochrony zdrowia, jakości administracji, kultury, szeroko rozumianego bezpieczeństwa mieszkańców, rozwoju e-usług, ale także zwiększenia funkcjonalności i dostępności do obiektów publicznych. Kluczowa wydaje się tutaj poprawa poziomu zdrowia, która jest istotnym zadaniem, stojącym przed organizatorami opieki zdrowotnej w powiecie. Niniejszy cel operacyjny skupia się na zapewnieniu wszystkim mieszkańcom powiatu dostępu do usług społecznych, w tym priorytetowo opieki medycznej, o wysokiej jakości.

Główne kierunki działań / propozycje zadań

Działania / zadania	Okres realizacji
Rozwój, modernizacja infrastruktury zdrowotnej poprawiającej dostępność i jakość świadczonych usług medycznych (m.in. poprzez rozbudowę lub modernizację obiektów ochrony zdrowia, zakup i modernizację sprzętu medycznego, wdrażanie systemów zarządzania jakością w placówkach zdrowotnych, itd.)	2014-2020
Realizacja działań i zadań wynikających z rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem Bezpieczniej”	2014-2015
Rozwój sprawnego systemu ochrony i zapobiegania nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska naturalnego (w tym tworzenie systemu ochrony przeciwpowodziowej i przeciwpożarowej)	2014-2020
Rozwój instytucji kultury (m.in. modernizacja niezbędnej infrastruktury, doposażenie w niezbędny sprzęt, wspieranie	2014-2020

najważniejszych imprez kulturalnych)	
Budowanie partnerstw ponadlokalnych w rozwiązywaniu wspólnych problemów (m.in. z gminami, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami)	2014-2020
Informatyzacja administracji lokalnej (powiat, poszczególne gminy)	2014-2020
Rozbudowa, przebudowa i ułatwienie dostępu do budynków użyteczności publicznej	2014-2020
Wsparcie i działania rozwojowe na rzecz Zespołu Opieki Zdrowotnej we Włoszczowie (m.in. dotacja powiatu na remont oddziałów szpitalnych: wewnętrznych (I i II), rehabilitacji oraz na zakup histeroskopu, aparatu usg oraz osprzętu do laparoskopu)	2014-2020
„Lokalnie decydujemy razem” – wzmocnienie działań jst dla lokalnej społeczności <i>Projekt będzie realizowany w partnerstwie z gminą Secemin, gminą Kluczewsko oraz STIWEK Fundacją na Rzecz Społeczeństwa, Tolerancji, Integracji, Wolności, Edukacji, Kultury i Stowarzyszeniem Rozwoju Gminy Secemin. Celem projektu jest wsparcie jst w zakresie wdrożenia standardów współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi. Działania zawierają wspólne opracowywanie dokumentów strategicznych, szkolenia oraz powołanie Międzygminnego Centrum Organizacji Pozarządowych.</i>	2014-2015
Budowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego: projekty „e-świętokrzyskie Budowa Systemu Informacji Przestrzennej Województwa Świętokrzyskiego” oraz „e-świętokrzyskie Rozbudowa infrastruktury informatycznej jst”	2014
Utrzymanie systemów informatycznych i programów komputerowych (strona internetowa, BIP, LEX) w Starostwie Powiatowym	2014-2020
Obsługa informatyczna Domu Pomocy Społecznej	2014-2020
Powierzenie prowadzenia biblioteki powiatowej gminie Włoszczowa – udostępnienie mieszkańcom biblioteki powiatowej	2014
Audyt związany z utrzymaniem i re certyfikacją certyfikatu jakości (jakość usług Starostwa Powiatowego we Włoszczowie)	2014-2018
Dotacja powiatu dla Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej na zakup samochodu pożarniczego	2014
Monitorowanie instalacji SAP – powiadomienie drogą telekomunikacyjną i radiową jako element bezpieczeństwa pożarowego w Domu Pomocy Społecznej	2014-2020

Instalacja fotoogniw w Domu Pomocy Społecznej	2014
Termomodernizacja budynku Starostwa Powiatowego oraz zakup i montaż windy w budynku Starostwa	2014
Termomodernizacja budynków Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 we Włoszczowie oraz Zarządu Dróg Powiatowych we Włoszczowie	2015-2020

Cel Operacyjny nr 1.2.

Wzrost zatrudnienia oraz rozwój przedsiębiorczości

Bezrobocie to jeden z najważniejszych problemów w Powiecie Włoszczowskim. Wynikające z braku zatrudnienia beznadziejność, bieda, utrata bezpieczeństwa, niemożność zapewnienia bytu sobie i rodzinie, a także brak możliwości rozwijania zainteresowań i spełniania ambicji zawodowych, prowadzą nierzadko do poważnych dramatów życiowych wielu ludzi. Zjawisko to ma zawsze bardzo negatywne skutki dla społeczeństwa, takie jak: duże koszty świadczeń socjalnych, niewykorzystanie zdolności do pracy bezrobotnych, poczucie zagrożenia utratą pracy ludzi zatrudnionych i niebezpieczeństwo zwiększenia się zjawisk niepożądanych (np. alkoholizm czy przestępczość).

Bezrobocie to okres, kiedy w gospodarce liczba miejsc pracy jest mniejsza, niż liczba osób jej potrzebujących. Czynniki, które w istotny sposób wpływają na ograniczenie poziomu bezrobocia są rozwój przedsiębiorczości, sprawnie funkcjonujące służby zatrudnienia oraz dostęp bezrobotnych do aktywnych form zatrudnienia.

Wskaźnik przedsiębiorczości w powiecie jest niższy od średniej dla województwa i dla kraju. Wpływa to negatywnie na poziom zatrudnienia w sektorze pozarolniczym i w konsekwencji prowadzi do coraz większego uzależnienia mieszkańców od sfery socjalnej. Z drugiej strony, powiat posiada znaczący potencjał do rozwoju sektora małej i średniej przedsiębiorczości i należy to wykorzystać.

Innym ważnym czynnikiem decydującym o poziomie zatrudnienia są sprawnie funkcjonujące służby zatrudnienia oraz dostęp bezrobotnych do aktywnych form zatrudnienia. Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy to kluczowe zadania samorządu powiatowego. Zadania te wykonywane są zarówno

przez publiczne instytucje, w tym przede wszystkim powiatowy urząd pracy, jak i niepubliczne służby zatrudnienia (m.in. agencje pośrednictwa pracy, agencje doradztwa personalnego i poradnictwa zawodowego oraz agencje pracy tymczasowej). Dostęp bezrobotnych lub osób zagrożonych bezrobociem do różnych instrumentów aktywizacji zawodowej pozostaje w dalszym ciągu niski i poprawa sytuacji w tym zakresie powinna być jednym z głównych kierunków działań samorządu powiatowego. W tym celu należy dążyć nie tylko do zwiększenia środków na finansowanie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, ale również starać się rozszerzać ofertę służb zatrudnienia, jednocześnie podnosząc jej jakość, dostosowując ją przede wszystkim do warunków i potrzeb lokalnego rynku pracy.

Główne kierunki działań / propozycje zadań

Działania / zadania	Okres realizacji
Wsparcie nowo powstających mikroprzedsiębiorstw, w tym w szczególności na obszarach wiejskich (poprzez system szkoleń i doradztwa, dotacje inwestycyjne itp.)	2014-2020
Promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia (poprzez m.in. kampanie informacyjno-edukacyjne, szkolenia, dobre praktyki)	2014-2020
Rozwój instytucji otoczenia biznesu oraz organizacji wspierających przedsiębiorczość (np. powołanie powiatowego inkubatora przedsiębiorczości)	2014-2020
Aktywizacja środowisk i podniesienie poziomu współpracy jednostek samorządowych oraz organizacji otoczenia biznesu w zakresie wspierania przedsiębiorczości	2014-2020
Wsparcie systemowe publicznych i niepublicznych instytucji rynku pracy (m.in. doskonalenie struktur organizacyjnych, rozwój instrumentów analitycznych rynku pracy, szkolenia i doskonalenie zawodowe pracowników służb zatrudnienia, wyposażenie w odpowiednie narzędzia i systemy informatyczne)	2014-2020
Rozwój i doskonalenie usług świadczonych przez instytucje rynku pracy, w tym instrumentów aktywizacji zawodowej (poradnictwo zawodowe, szkolenia i przekwalifikowania, pośrednictwo pracy, staże i praktyki zawodowe, elastyczne formy zatrudnienia, wolontariat)	2014-2020
Aktywne uczestnictwo instytucji rynku pracy z powiatu w ogólnopolskich i regionalnych programach aktywizacji zawodowej (ujętych w krajowych i regionalnych planach działań na rzecz zatrudnienia)	2014-2020
Współpraca i projekty partnerskie instytucji na rzecz poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy (partnerstwa i porozumienia)	2014-2020

Powiatowego Urzędu Pracy podpisywane m.in. z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorstwami oraz gminnymi ośrodkami pomocy społecznej)	
„Młodzi na start” – poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej	2014
„Aktywnie w przyszłość” – aktywizacja zawodowa osób długotrwale bezrobotnych	2014-2015

Cel Operacyjny nr 1.3.

Rozwój edukacji oraz podniesienie poziomu wykształcenia i kompetencji mieszkańców powiatu

Edukacja stanowi jedną z najważniejszych usług o charakterze społecznym. Generalnie, stan bazy edukacyjnej w powiecie włoszczowskim można uznać za dobry. Budowanie konkurencyjności powiatu wymaga jednak aktywnego i dobrze wykształconego społeczeństwa. Świadome i dobrze wyedukowane społeczeństwo jest obecnie najważniejszym zasobem gospodarki opartej na wiedzy i informacji. W powiecie włoszczowskim notuje się niższy poziom wykształcenia niż średnie wartości dla kraju i województwa, pomimo znacznego postępu, jaki dokonał się w tym zakresie na przestrzeni ostatnich lat oraz dosyć dobrego wyposażenia powiatu w infrastrukturę edukacyjną. Gorzej wypada wskaźnik komputeryzacji dla powiatu, zwłaszcza w przypadku szkół ponadgimnazjalnych.

Słabe wykształcenie ogranicza aktywność gospodarczą i społeczną mieszkańców oraz sprzyja zjawiskom powstawania ubóstwa i wykluczania społecznego. Należy zatem dążyć do stałego podnoszenia wskaźników wykształcenia mieszkańców, szczególnie poprzez ograniczanie barier edukacyjnych występujących na obszarach wiejskich. Podnoszenie wykształcenia mieszkańców powinno odbywać się na wszystkich poziomach edukacji i obejmować zarówno proces kształcenia w systemie szkolnym, jak i pozaszkolnym. Działania w zakresie edukacji powinny być nakierowane przede wszystkim na rzecz jakości kształcenia i wsparcia młodzieży, w tym młodzieży najbardziej uzdolnionej.

Główne kierunki działań / propozycje zadań

Działania / zadania	Okres realizacji
Podnoszenie jakości kształcenia w szkołach (m.in. doskonalenie kadr nauczycielskich, innowacyjne programy nauczania, komputeryzacja i doposażenie szkół w niezbędny sprzęt, wymiana młodzieży i współpraca międzynarodowa szkół)	2014-2020
Wspieranie finansowe uczniów o najlepszych wynikach nauczania w szkołach powiatowych poprzez programy stypendialne oraz system nagród	2014-2020
Promocja różnych form edukacji pozaszkolnej (np. kształcenie ustawiczne osób starszych)	2014-2020
Rozwój i poprawa stanu obiektów oświatowych, w tym sportowych obiektów przyszkolnych - dostosowanie obiektów edukacyjnych do nowoczesnych standardów i potrzeb	2014-2020
Rozwijanie nowoczesnych metod kształcenia e-learning (m.in. formy nauki na odległość, organizacja kursów e-learningowych)	2014-2020
Rozwój form doradztwa zawodowego dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz doradztwa w zakresie wyboru dalszych kierunków kształcenia (m.in. prelekcje dla uczniów prowadzonych przez przedstawicieli wyższych uczelni na temat charakterystyk studiów na poszczególnych uczelniach, spotkania (w formie doradztwa) z przedstawicielami agencji zatrudnienia oraz powiatowego urzędu pracy na temat atrakcyjności na rynku pracy absolwentów wybranych kierunków)	2014-2020
„Zawodowcy z Włoszczowy” – podniesienie kwalifikacji zawodowych uczniów techników	2014-2015
„Szansa na sukces zawodowy” Uczenie się przez całe życie – Leonardo da Vinci Mobilność – Szkolenie praktyczne uczniów poprzez organizację praktyk i stażów	2014-2015
„Park młodego naukowca” – zagospodarowanie terenu obiektu wokół I LO (m.in. boisko wielofunkcyjne, bieżnia, szachy terenowe, gry stolikowe, ogólnodostępny Internet)	2014
Korzystanie młodzieży z basenu na lekcjach W-F – realizacja zajęć edukacyjnych	2014-2020
Wynajem hali na lekcje W-F z młodzieżą – realizacja zajęć edukacyjnych	2014-2020
Przyciągnięcie na teren powiatu szkolnictwa wyższego (filie, oddziały zamiejscowe)	2014-2020

Cel Operacyjny nr 1.4.**Przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia oraz wzrost spójności społecznej**

Wykluczenie społeczne to brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, a w szczególności dla osób ubogich.

Pomimo, iż w ostatnich latach liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej w powiecie spadła to problemy społeczne nadal dotyczą sporą część mieszkańców powiatu. Duża grupa osób utrzymuje się ze źródeł niezarobkowych (emerytura, renta), a dochody z pracy mieszkańców powiatu są niższe od średniej krajowej. W Powiecie Włoszczowskim za główne przyczyny wykluczenia uznać należy ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność oraz różne formy patologii społecznej. Ważne jest również możliwie szerokie wsparcie dla pokrzywdzonych dzieci. Ponadto, z przeprowadzonej diagnozy sytuacji w powiecie wynika, że na terenie powiatu włoszczowskiego zachodzą będą niekorzystne procesy demograficzne (m.in. spadek liczby ludności, wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, pogłębienie się procesu starzenia się społeczeństwa czy spadek liczby urodzeń). Prognozowane procesy demograficzne, wpłyną w znaczący sposób na zjawiska społeczne w powiecie.

W celu ograniczenia występujących problemów społecznych w ramach niniejszego celu operacyjnego będą realizowane działania ukierunkowane na poprawę stanu i wzmocnienie procesów spójności społecznej w powiecie. Głównym kierunkiem działań będzie wyrównywanie szans osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz pomoc osobom najbardziej dotkniętym tym zjawiskiem. Będzie się to odbywało w ramach przed wszystkim efektywnie prowadzonej polityki społecznej.

Główne kierunki działań / propozycje zadań

Działania / zadania	Okres realizacji
Opracowanie i wdrożenie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Włoszczowskiego – dokumentu strategicznego wskazującego cele, kierunki rozwojowe oraz działania w zakresie polityki społecznej	2014-2020
Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (m.in. poprzez rozwój form aktywnej integracji)	2014-2020
Rozwój systemu pomocy społecznej (m.in. poprzez wzmocnienie jakości kadr, rozwój i poprawę standardu infrastruktury, rozwój	2014-2020

środowiskowych form wsparcia, rozwój różnych form ekonomii społecznej)	
Optymalizacja warunków bytowych w jednostkach organizacyjnych powiatu działających na rzecz osób wykluczonych	2014-2020
Wzmocnienie powiatowego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną - promocja idei rodzicielstwa zastępczego (m.in. tworzenie warunków do powstawania i działania rodzinnych form opieki zastępczej, działania mające na celu organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, przez m.in. specjalistyczne poradnictwo, a także organizowanie i finansowanie szkoleń dla funkcjonujących i potencjalnych instytucji rodzicielstwa zastępczego, promocja idei rodzicielstwa zastępczego: artykuły w prasie lokalnej czy ulotki i broszury informacyjne)	2014-2020
Organizacyjne i finansowe wspieranie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych (m.in. w ramach warsztatów terapii zajęciowej)	2014-2020
„Uwierz w siebie. Program aktywizacji podopiecznych PCPR we Włoszczowie”	2014
Dostawa materiałów medycznych – zapewnienie odpowiedniej opieki medycznej podopiecznym Domu Pomocy Społecznej	2014-2020
Porozumienia z innymi jst na utrzymanie dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych i rodzinach zastępczych – zapewnienie opieki dzieciom	2014-2020
Świadczenia społeczne dla dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych i rodzinach zastępczych – zapewnienie opieki dzieciom	2014-2020
Przebudowa kotłowni i systemu podgrzewania wody w Domu Pomocy Społecznej	2014
Dofinansowanie do prowadzenia stołówki Brata Alberta we Włoszczowie (dla Gminy Włoszczowa)	2014

CEL STRATEGICZNY 2. ROZWÓJ LOKALNEJ GOSPODARKI ORAZ ZWIĘKSZENIE JEJ KONKURENCYJNOŚCI

Cel Operacyjny nr 2.1.

Intensyfikacja współpracy na rzecz wzrostu gospodarczego oraz tworzenie przyjaznych warunków do inwestowania i rozwoju usług

Do czynników, które w istotny sposób wpływają na rozwój lokalnej gospodarki są: pogłębiona współpraca wielu środowisk lokalnych i wykorzystanie potencjału

kapitału społecznego, inwestowanie oraz tworzenie odpowiednich do niego warunków, a także rozwój sektora usług.

Waga i znaczenie inwestycji dla rozwoju danego obszaru są ogromne. Brak efektywnych inwestycji powoduje bezrobocie i utratę trwałego wzrostu gospodarczego. Podstawowym celem polityki inwestycyjnej powinno być powiększenie efektu wszystkich inwestycji i maksymalne przyspieszenie rozwoju gospodarczego. Inwestycje wymagają dostępnych i uzbrojonych gruntów o odpowiednim przeznaczeniu, budynków, lokali oraz załatwienia niezbędnych formalności (m.in. zakup gruntów czy uzyskanie pozwolenia na budowę). Prowadzenie przyjaznej polityki dla inwestorów oraz pozyskanie dużych inwestorów zewnętrznych to jeden z najważniejszych celów rozwojowych powiatu. Ważny jest również obszar usług rynkowych, gdyż najbardziej konkurencyjne i innowacyjne gospodarki charakteryzują się doskonale rozwiniętym sektorem usług.

Ponadto, cel ten ma spowodować, żeby współpraca z przedsiębiorcami na poziomie powiatu była systematyczniejsza oraz intensywniejsza, a także pozwalała poznać oczekiwania i największe bolączki dotyczące prowadzenia działalności biznesowej. Istotne jest również wsparcie doradcze i informacyjne powiatu na rzecz przedsiębiorców.

Główne kierunki działań / propozycje zadań

Działania / zadania	Okres realizacji
Stworzenie Powiatowego Forum Przedsiębiorców – cykliczne spotkania przedstawicieli władz samorządowych oraz przedsiębiorców w celu bliższego zapoznania się, wymiany doświadczeń w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej itd. - z udziałem gości specjalnych: np. przedstawicieli instytucji typu ZUS czy Urząd Skarbowy, parlamentarzystów, ale także organizacji pracodawców	2014-2020
Aktywne wspieranie przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków prorozwojowych (ułatwianie dostępu do informacji i wiedzy na temat dostępnych instrumentów rozwoju firmy: strona internetowa powiatu, organizacja otwartych spotkań dla przedsiębiorców ze specjalistami)	2014-2020

Współpraca samorządu powiatowego ze środowiskiem biznesowym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii (m.in. poprzez bieżące przysyłanie przedsiębiorcom drogą mailową ważnych informacji dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej – terminy podatkowe, nabory wniosków dla przedsiębiorstw w ramach programów finansowych, zmiany w przepisach, organizowane szkolenia i konferencje itp.)	2014-2020
Rozwój współpracy instytucjonalnej na rzecz rozwoju gospodarczego (np. wymiana informacji, tworzenie partnerstw skupiających sektor publiczny, społeczny i gospodarczy, organizacja wspólnych targów)	2014-2020
Współdziałanie z gminami w zakresie kompleksowego przygotowania terenów inwestycyjnych	2014-2020
Uporządkowanie gospodarki nieruchomościami (m.in. stworzenie i informatyzacja centralnej bazy danych, tworzenie centralnego zasobu geodezyjnego oraz katastru nieruchomości, przygotowanie opracowań dotyczących koncepcji zagospodarowania terenu oraz stref inwestycyjnych)	2014-2020
Utworzenie specjalnego obszaru - „Specjalnej Strefy Ekonomicznej” (wprowadzanie preferencyjnych warunków funkcjonowania dla firm w zakresie np. zwolnień podatkowych chcących lokalizować swój biznes na terenie powiatu)	2015-2020

Cel Operacyjny nr 2.2.

Promocja powiatu

Jednym z czynników wpływających pozytywnie na atrakcyjność gospodarczą powiatu jest aktywnie prowadzona działalność promocyjna. Promocja powinna być ukierunkowana na pokazanie głównych atutów powiatu i powinna być skierowana do konkretnych odbiorców (m.in. do inwestorów czy turystów). Działania promocyjne powinny być prowadzone z wykorzystaniem różnorodnych technik i narzędzi. Nieodłącznym elementem działań promocyjnych powinien być rozwój współpracy międzynarodowej powiatu. Dobrze zorganizowana i prowadzona współpraca międzynarodowa jest doskonałym narzędziem wymiany doświadczeń i wiedzy w różnych aspektach życia społeczno-gospodarczego powiatu. Dzięki aktywnej współpracy międzynarodowej możliwy również jest transfer wiedzy i dobrych praktyk, a także rozszerzają się możliwości uzyskania dodatkowych środków na rozwój społeczności lokalnej. Promocja powiatu to jeden z kluczowych elementów budowania jego atrakcyjności inwestycyjnej.

Główne kierunki działań / propozycje zadań

Działania / zadania	Okres realizacji
Promocja gospodarcza powiatu (m.in. misje gospodarcze, imprezy targowo - wystawiennicze, seminaria i konferencje) - działania podejmowane przy współpracy z przedsiębiorcami	2014-2020
Utworzenie i promowanie portalu internetowego firm Powiatu Włoszczowskiego wraz z wykorzystaniem dostępnych mediów społecznościowych (m.in. utworzenie obcojęzycznej wersji portalu np. angielskiej lub niemieckiej, promocja portalu na facebook'u)	2014-2020
Stworzenie bazy danych o terenach inwestycyjnych	2014-2020
Rozwój współpracy instytucjonalnej (np. wymiana informacji, tworzenie partnerstw skupiających sektor publiczny, społeczny i gospodarczy, organizacja wspólnych targów)	2014-2020

Cel Operacyjny nr 2.3.**Wzrost efektywności oraz specjalizacji sektora rolnego**

Sektor rolny zajmuje ciągle bardzo ważną pozycję w gospodarce Powiatu Włoszczowskiego. Odsetek osób pracujących w rolnictwie wynosi ok. 50% ogółu pracujących w powiecie. Sektor ten charakteryzuje się jednak coraz niższymi dochodami i jest w dużym stopniu zdominowany przez małe gospodarstwa rolne. Gospodarstwa te produkują głównie na własne potrzeby i w dużym stopniu uzależnione są od dochodów socjalnych (tj. emerytur, rent i dopłat bezpośrednich). Zakłada się, że poprawa dochodowości gospodarstw rolnych będzie jednym z podstawowych warunków podniesienia konkurencyjności lokalnej gospodarki. Z jednej strony rynek i konkurencja zmuszą wiele gospodarstw rolnych do zaprzestania swojej działalności, natomiast z drugiej powinien nastąpić powolny proces konsolidacji i specjalizacji sektora rolnego w powiecie.

Ważne jest, aby działania na rzecz rolnictwa nie tylko łagodziły trudne procesy restrukturyzacyjne, ale również przyczyniały się do zwiększenia konkurencyjności i specjalizacji gospodarstw większych, zdolnych utrzymać się na rynku i dostosować się do wymogów Wspólnej Polityki Rolnej. Należy również zadbać o rozwój gospodarstw mniejszych, widząc dla nich szanse przetrwania w takich obszarach jak: agroturystyka, rolnictwo ekologiczne oraz produkcja energii odnawialnej.

Główne kierunki działań / propozycje zadań

Działania / zadania	Okres realizacji
Pośrednictwo informacyjne powiatu na temat działań wspierających rozwój i unowocześnianie rolnictwa, zwłaszcza dotyczące możliwości związanych z realizacją PROW na lata 2014-2020 (m.in. organizacja spotkań, zamieszczanie informacji na stronie internetowej powiatu)	2014-2020
Wspieranie procesu zwiększania powierzchni gospodarstw rolnych (m.in. scalanie gruntów)	2014-2020
Wspieranie procesu różnicowania działalności gospodarstw rolnych (m.in. szkolenia przekwalifikowujące, agroturystyka, produkcja surowca energetycznego, drobne przetwórstwo produktów rolnych i leśnych, zalesianie gruntów rolnych)	2014-2020
Rozwój rolnictwa ekologicznego (m.in. zmiana metody upraw, certyfikacja produkcji, promocja oraz sprzedaż produktów)	2014-2020
Współpraca i wsparcie instytucji otoczenia rolnictwa (np. zrzeszanie się rolników, grupy producenckie, infrastruktura skupu i przetwórstwa produktów rolnych)	2014-2020
Podwyższenie wiedzy i kwalifikacji rolników (w tym rolników młodych) w zakresie prowadzenia gospodarstwa i jego modernizacji (m.in. usługi doradcze oraz poradnictwo)	2014-2020

**CEL STRATEGICZNY 3.
KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI FUNKCJONALNEJ
I ATRAKCYJNEJ ORAZ ZWIĘKSZENIE EFEKTYWNOŚCI
WYKORZYSTANIA POTECŃJAŁÓW POWIATU**

Cel Operacyjny nr 3.1.

Usprawnienie funkcjonowania układu komunikacyjnego

Dobry stan infrastruktury, w tym drogowej jest współcześnie jednym z podstawowych wymogów cywilizacyjnych. W Powiecie Włoszczowskim do kluczowych kwestii rozwojowych o charakterze przestrzennym zalicza się zapewnienie lokalnej społeczności odpowiedniej jakości infrastruktury drogowej (wraz z elementami towarzyszącymi takimi jak chodniki, oświetlenie, przepusty czy parkingi) umożliwiającej bezpieczne i komfortowe użytkowanie. Pomimo, iż w ostatnich latach podjęto na terenie powiatu przedsięwzięcia poprawiające system komunikacyjny oraz stan dróg to nadal istnieje potrzeba budowy i modernizacji dróg oraz usprawnienia ruchu pieszego. Ważnym celem transportowym pozostaje cały

czas konieczność zwiększenia funkcjonalności układu komunikacyjnego w skali powiatu. Jednym z najważniejszych problemów komunikacyjnych od wielu lat w powiecie jest brak obwodnicy miasta Włoszczowa. Wybudowanie obwodnicy w zdecydowany sposób poprawiłoby warunki ruchu kołowego oraz zwiększyłoby bezpieczeństwo w ruchu drogowym w mieście Włoszczowa, gdyż tranzyt zostałby, w znaczącym zakresie, skierowany na obwodnicę zewnętrzną. Budowa obwodnicy to działanie, które wymaga jednak uwzględnienia w planach inwestycyjnych województwa świętokrzyskiego. Należy zatem wykorzystać wszelkie możliwości, które doprowadziłyby do realizacji tej ważnej dla powiatu oraz poszczególnych gmin inwestycji.

Do działań na rzecz usprawnienia układu komunikacyjnego w powiecie zaliczyć należy również budowę ścieżek rowerowych oraz wzrost dostępności i jakości usługi w zakresie komunikacji publicznej, głównie autobusowej.

Główne kierunki działań / propozycje zadań

Działania / zadania	Okres realizacji
Budowa, modernizacja, przebudowa wybranych elementów infrastruktury dróg powiatowych, w tym infrastruktury około drogowej	2014-2020
Realizacja ponadlokalnych zadań transportowych przy współpracy z innymi zarządcami dróg (np. działania na rzecz poprawy stanu dróg wojewódzkich i drogi krajowej)	2014-2020
Działania na rzecz zintegrowania systemu komunikacji publicznej (autobusowej) w obrębie powiatu (m.in. zwiększenie ilości oraz częstotliwości połączeń o charakterze międzygminnym)	2014-2020
Budowa chodnika przy drodze powiatowej nr 0401T w miejscowości Oleszno (odcinek od ul. Szkolnej do ul. Kieleckiej oraz odcinek w Olesznie wraz z kanałem burzowym)	2014
Dotacja dla Gminy Radków na realizację zadania przekazanego pn. „Przebudowa drogi powiatowej Nr 0237T na odcinku Radków - Kossów o długości 1 km oraz przebudowa drogi powiatowej Nr 0233T na odcinku Bałków-Dzierzgów	2014
Przebudowa drogi powiatowej Nr 0253T i 0254T na odcinku Stanowiska - Łapczyzna Wola o długości 1,5 km, Gmina Kluczewsko	2014
Przebudowa drogi powiatowej Nr 0265T Mieczyn – Występy na odcinku o długości 820 mb, Gmina Krasocin	2014

Przebudowa skrzyżowania ulic Wschodniej i Kusocińskiego we Włoszczowie	2014
Przebudowa ul. Wiśniowej na odcinku od ul. Partyzantów do ul. 1-go Maja, oraz budowa prawoskrętu z ul. Wiśniowej na ul. 1-go Maja we Włoszczowie	2014
Wykonanie dokumentacji projektowej na przebudowę drogi powiatowej nr 0401T Oleszno – Zabrody, Gmina Krasocin	2014
Wykonanie przepustów na rzece Nowa Czarna w km 1+902; w km 0+905; w km 1+633; w km 3+030; drogi powiatowej Nr 0402T Jakubów – Wojciechów	2014
Wykonanie przepustu na drodze powiatowej Nr 0402T Jakubów – Wojciechów na rzece Nowa Czarna, Gmina Krasocin	2014
Budowa chodnika przy ul. Głowackiego we Włoszczowie	2014
Przebudowa ul. Kilińskiego od 1-go Maja do Wigury we Włoszczowie (oraz od Wigury do Sobieskiego)	2014
Przebudowa ul. Słonecznej w Czarnicy	2014
Budowa chodnika przy drodze powiatowej nr 0230T w miejscowości Żeliszawice, Gmina Secemin	2014
Przebudowa drogi powiatowej Nr 0229T w miejscowości Krzepin, Gmina Secemin	2014
Wykonanie odwodnienia drogi powiatowej Nr 0234T w miejscowości Kuczków (Gmina Secemin)	2014
Przebudowa drogi powiatowej Nr 0240T Moskorzew – Chebdzie, Gmina Moskorzew	2014
Przebudowa drogi powiatowej Nr 0249T Motyczno – Międzylesie w miejscowości Motyczno, Gmina Włoszczowa	2014
Przebudowa drogi powiatowej Nr 0223T Konieczno – Modrzewie w miejscowości Konieczno, Gmina Włoszczowa	2014
Budowa chodnika dla pieszych (z elementami odwodnienia) przy drodze powiatowej Nr 0264T od zjazdu na cmentarz w Skorkowie w kierunku wiaduktu kolejowego	2014
Wykonanie projektu budowlanego na przebudowę wiaduktu nad torami CMK w ciągu drogi powiatowej Nr 0257 Żeleźnica – Oleszno	2014
Budowa ścieżek rowerowych	2014-2020
Budowa obwodnicy miasta Włoszczowa	2014-2020

Cel Operacyjny nr 3.2.

Poprawa stanu oraz rozwój pozostałej infrastruktury kluczowej

Oczekiwania mieszkańców w stosunku do każdego samorządu są podobne - aktywne działania w kierunku poprawy obecnych warunków życia. W ostatnich

latach, na terenie powiatu doszło do wielu pozytywnych zmian w zakresie rozwoju infrastruktury, ale potrzeby dotyczące wyposażenia w podstawowe elementy infrastrukturalne są nadal znaczące. Najważniejsze braki należy wskazać w takich obszarach jak: sieć gazowa, mieszkalnictwo, infrastruktura ochrony środowiska (głównie kanalizacyjna), ale też dostęp do sieci internetowej.

Tylko kompleksowe podłączenie mediów jest w stanie zapewnić mieszkańcom powiatu życie i rozwój na odpowiednim poziomie. Bardzo ważne jest to, że pełne wyposażenie w infrastrukturę techniczną to obecnie nie tylko jeden z podstawowych wymogów cywilizacyjnych, ale także kluczowy warunek rozwoju gospodarczego. Brak lub niska jakość infrastruktury obniża zdolność do tworzenia nowych miejsc pracy oraz zmniejsza atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną powiatu. Ewentualne inwestycje na terenie powiatu przez zewnętrzne podmioty gospodarcze nie będą możliwe do przeprowadzenia bez stworzenia dla nich odpowiednich warunków w sferze infrastruktury. Należy podkreślić również, że obecnie wiele inwestycji w dziedzinie infrastruktury technicznej oznacza poprawę stanu środowiska naturalnego (m.in. sieć kanalizacyjna, odnawialne (ekologiczne) źródła energii), a więc życie w bardziej przyjaznym i zdrowym otoczeniu.

Główne kierunki działań / propozycje zadań

Działania / zadania	Okres realizacji
Budowa i rozwój sieci gazowej (m.in. budowa gazociągu, przyłączenie do sieci jak największej liczby mieszkańców, budowa stacji redukcyjno - pomiarowych)	2014-2020
Współdziałanie powiatu z gminami w zakresie poprawy stanu i rozwoju mieszkalnictwa (m.in. wsparcie prywatnych inwestycji mieszkaniowych, współpraca z gminami dotycząca usuwania azbestu z budynków mieszkalnych)	2014-2020
Informatyzacja powiatu (budowa szerokopasmowej infrastruktury dostępu do Internetu)	2014-2020
Współpraca z gminami oraz działania na rzecz poprawy stanu i rozwoju infrastruktury ochrony środowiska (przede wszystkim kanalizacyjnej, ale także w zakresie dywersyfikacji dostaw energii: promowanie i rozwój odnawialnych źródeł energii)	2014-2020
Współdziałanie z gminami w zakresie kompleksowego przygotowania terenów inwestycyjnych, oraz ich aktywna promocja wśród potencjalnych inwestorów	2014-2020

Cel Operacyjny nr 3.3.**Rozwój potencjału turystycznego i kulturowego oraz infrastruktury poprawiającej atrakcyjność sportowo - rekreacyjną powiatu**

Turystyka (szeroko rozumiana) to jeden z najbardziej pożądaných w Powiecie Włoszczowskim kierunków rozwojowych. Do barier ograniczających rozwój sektora turystycznego w powiecie zaliczyć należy zły stan materialny wielu obiektów zabytkowych oraz braki i ciągle niewystarczające wyposażenie w podstawową infrastrukturę turystyczną. Dotyczy to zarówno infrastruktury publicznej (np. ścieżki rowerowe), jak i infrastruktury będącej w dyspozycji sektora prywatnego i obejmującej głównie bazę noclegową i gastronomiczną. Dlatego też, należy podjąć znaczące działania w celu lepszego wyposażenia powiatu w podstawową infrastrukturę turystyczną. W realizacji celu należy wykorzystać walory powiatu i związane z nimi możliwości, takie jak: dogodne położenie, zasoby przyrodniczo - krajobrazowe czy bogactwo zabytków. Powiat należy także uatrakcyjnić poprzez rozwój infrastruktury sportowo - rekreacyjnej, z której będą mogli korzystać również mieszkańcy.

Od skuteczności i efektów w zakresie rozwoju turystyki zależy sukces innych zaplanowanych działań, szczególnie tych odnoszących się do rozwoju przedsiębiorczości i różnicowania działalności na obszarach wiejskich. W wyniku realizacji celu w powiecie włoszczowskim powinna powstać kompleksowa i spójna oferta atrakcji i usług oferowanych na jego obszarze, służąca zaspokojeniu różnorodnych potrzeb mieszkańców i odwiedzających.

Główne kierunki działań / propozycje zadań

Działania / zadania	Okres realizacji
Rozwój publicznej infrastruktury turystycznej (m.in. ścieżki rowerowe, szlaki turystyczne, ścieżki edukacyjno - przyrodnicze)	2014-2020
Odnowa w celach turystycznych miejsc i obiektów zabytkowych	2014-2020
Powstanie i poprawa stanu istniejących obiektów pełniących funkcje sportowe i rekreacyjne	2014-2020
Wspieranie rozwoju bazy noclegowo-gastronomicznej w powiecie (głównie poprzez współpracę z lokalnymi przedsiębiorcami)	2014-2020

Tworzenie i rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności agroturystycznej	2014-2020
Organizacja oraz wsparcie inicjatyw dotyczących rozwoju różnych form turystyki i rekreacji (m.in. rajdy rowerowe, imprezy sportowe i kulturalne, zawody sportowe)	2014-2020
Promocja turystyczna powiatu, również w skali kraju oraz poza jego granicami (m.in. działalność punktów informacji turystycznej, strona internetowa powiatu, publikacja przewodników, folderów, broszur itp., kampanie promocyjne w prasie i telewizji, udział w targach i wystawach)	2014-2020
Rozwój współpracy i partnerstwa na rzecz rozwoju turystyki (współpraca z gminami, organizacjami pozarządowymi czy przedsiębiorcami)	2014-2020
Aktywne wspieranie partnerstwa i inicjatyw oddolnych na rzecz rozwoju turystycznego powiatu i poszczególnych gmin (w tym Lokalnych Grup Działania w ramach Inicjatywy Leader)	2014-2020
„Park młodego naukowca” – zagospodarowanie terenu obiektu wokół I LO (m.in. boisko wielofunkcyjne, bieżnia, szachy terenowe, gry stolikowe, obiekty małej architektury, estetycznie zagospodarowany teren zielony, organizacja imprez, w tym festiwalu naukowo – rekreacyjnego, promocja obszaru, ekspozycja muzealna na powietrzu, oznakowanie i promocja pomnika przyrody – topoli czarnej – rosnącej przy Domu Kultury we Włoszczowie	2014

2. Schemat Strategii - kluczowe elementy

7 Nawiązanie do strategicznych dokumentów wyższego rzędu na poziomie województwa, kraju oraz Unii Europejskiej

Strategia Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego na lata 2014–2020 jest dokumentem programowym, który integruje potrzeby społeczności lokalnej w zakresie ładu społecznego, gospodarczego oraz przestrzennego. W swoich założeniach strategia powiatowa bazuje na dokumentach strategicznych będących podstawą polityki rozwoju zarówno na poziomie regionalnym, krajowym, jak i europejskim. Zgodność i komplementarność Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego z dokumentami strategicznymi województwa, kraju oraz Unii Europejskiej jest jednym z warunków koniecznych dla jej skutecznej realizacji.

Strategia powiatowa wpisuje się w priorytety i kierunki rozwojowe zapisane w – najważniejszych dokumentach dotyczących polityki rozwoju oraz najistotniejszych z punktu widzenia rozwoju Powiatu Włoszczowskiego - dokumentach strategicznych takich jak:

- 1) **EUROPA 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu**
- 2) **Strategia Rozwoju Kraju 2020**
- 3) **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie**
- 4) **Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020**
- 5) **Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020.**

1. EUROPA 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020 jest najważniejszym dokumentem strategicznym Unii Europejskiej dotyczącym koncepcji jej rozwoju. Europa 2020 to wizja społecznej gospodarki rynkowej dla Europy XXI wieku. Dokument obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- **rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji (obszary priorytetowe: Innowacje, Edukacja, Społeczeństwo Cyfrowe)**

- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej) obszary priorytetowe: Klimat, Energia i Mobilność oraz Konkurencyjność)
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną (obszary priorytetowe: Zatrudnienie i Umiejętności oraz Walka z ubóstwem).

W Strategii Europa 2020 wytyczono również kilka nadrzędnych, wymiernych celów UE, do których zaliczono m.in. wzrost wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat, ograniczenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, zwiększenie liczby osób z wyższym wykształceniem oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem.

Cele i działania Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego są zgodne z priorytetami i celami UE wskazanymi w dokumencie „Europa 2020”. Do kierunków rozwoju powiatu najbardziej komplementarnych z kierunkami Unii Europejskiej zaliczyć należy: rozwój edukacji oraz podniesienie poziomu wykształcenia, wzrost zatrudnienia, przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego oraz zwiększenie konkurencyjności gospodarki.

2. Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazująca strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe. Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne:

- I. Sprawne i efektywne państwo
- II. Konkurencyjna gospodarka
- III. Spójność społeczna i terytorialna

~ w obszarach tych koncentrować się będą główne działania oraz interwencje niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

Celem głównym Strategii jest „wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności”.

W Strategii Rozwoju Kraju wskazano bardzo wiele celów i priorytetów rozwojowych, w które w większości wpisują się cele strategiczne oraz operacyjne strategii powiatowej. Do priorytetowych kierunków interwencji publicznej Strategii Rozwoju Kraju, z którymi najbardziej są powiązane kierunki rozwojowe Powiatu Włoszczowskiego zaliczają się:

- Zwiększenie efektywności instytucji publicznych
- Zapewnienie ładu przestrzennego
- Rozwój kapitału społecznego
- Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela
- Zwiększenie produktywności gospodarki
- Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno -
spożywczego
- Zwiększanie aktywności zawodowej
- Poprawa jakości kapitału ludzkiego
- Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej
- Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu
- Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych
- Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych
- Udrożnienie obszarów miejskich
- Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych
wykluczeniem społecznym
- Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych
- Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych
- Zwiększenie spójności terytorialnej.

3. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie" (KSRR) jest dokumentem, określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu.

Celem strategicznym polityki regionalnej, określonym w KSRR, jest „Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym”. KSRR ustala trzy cele szczegółowe polityki regionalnej do 2020 roku:

- Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”)
- Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych („spójność”)
- Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Cele określone w Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego są w pełni zgodne z celami strategicznymi polityki regionalnej przyjętymi w KSRR. Założenia rozwojowe powiatu są najbardziej zbieżne z następującymi kierunkami działań zawartymi w KSRR:

- Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi
- Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe (m.in. usługi edukacyjne i szkoleniowe, medyczne czy komunikacyjne)
- Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno – gospodarcze

- Zwiększanie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności
- Wzmocnienie strategicznego wymiaru polityki regionalnej
- Poprawa jakości zarządzania politykami publicznymi, w tym ich właściwe ukierunkowanie terytorialne
- Wspomaganie budowy kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego w oparciu o sieci współpracy między różnymi aktorami polityki regionalnej.

4. Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

Strategia rozwojowa dla Polski Wschodniej, adekwatnie identyfikując kluczowe wyzwania rozwojowe stojące przed makroregionem i sposób ich zaadresowania, powinna wpisywać się w najważniejsze uwarunkowania krajowe i europejskie, tak aby mogła stanowić podstawę dla planowania skutecznych działań o charakterze operacyjnym. Celem głównym Strategii jest „Wzrost wydajności pracy we wszystkich sektorach gospodarki Polski Wschodniej”, a trzy strategiczne obszary to: Innowacyjność; Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego; Infrastruktura transportowa i elektroenergetyczna.

Strategia powiatowa wpisuje się w założenia Strategii dla Polski Wschodniej, a do najważniejszych strategicznych kierunków działań Polski Wschodniej z punktu widzenia koncepcji rozwoju Powiatu Włoszczowskiego zaliczyć należy:

- Budowę trwałych przewag konkurencyjnych poprzez działania na rzecz podnoszenia poziomu technologicznego zaawansowania i innowacyjności w obszarze wiodących endogenicznych ponadregionalnych specjalizacji gospodarczych
- Przeciwdziałanie wykluczeniu na rynku pracy
- Wzmocnienie potencjału nowoczesnych kadr dla gospodarki opartej na wiedzy
- Przełamywanie barier związanych z peryferyjnym położeniem Polski Wschodniej
- Wzmocnienie spójności wewnętrznej Polski Wschodniej.

5. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego stanowić ma strategiczną podstawę dla Regionalnego Programu Operacyjnego, zaplanowanego do wdrożenia w latach 2014–2020. Wizja Strategii to „Świętokrzyskie – region zasobny w kapitał i gotowy na wyzwania”. W dokumencie określono następujące cele strategiczne:

1. Koncentracja na poprawie Infrastruktury regionalnej
2. Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego Regionu
3. Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki Regionu
4. Koncentracja na zwiększeniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego Regionu
5. Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich
6. Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju Regionu.

Strategia Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego jest zgodna z priorytetami rozwojowym na poziomie województwa. Do celów operacyjnych strategii wojewódzkiej, które będą realizowane również przy udziale strategii powiatowej należy zaliczyć przede wszystkim:

- Poprawa infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, czyli bliżej siebie i świata
- Poprawa infrastruktury społecznej i usług publicznych, czyli wzrost kapitału społecznego, wsparcie zatrudnienia i wyższa jakość życia w Regionie
- Rozwój harmonijny i ład przestrzenny, czyli nie zapominajmy o tym co już jest
- Cenna spuścizna – ugruntowanie pozycji przemysłu i budownictwa w Regionie
- Ekologiczna żywność, czyli zaspokajanie rosnącego popytu na tradycję
- Pakietyzacja i komercjalizacja produktu turystycznego, czyli rynkowa gra zespołowa

- Sprzyjanie kumulowania kapitału ludzkiego, czyli zdrowi, kreatywni i wykształceni ludzie jako podstawa myślenia o pomyślnej przyszłości
- Tworzenie sprzyjających warunków dla przedsiębiorczości, w tym przede wszystkim sektora MŚP, czyli dla podmiotów, które finalnie decydują o innowacyjności
- Ośrodki miejskie jako subregionalne i lokalne bieguny wzrostu
- Rozwój usług publicznych (na obszarach wiejskich)
- Rozwój nowoczesnego rolnictwa
- Rozwój funkcji pozarolniczych
- Inżynieria środowiska, czyli dokończenie infrastruktury komunalnej oraz efektywne wykorzystanie zlewni Wisły
- Ochrona cennych zasobów przyrodniczych.

8 System wdrażania Strategii

Strategia Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego realizowana będzie w horyzoncie czasowym 2014-2020, po jej zatwierdzeniu przez Radę Powiatu Włoszczowskiego. Po przyjęciu dokumentu przez Radę, za jego zarządzanie i wdrożenie oraz przedstawianie okresowych ocen z postępu jego realizacji odpowiedzialny będzie organ wykonawczy powiatu tj. Zarząd Powiatu Włoszczowskiego wraz z podległym mu Starostwem Powiatowym.

Zarząd powiatu odpowiada za ogólną koordynację procesu wdrażania i monitorowania strategii, a do jego najważniejszych zadań zaliczyć należy:

- koordynację procesu przygotowania i realizacji poszczególnych projektów
- monitorowanie wdrażania poszczególnych projektów
- prowadzenie rozliczeń finansowych
- promocję oraz udzielanie informacji nt. działań wynikających ze Strategii
- aktualizację (w razie konieczności) Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego.

Warunkiem niezbędnym dla pełnego wdrożenia Strategii jest uwzględnianie w razie potrzeby wydatków z nią związanych w kolejnych budżetach powiatu na

lata 2014-2020. Poszczególne projekty będą wdrażane w oparciu o zasady wydatkowania środków według źródeł ich pochodzenia. Korzystając z różnych źródeł finansowania, będzie trzeba sprostać wielu wymaganiom formalnym. Realizacja polityki rozwojowej w powiecie będzie angażować środki pochodzące przede wszystkim z budżetu powiatu oraz funduszy zewnętrznych (głównie fundusze UE), ale także środki inwestorów prywatnych.

Proces zarządzania i wdrażania Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego obejmuje przede wszystkim:

- zapewnienie zgodności realizacji strategii powiatowej z dokumentami programowymi wyższego rzędu
- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji poszczególnych projektów
- podjęcie działań w zakresie informacji i promocji o Strategii i poszczególnych projektach
- przygotowanie raportów (najlepiej rocznych) z wdrażania Strategii
- dokonanie oceny ex-post po zakończeniu realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego.

Istotnym elementem wdrażania strategii powiatowej w latach 2014-2020 będzie zaangażowanie jak największej liczby podmiotów i jednostek współpracujących w procesie realizacji działań na rzecz poprawy sytuacji w powiecie. Dla powodzenia całego procesu ważne jest, aby aktywnie występowały w nim nie tylko podmioty publiczne (np. Starostwo Powiatowe czy urzędy gmin), ale także podmioty prywatne (np. organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy czy właściciele nieruchomości).

Realizacja Strategii prowadzić powinna do tzw. „efektu dźwigni”, gdzie inwestycjom publicznym towarzyszy wzrost inwestycji prywatnych prowadzący do ożywienia społeczno-gospodarczego powiatu.

W przypadku stwierdzenia konieczności uaktualnienia danych oraz informacji lub dokonania zmian w zakresie założeń programowych Strategii Rozwoju Powiatu, należy podjąć odpowiednią procedurę aktualizacji uchwalonego

już dokumentu. Zmiany do przyjętej Strategii wprowadzone zostaną odpowiednią uchwałą Rady Powiatu Włoszczowskiego. Zaleca się, aby korekty w dokumencie nie następowały częściej niż, raz do roku.

Główną instytucją odpowiedzialną za wdrożenie strategii jest Zarząd Powiatu Włoszczowskiego wraz z podległym mu Starostwem Powiatowym. Do instytucji wspomagających Starostwo Powiatowe w procesie wdrażania strategii zaliczyć należy:

- Radę Powiatu Włoszczowskiego
- Jednostki organizacyjne powiatu (przede wszystkim Zarząd Dróg Powiatowych, Powiatowy Urząd Pracy, Zespół Opieki Zdrowotnej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowe Centrum Kulturalno - Rekreacyjne, Powiatowy Zespół Ekonomiczno - Administracyjny)
- Placówki szkolno-wychowawcze
- Placówki i organizacje kultury
- Komendę Powiatową Policji
- Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej
- Kościoły i związki wyznaniowe
- Organizacje pozarządowe działające na terenie powiatu.
- Instytucje naukowe i doradcze

Instytucje partnerskie, zarządzające określonymi programami i środkami, z których będzie można sfinansować działania wynikające ze strategii, w tym:

- Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
- Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Bank Gospodarstwa Krajowego.
- Inne instytucje finansowe np. banki komercyjne.

Do ważnych pomiotów, które w istotny sposób będą przyczyniać się do realizacji celów strategii, należy również zaliczyć docelowe grupy beneficjentów pomocy, w tym przede wszystkim:

- gminy wchodzące w skład Powiatu Włoszczowskiego
- przedsiębiorców
- rolników
- osoby bezrobotne.

9 Monitorowanie, ocena i sposoby komunikacji społecznej

9.1 System monitoringu Strategii oraz sposoby jej oceny

Monitorowanie to proces systematycznego zbierania i analizowania wiarygodnych informacji finansowych i statystycznych dotyczących wdrażania Strategii, który obrazuje tempo i jakość realizacji projektów. Celem monitoringu jest sprawdzenie zgodności realizacji działań z wcześniej zatwierdzonymi założeniami – tzn. czy w rozumieniu opracowanej strategii powiat się rozwija. Monitorowanie Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego na lata 2014-2020 prowadzone będzie w zakresie rzeczowym i finansowym. Za proces monitorowania i raportowania odpowiadać będzie Zarząd Powiatu Włoszczowskiego poprzez Starostwo Powiatowe.

Monitorowanie efektów rzeczowych obejmować będzie skwantyfikowane dane obrazujące postęp we wdrażaniu Strategii oraz umożliwi dokonanie oceny jej wykonania w odniesieniu do ustalonych celów. Monitorowanie rzeczowe będzie prowadzone za pomocą wskaźników osiągnięć. Pomiar wskaźników odbywać się będzie głównie na poziomie poszczególnych zadań.

Monitorowanie finansowe obejmować będzie dane finansowe z realizacji projektów, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania przeznaczonych na nie środków w oparciu o raporty okresowe obrazujące wysokość wkładu finansowego pochodzącego przede wszystkim ze środków publicznych.

Zarząd Powiatu Włoszczowskiego jest zobowiązany do okresowego (najlepiej corocznego) przedkładania Radzie Powiatu Włoszczowskiego raportu monitoringowego z wdrażania Strategii. Zakres przedmiotowy raportów okresowych przedkładanych przez Zarząd powinien obejmować co najmniej:

- przebieg procesu wdrażania poszczególnych projektów
- realizację planu finansowego
- ewentualne zagrożenia dotyczące realizacji Strategii.

Stanowiska wypracowywane przez Radę w przedmiocie przedkładanych raportów z monitoringu, stanowiąc będą podstawę przygotowania oceny wdrożenia Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego sporządzanej na zakończenie okresu planowania.

Ocena wykonania Strategii powinna zawierać następujące elementy oraz informacje:

- okresy realizacji poszczególnych projektów
- efekty realizacji Strategii oraz poziom jej wdrożenia
- ocenę oddziaływania poszczególnych projektów na poprawę sytuacji przestrzennej, społecznej oraz gospodarczej powiatu
- szczegółowy wykaz kosztów i źródeł finansowania poszczególnych projektów oraz koszty całościowe realizacji Strategii
- wnioski na przyszłość.

W wyniku realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego powstaną efekty, których miernikiem są oczekiwane wskaźniki osiągnięć. Monitoring wdrażania strategii będzie dokonywany w cyklu rocznym oraz na zakończenie procesu planowania (2020 r.). Podstawą jego przeprowadzenia będzie zestaw kluczowych wskaźników osiągnięć przedstawiony w poniższej tabeli.

Tabela 16. Oczekiwane (kluczowe) wskaźniki osiągnięć Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego

Wskaźnik	Jednostka miary
Liczba zrealizowanych działań prorozwojowych	szt.
Liczba mieszkańców powiatu z podziałem na ekonomiczne grupy wieku	os.
Liczba projektów powodująca poprawę stanu ochrony zdrowia	szt.
Kondycja finansowa ZOZ we Włoszczowie	raporty finansowe jednostki
Liczba nowych miejsc pracy	szt.
Stopa bezrobocia	%
Liczba pracujących	os.
Odsetek gospodarstw korzystających z pomocy społecznej	szt.
Wskaźniki dotyczące wykształcenia mieszkańców	% os. z danym wykształceniem
Liczba zrealizowanych edukacyjnych programów stypendialnych	szt.
Wskaźnik przedsiębiorczości powiatu	liczba podmiotów / 10 tys. mieszkańców
Liczba przedsiębiorstw i punktów usługowych	szt.
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie	zł
Liczba unowocześnionych gospodarstw rolnych o silnej pozycji finansowo - rynkowej	szt.
Liczba gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych	szt.
Długość wybudowanych dróg	km
Długość zmodernizowanych dróg	km
Długość wybudowanych chodników / utwardzonych poboczy	km
Ludność korzystająca z sieci gazowej	os.
Liczba powstałych ścieżek rowerowych	km
Liczba wybudowanych / zmodernizowanych elementów infrastruktury około drogowej	szt.
Liczba wybudowanych lub przebudowanych obiektów turystycznych, rekreacyjnych i sportowych	szt.
Liczba turystów odwiedzających powiat	os.
Długość wybudowanej lub zmodernizowanej infrastruktury komunalnej w zakresie ochrony środowiska	km
Budowa, modernizacja, unowocześnienie obiektów pełniących ważne funkcje społeczne, kulturalne i administracyjne	szt.
Liczba wybudowanych / wyremontowanych budynków mieszkalnych	szt.
Długość wybudowanej sieci Internetu szerokopasmowego	km
Powierzchnia utworzonych terenów inwestycyjnych	ha
Liczba projektów zwiększających bezpieczeństwo	szt.
Liczba nowych linii autobusowych oraz połączeń	szt.
Liczba odnowionych obiektów i miejsc dziedzictwa kulturowego	szt.

Liczba miejsc noclegowych i punktów gastronomicznych	szt.
Liczba przedsięwzięć promocyjnych o charakterze ogólnokrajowym i międzynarodowym	szt.

9.2 Public Relations Strategii

Ważnym elementem realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego są działania informacyjne i promocyjne o charakterze zarówno wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Ich celem jest pozyskanie jak największej rzeszy zwolenników planów rozwojowych powiatu, ale także przekazywanie wiedzy nt. realizowanego procesu oraz zachodzących, pozytywnych zmian.

Działania w zakresie komunikacji społecznej, powinny pokazywać jakie korzyści odniesie powiat i jego mieszkańcy w wyniku realizacji Strategii. Za właściwe informowanie i promocję Strategii będzie odpowiedzialny Zarząd Powiatu Włoszczowskiego. Wsparciem w podejmowaniu działań informacyjnych i promocyjnych powinny być także wszystkie podmioty zaangażowane w proces wdrażania Strategii.

Działania w zakresie komunikacji społecznej Strategii obejmują m.in.:

- zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o działaniach realizowanych przez powiat oraz pozostałe podmioty
- zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania przez potencjalnych beneficjentów wsparcia finansowego w ramach środków zewnętrznych
- zapewnienie możliwie najlepszej współpracy z podmiotami zaangażowanymi w realizację Strategii
- współpracę z mediami lokalnymi i regionalnymi oraz wykorzystanie nowoczesnych technologii (np. Internet) – w zakresie informacji o realizowanych projektach i sukcesach we wdrażaniu Strategii.

Grupami docelowymi do których mają być kierowane działania informacyjno – promocyjne są:

- społeczność lokalna
- beneficjenci oraz potencjalni beneficjenci
- inwestorzy oraz potencjalni inwestorzy
- turyści
- partnerzy społeczni i gospodarczy.

10 Podsumowanie Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego oraz Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko

Strategia rozwoju to plan działania, który ma doprowadzić do wielu pozytywnych zmian. Gdybyśmy chcieli jednak szczegółowiej zdefiniować, dlaczego i do czego w ogóle jest potrzebna strategia rozwoju, oraz jakie ma cechy, to jest ona również:

- określoną (wybraną – może być ich wiele) koncepcją rozwoju i sposobem na to, jak ją zrealizować
- „brutalnym” wyborem niektórych, najważniejszych celów (spośród wielu możliwych), które mają być realizowane przede wszystkim, a nawet kosztem innych (jest to rezygnacja z innych rzeczy ważnych lub mniej ważnych lub odłożenie zajmowania się nimi do czasu, gdy efekty osiągnięte w wyniku realizacji strategii to umożliwią)
- rezygnacją z wielu celów i działań, które bardzo chce się osiągnąć, ale warunki na to nie pozwalają
- sprytnym wykorzystaniem wszystkich walorów
- sposobem na zwiększenie lub osiągnięcie znaczącej pozycji konkurencyjnej wobec innych jednostek samorządowych.

Koncepcja rozwojowa Powiatu Włoszczowskiego zaplanowana na lata 2014-2020 jest odpowiedzią na zidentyfikowane problemy oraz zdiagnozowane potrzeby rozwojowe powiatu, który w niewystarczającym stopniu wykorzystuje swój potencjał. Zaplanowane działania mają na celu likwidację (lub maksymalną

minimalizację) negatywnych zjawisk oraz nadanie powiatowi nowego, wielokierunkowego impulsu rozwojowego. Realizacja Strategii ma stać się istotnym czynnikiem rozwoju powiatu oraz maksymalnie aktywizującym jego mieszkańców.

W dokumencie wypracowano 3 cele strategiczne, wokół których będzie koncentrował się rozwój powiatu: Podniesienie standardu życia mieszkańców oraz wzmocnienie integracji społecznej; Rozwój lokalnej gospodarki oraz zwiększenie jej konkurencyjności; Kształtowanie przestrzeni funkcjonalnej i atrakcyjnej oraz zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów powiatu.

Osiągnięcie w jak najwyższym stopniu założonych w Strategii celów jest możliwe tylko w przypadku pełnego zaangażowania i dużej determinacji podmiotów odpowiedzialnych za jej wdrażanie. Realizacja Strategii wymaga partnerstwa i współpracy wielu instytucji i środowisk, zabezpieczenia w razie potrzeby odpowiednich środków finansowych w budżecie powiatu oraz przez inne podmioty, a także pozyskania niezbędnych środków zewnętrznych (głównie z funduszy UE na lata 2014-2020).

Strategia powiatowa jest zgodna z priorytetami i kierunkami rozwojowymi zapisanymi w – najważniejszych dokumentach strategicznych Unii Europejskiej, Polski oraz Województwa Świętokrzyskiego dotyczących polityki rozwoju oraz najistotniejszych z punktu widzenia rozwoju Powiatu Włoszczowskiego.

Podstawą przeprowadzenia oceny efektów realizacji Strategii będzie zestaw kluczowych, mierzalnych wskaźników osiągnięć.

Zgodnie z obowiązującym prawem oraz na podstawie ustaleń z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Kielcach oraz Świętokrzyskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Kielcach, Strategia Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego na lata 2014-2020 została poddana pełnej procedurze Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko (SOOŚ). Podstawę prawną przeprowadzenia procedury SOOŚ, a w ramach oceny strategicznej opracowania dokumentu: „Prognoza oddziaływania na środowisko” stanowi Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Celem opracowanej Prognozy Oddziaływania na Środowisko projektu Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego jest identyfikacja potencjalnych oddziaływań na środowisko będących wynikiem realizacji planowanych działań i zadań Strategii oraz ocena ich natężenia, a także określenie czy w należyty sposób został uwzględniony w ocenianym dokumencie interes środowiska przyrodniczego. Ustalenia wynikające z prognozy określają warunki realizacji Strategii pozwalające na uzyskanie optymalnych efektów w zakresie ochrony środowiska.

Do najważniejszych problemów związanych z ochroną środowiska, które są istotne z punktu widzenia realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego zaliczono w Prognozie: ograniczony dostęp człowieka i jego działalności do terenów z cennymi zasobami przyrodniczymi; degradację, niewykorzystanie oraz zły stan części terenów, budynków i infrastruktury; konieczność zwiększenia funkcjonalności i wydolności układu komunikacyjnego powiatu; brak gazyfikacji oraz niski poziom skanalizowania; zagrożenie podtopieniami i powodzią; zanieczyszczenie i zakwaszenie gleb oraz znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych.

Realizując strategię powiatową należy brać pod uwagę cele ochrony środowiska o charakterze międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym takie jak przede wszystkim: zachowanie i ochrona zasobów przyrody; zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz bezpieczeństwa ekologicznego współczesnemu i przyszłym pokoleniom.

Realizacja przedsięwzięć ujętych w Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego będzie polegała na wykonaniu czynności ingerujących w środowisko na etapie ich realizacji. W związku z tym powstaną przejściowe uciążliwości (zwiększony hałas czy miejscowy lecz niewielki wzrost zapylenia powietrza). Przy zachowaniu odpowiednich środków ostrożności nie powinny ulec uszkodzeniu żadne wartościowe obiekty i obszary przyrodnicze oraz inne elementy środowiska. Na etapie realizacji, zasięg oddziaływania inwestycji zawartych w Strategii ma charakter lokalny, a więc jest niewielki – ograniczony przede wszystkim tylko do tych miejsc, w których będą aktualnie prowadzone prace budowlane. Na etapie eksploatacji należy oczekiwać braku znaczącego oddziaływania na środowisko, albo wręcz jego poprawy w stosunku do stanu obecnego.

Przedsięwzięcia rozwojowe powiatu, które mogą wpływać znacząco na jakość powietrza dotyczą przede wszystkim: funkcjonowania układu komunikacyjnego powiatu; promowania i rozwoju odnawialnych źródeł energii; termomodernizacji budynków publicznych; budowy i rozwoju sieci gazowej oraz zalesianie gruntów rolnych. Zaplanowane działania wpłyną raczej pozytywnie na jakość powietrza.

Zakłada się, że zaplanowane działania nie spowodują znaczącego wzrostu poziomów hałasu. Należy jednak monitorować poziom hałasu przede wszystkim w odniesieniu do zmodernizowanych i nowych odcinków dróg oraz nowopowstałych przedsiębiorstw.

Nie zakłada się znaczącego, negatywnego oddziaływania zadań wskazanych w Strategii na obszary Natura 2000, jednak może się zdarzyć, że zwłaszcza w przypadku budowy nowych obiektów (np. drogowych) dojdzie do incydentalnego oddziaływania.

Zaplanowane w Strategii działania termomodernizacyjne w powiecie mogą wpłynąć negatywnie na zamieszkujące budynki ptaki i nietoperze. Przed rozpoczęciem planowanych prac należy przeprowadzić inwentaryzację przyrodniczą w zakresie występowania chronionych gatunków zwierząt, w tym ptaków i nietoperzy objętych ochroną gatunkową.

Oddziaływanie założeń Strategii na przyrodę, zwłaszcza zwierzęta może nastąpić w przypadku realizacji inwestycji infrastrukturalnych polegających na powstaniu nowych obiektów – przede wszystkim chodzi o przebudowę lub budowę nowych odcinków drogowych (w tym budowę zaplanowanej obwodnicy). W przypadku inwestycji drogowych należy podjąć zaplanowane działania, które ograniczą śmiertelność zwierząt oraz niszczenie roślin.

W sytuacji, gdyby na terenie poszczególnych gmin Powiatu Włoszczowskiego zaplanowano naziemne farmy fotowoltaiczne o dużych mocach to powinny być one zaprojektowane, zlokalizowane oraz wybudowane w taki sposób, żeby w żaden sposób nie wpływały negatywnie na siedliska przyrodnicze, a zwłaszcza na status ochrony utworzonych na terenie Powiatu Włoszczowskiego form ochrony przyrody.

W ramach działań związanych z promocją oze na terenie Powiatu Włoszczowskiego mogą powstać elektrownie wiatrowe. Budowa elektrowni

wiatrowej wiąże się z zaplanowaniem odpowiedniego jej usytuowania, minimalizującego potencjalny wpływ na przyrodę, w szczególności na ptaki i nietoperze (głównie umożliwienie im swobodnego przelotu). Ważne jest również odpowiednie odsunięcie lokalizacji elektrowni wiatrowych od zabudowy mieszkaniowej, linii energetycznych, dróg, obszarów i obiektów objętych ochroną, istniejących cieków i akwenów wodnych oraz ściany lasu. Podczas realizacji i eksploatacji elektrowni wiatrowych musi być zapewniona ochrona zdrowia i bezpieczeństwa ludzi oraz ochrona przyrody, a także ochrona krajobrazu. Odległości oraz inne wymogi realizacyjne dotyczące elektrowni wiatrowych, które muszą być przestrzegane przez potencjalnych inwestorów są wskazane w wytycznych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Na etapie eksploatacji przedsięwzięć należy szczególnie chronić wody podziemne oraz ujęcia wody. W celu maksymalnego ograniczenia zanieczyszczenia gleby, powierzchni ziemi oraz wód, należy przede wszystkim prowadzić właściwą gospodarkę odpadami i gospodarkę wodną – ściekową. Korzystny, długookresowy wpływ na środowisko wodno - gruntowe będzie miała budowa infrastruktury kanalizacyjnej oraz odwodnienia dróg. Zagrożeniem dla wód powierzchniowych może być zwiększony ruch turystyczny. Do pozytywnego wpływu na stan gleb przyczyni się rozwój rolnictwa ekologicznego oraz zalesianie. Scalanie gruntów gospodarstw rolnych poprawia strukturę obszarową tych gospodarstw. Realizacja scaleń może jednak nieść za sobą słabe negatywne oddziaływanie na takie elementy środowiska jak: różnorodność biologiczna, zwierzęta, rośliny i krajobraz.

Planuje się, że na etapie projektowania szczegółowych rozwiązań dla poszczególnych inwestycji przedsięwzięcia będą lokalizowane raczej poza obszarami chronionymi wyznaczonymi na terenie powiatu, w odległości nie powodującej ewentualnych strat w przyrodzie. Większość miejsc, gdzie planuje się realizację przedsięwzięć rozwojowych powiatu jest już mocno przekształcona antropogenicznie lub o określonym przeznaczeniu terenu (np. rekreacyjnym), a planowane zmiany mają na celu poprawę panujących warunków (również środowiskowych). Na etapie eksploatacji zrealizowane działania nie powinny znacząco wpływać na cele ochrony

i walory terenów przyrodniczych, zwłaszcza obszarów chronionych, a także siedliska oraz gatunki roślin, grzybów i zwierząt podlegające ochronie.

Na etapie realizacji i eksploatacji Strategii, szczególnie należy chronić utworzone w granicach powiatu formy ochrony przyrody: obszary Natura 2000; park krajobrazowy; obszary chronionego krajobrazu; rezerwaty przyrody; użytki ekologiczne i pomniki przyrody. Przedsięwzięcia rozwojowe Powiatu Włoszczowskiego będą prowadzone w taki sposób, aby nie naruszać i przestrzegać celów ochrony, zakazów, nakazów i ograniczeń ustanowionych dla poszczególnych obszarów chronionych. Na etapie realizacji i eksploatacji Strategii należy przestrzegać oraz uwzględniać w toku całego procesu inwestycyjnego przepisy oraz rozwiązania wskazane w: ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody; Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (DZ. U. 2014 poz. 1348); Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (DZ. U. 2014 poz. 1409); Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (DZ. U. 2014 poz. 1408); Planie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Przedborska PLH 260004 oraz Planie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wzgórza Chęcińsko - Kieleckie PLH 260041; Rozporządzeniu Wojewody Świętokrzyskiego Nr 87/2005 z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie Przedborskiego Parku Krajobrazowego oraz Rozporządzeniu Wojewody Świętokrzyskiego Nr 88/2005 z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie Przedborskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu; Uchwale Nr XXXV/616/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 września 2013 r. dotyczącej wyznaczenia Konecko - Łopuszniańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz Uchwale Nr XXXV/619/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 września 2013 r. dotyczącej wyznaczenia Włoszczowsko - Jędrzejowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

W wyniku realizacji złożonego procesu inwestycyjnego zaplanowanego w strategii powiatowej mogą zaistnieć drobne incydenty, które spowodują, że będą łamane zakazy (ustanowione dla poszczególnych obszarów chronionych) określone w przepisach w/w aktów prawnych. Złamanie zakazów nie może jednak spowodować znaczącego, negatywnego i długotrwałego oddziaływania na przyrodę,

a może mieć charakter wyłącznie incydentalny. W przypadku, gdy realizacja danej inwestycji będzie wiązała się z naruszeniem zakazów obowiązujących w stosunku do gatunków objętych ochroną, przeprowadzenie planowanych działań może nastąpić dopiero po uzyskaniu stosownego zezwolenia na odstępstwo od zakazów.

W ramach działań rozwojowych należy utrzymać maksymalnie naturalny charakter przestrzeni. Realizacja Strategii przy odpowiednich działaniach ochronnych oraz właściwym prowadzeniu zabiegów pielęgnacyjnych powinna mieć pozytywny wpływ na funkcjonowanie świata zwierzęcego i roślinnego, a przede wszystkim na przyrodnicze formy ochrony przyrody.

W Prognozie zaznaczono, że „każdy, kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstanie odpadów, powinien takie działania planować, projektować i prowadzić przy użyciu takich sposobów, aby w pierwszej kolejności zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość odpadów i ich negatywne oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi oraz na środowisko, w tym przy wytwarzaniu produktów, podczas i po zakończeniu ich użycia”.

Na etapie eksploatacji, zrealizowane przedsięwzięcia rozwojowe nie będą powodować znaczącej emisji pól elektromagnetycznych na miejsca dostępne dla ludności. Wpływ Strategii na ludzi będzie zdecydowanie pozytywny. W wyniku realizacji działań rozwojowych zdecydowanie poprawi się krajobraz powiatu oraz stan jego dziedzictwa kulturowego.

Podsumowując, na etapie eksploatacji znacznie poprawie ulegnie jakość życia mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego oraz struktura przestrzenno – krajobrazowa powiatu. Poprawione zostaną parametry techniczne i izolacyjne budynków i obiektów, co wpłynie na zmniejszenie emisji szkodliwych substancji do powietrza. Nastąpi odnowienie i usprawnienie funkcjonowania wielu elementów infrastruktury technicznej i społecznej. Działania rozwojowe będą oddziaływały w sposób pozytywny na zdrowie ludzi. Dużo zadań ma charakter pozainwestycyjny – są neutralne dla środowiska, a bardzo pożądane z punktu widzenia istniejących problemów społeczno – gospodarczych.

Ze względu na właściwą organizację realizacji procesu rozwojowego prawdopodobieństwo, z jakim mogą wystąpić oddziaływania skumulowane inwestycji ujętych w Strategii jest niewielkie. Ze względu na znaczną odległość obszaru powiatu od granic państwa Polskiego, niemożliwe jest także transgraniczne oddziaływanie na środowisko przedsięwzięć rozwojowych.

W prognozie zaproponowano podjąć wiele działań zapobiegających, ograniczających oraz kompensujących ewentualne negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym zwłaszcza obszary i gatunki chronione: działania zabezpieczające tereny robót budowlanych – np. najmniejsze naruszenie powierzchniowych struktur gruntu, związanych z robotami budowlanymi; ale także działania na rzecz środowiska już na etapie eksploatacji projektów rozwojowych – np. nasycenie przestrzeni zielenią.

Proponowanie rozwiązań alternatywnych dla Strategii wiązałoby się z zachwianiem lub koniecznością zmiany wizji strategicznej rozwoju powiatu i wymagałoby stworzenia zupełnie nowej koncepcji, co w kontekście trafności celów i planowanych efektów zawartych w Strategii byłoby niezwykle trudnym zadaniem, „burzącym” istotę projektowanego dokumentu.

Za ograniczenie podczas przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego można uznać ogólny charakter projektowanego dokumentu (ale taka jest istota dokumentów strategicznych). Z tego względu określenie, analiza i skwantyfikowana ocena przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko została wykonana na dosyć ogólnym poziomie, przy braku szczegółowych informacji o rozwiązaniach technicznych, a także charakterze i rozmiarach poszczególnych przedsięwzięć. Szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko należy dokonać dla poszczególnych przedsięwzięć na etapie opracowywania dokumentacji dla konkretnej inwestycji.

Konieczne jest również przeprowadzenie monitoringu skutków strategii powiatowej w zakresie oddziaływania na środowisko. Celem analizy skutków (monitoringu) jest opisanie zmian lub braku zmian stanu środowiska w wyniku realizacji zaplanowanych przedsięwzięć oraz sprawdzenie czy zaplanowane środki

ograniczające i łagodzące negatywne oddziaływanie na środowisko i jego poszczególne elementy przyniosą zakładany efekt.

Podsumowując - zakłada się, że Strategia Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego na lata 2014-2020 nie będzie generować znaczącego oddziaływania na środowisko; zwłaszcza na obszary i gatunki chronione na etapie prac wykonawczych oraz na etapie eksploatacji. Trwałe oraz przeważnie korzystne będą społeczne, ekonomiczne, przestrzenno-krajobrazowe, ale także środowiskowe efekty realizacji założeń dokumentu.